

รายงานผลการศึกษา

ร้อยละของมูลค่าที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคง
ในชุมชนที่สร้างบ้านแล้วเสร็จ ประจำปี 2565 จำนวน 12 ชุมชนบ้านมั่นคง

สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รายชื่อที่ปรึกษา คณะศึกษา และเจ้าหน้าที่ พอช. ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้

ที่ปรึกษา

1. นางสาวเฉลิมศรี	ระดากุล	รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
2. นางสาววรรณ	สีหาทัพ	หัวหน้าสำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน
3. นายเรืองยุทธ์	ตีระวนิช	นักวิชาการอิสระ

คณะศึกษา

1. นางณัฐนิชา	อรรคชาติจันทร์	ผู้ประสานขบวนองค์กรชุมชน
2. นางกรมิษฐ์	ปัญญา	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
3. นางสาวจิราภรณ์	เขี้ยวพิมพา	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
4. นางจันทิมา	ลิ่งประเสริฐ	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
5. นายประวัติ	จงสงวนประดับ	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
6. นางสาวหทัยชนก	หะชันกุล	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
7. นางศินีมาศ	บุญครอง	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก
8. นางสาวแสงเดือน	ศรีไพรวลัย	ขบวนองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
9. นางสาวเซอร์รี่	พุ่มแย้ม	ขบวนองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
10. นางสาวเดือนเต็ม	ดวงศรี	ขบวนองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
11. นายธนาทร	พานทอง	ขบวนองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
12. นางสนอง	รวยสูงเนิน	ขบวนองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
13. นางวาสนา	เอี่ยมบุตร	ขบวนองค์กรชุมชนภาคใต้
14. นางพิสมัย	ชัยหน้า	ขบวนองค์กรชุมชนภาคใต้
15. นางธนสร	ทองฉ่ำ	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกลางและตะวันตก
16. นางสาวารัญญา	เกิตนพคุณ	ขบวนองค์กรชุมชนภาคกลางและตะวันตก
17. นางสาวน้อมองค์	จันทร์สุขศรี	ขบวนองค์กรชุมชนภาคเหนือ
18. นางกัญประภักดิ์	แสงทองอร่าม	บริหารจัดการ

เจ้าหน้าที่ พอช.

สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน

1. นางสาวกฤษณี	สว่างวงศ์ธรรม	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนอาวุโส
2. นางสาวพิมพ์พลอย	ขจรเดชไพบูลย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานข้อมูล
3. นางสาววารุณี	สิงเดช	บริหารงานข้อมูล
4. นางสาวสุทธิกานต์	แสงหิรัญ	บริหารงานข้อมูล
5. นายวัชรพงษ์	พันสูงเนิน	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน
6. นายศรายุทธ์	ตรีโรจน์	เจ้าหน้าที่วิศวกรอาวุโส
7. นายอาทิตย์	ตั้งทัตสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่สถาปนิกอาวุโส

สำนักงานภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก

8. นายธาราศานต์	ทองฟัก	ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
9. นางสาวกรรณิการ์	เมืองแก้ว	หัวหน้างานวิชาการ
10. นางสาวชาลิตา	ขุนภักดี	บริหารงานข้อมูล
11. นายศุภกัณฑ์	อินทะสุวรรณ	บริหารงานข้อมูล
12. นายรุสสัน	คอเอื้อ	บริหารงานข้อมูล
13. นางสาวอารีย์	แซ่ไค้ว	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนอาวุโส
14. นายพีรพล	จิ่งตระกูล	ปฏิบัติการชุมชน

สำนักงานภาคใต้

15. นางทิพวรรณ	ห้วหิน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
16. นางสุภาภรณ์	ศรีสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนอาวุโส
17. นางสาวกิงกมล	หอยสกุล	ปฏิบัติการชุมชน

สำนักงานภาคกลางและตะวันตก

18. นางวัชรา	สงมา	ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
19. นายฐิติพงษ์	เนาวรัตน์	หัวหน้างานปฏิบัติการชุมชน
20. นางสาวเรวดี	อุลิต	หัวหน้างานวิชาการ

สำนักงานภาคเหนือ

21. นายกมล	ปุยยะรุณ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
22. นางสาวธัญญลักษณ์	ชิณญาณ	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน

สารบัญ

	หน้า
รายชื่อที่ปรึกษา คณะศึกษา และเจ้าหน้าที่ พอช. ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้.....	2
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	6
1.1 หลักการและเหตุผล.....	6
1.2 วัตถุประสงค์.....	7
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	7
1.4 กระบวนการศึกษา.....	9
1.5 แผนการดำเนินงาน.....	10
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.7 ผลลัพธ์และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษา.....	11
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา.....	12
2.1 ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม.....	16
2.2 ด้านเศรษฐกิจ.....	29
2.3 ด้านสังคม.....	47
2.4 ด้านความพึงพอใจ/สบายใจ.....	50
2.5 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภาคี.....	52
2.6 ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้/พัฒนาความสามารถในการคิด-ทำ-จัดการ.....	57
2.7 แผนพัฒนาชุมชน.....	61
12 ชุมชนบ้านมั่นคง	
ภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก.....	63
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ.....	63
สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ.....	66
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านมั่นคงตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี “วังหินเก็ง”.....	69

(ต่อ)

ภาคใต้.....	74
สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด เทศบาลเมืองดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	74
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	76
สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงชนภูมิเมืองนครศรีธรรมราช จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	79
ภาคกลางและตะวันตก	81
สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด จังหวัดเพชรบุรี.....	81
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	84
สหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น	84
บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์.....	88
ภาคเหนือ.....	93
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตากาลี จำกัด (ชุมชนพนาวัลย์) จังหวัดนครสวรรค์	93
กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน.....	95
ส่วนที่ 3 รูปภาพประกอบ และเครื่องมือในการศึกษา	102
3.1 รูปภาพประกอบ.....	102
3.2 เครื่องมือในการศึกษา	114

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

โครงการบ้านมั่นคง เป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินให้กับชุมชน/กลุ่มผู้เดือดร้อนที่มีรายได้น้อย โดยส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม/จัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนในการดำเนินการ กำหนดแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยทุกมิติ ตั้งแต่ปี 2546 ใน 10 ชุมชนนำร่อง และขยายผลการดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ภายใต้วิสัยทัศน์ คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Housing For All) ซึ่งยึดโยงกับปฏิญญาสากลที่ประเทศไทยให้การรับรองคือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 ของสหประชาชาติและวาระใหม่ในการพัฒนาเมือง ซึ่งการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินการ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการ และบริหารจัดการ โดยชุมชนในทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการแนวใหม่ที่ชุมชนท้องถิ่น สามารถออกแบบการพัฒนาได้หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรชุมชน เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงานโครงการ

การศึกษาร้อยละของมูลค่าที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคงในชุมชนที่สร้างบ้านแล้วเสร็จ ประจำปี 2565 นี้ มีเป้าหมายสำคัญ เพื่อนำเสนอผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง บ้าน ที่มากกว่าคำว่าบ้าน ผลที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาโครงการบ้านมั่นคงที่สะท้อนให้เห็นการแก้ไขปัญหาสังคมด้านที่อยู่อาศัยด้วยการใช้เงินเครื่องมือการพัฒนาจัดระบบชุมชนใหม่ โดยพลังร่วมกันของกลุ่มภาคประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่ลุกขึ้นมาจัดการและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองทั้งทางด้านปัญหาหลักคือปัญหาที่อยู่อาศัย ให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนใหม่ และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม ที่สามารถประเมินมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจ มูลค่าเพิ่มทางด้านทรัพย์สิน และมูลค่าเพิ่มของเงินทุนในชุมชนจากการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ให้กลายเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินหรือที่อยู่อาศัย มีสุขภาวะที่ดี ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความเข้มแข็งในการจัดการตนเองและปัญหาในชุมชน รวมทั้งการช่วยลดภาระของรัฐในการดำเนินการ

ผลการศึกษาที่สำคัญ พบว่าโครงการบ้านมั่นคงก่อให้เกิดความเท่าเทียม ความมีคุณค่า และมูลค่าในเรื่องราวต่างๆ ที่ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ โดยความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุด คือ การเปลี่ยนสถานะจาก “ผู้บุกรุก” อาศัยอยู่ในที่ดินผู้อื่น ที่อยู่อาศัยมีสภาพไม่แข็งแรง ทรุดโทรม แออัด เป็นผู้ที่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย สามารถซื้อที่ดินเอกชน (ในลักษณะกรรมสิทธิ์กลุ่ม/สหกรณ์) ได้จำนวน 8 ชุมชน สามารถขอเช่าที่ดินรัฐประเภทต่าง ๆ โดยได้รับสัญญาเช่าระยะยาว 30 ปี และอัตราค่าเช่าที่ถูกลงกว่าอัตราทั่วไปเนื่องจากเป็นผู้มีรายได้น้อย ได้แก่ ที่ราชพัสดุ (กรมธนารักษ์) จำนวน 1 ชุมชน ที่ส.ป.ก. จำนวน 1 ชุมชน , ขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 1 ชุมชน และขอเช่าที่ดินจากมูลนิธิเกษตรวิสัยอีก 1 ชุมชน ซึ่งเมื่อมีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแล้ว ส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและโอกาสต่างๆ ที่สำคัญ และจำเป็น เช่น การเข้าถึงระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาล การเข้าถึงสิทธิการศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ (สหกรณ์ หรือสถาบันการเงิน) การได้รับสวัสดิการ การเข้าถึงความช่วยเหลือสาธารณะจากหน่วยงาน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ หรือเป็นคณะทำงานชุมชน/กลุ่มมีเพิ่มมากขึ้น

ผลการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

1. การประเมินที่ดิน ของชุมชนโครงการบ้านมั่นคงที่ดำเนินโครงการโดยการซื้อที่ดินในนาม สหกรณ์ จำนวน 9 โครงการ พบว่า ราคาที่ดินมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 89.02

2. การประเมินที่อยู่อาศัย พบว่ามีการประเมินมูลค่าบ้านที่เพิ่มสูงขึ้นประมาณร้อยละ 27.50 – 78.57 โดยสมาชิกในชุมชนโครงการบ้านมั่นคงเมืองนั้นได้อ้างอิงราคาจากโครงการบ้านจัดสรรบริเวณข้างเคียง ที่มีรูปแบบ ลักษณะ และขนาดบ้านที่คล้ายคลึงกัน

3. การออมทรัพย์ ผลภาพรวมการออมทรัพย์/เงินทุนชุมชน ทั้ง 12 ชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาในปี นี้ พบว่ามีเงินสะสมอยู่ที่ 18,607,102 บาท

ผลการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

ชุมชนบ้านมั่นคงมีการบริหารจัดการชุมชนโดยมีโครงสร้างกลุ่มย่อยเพื่อการตัดสินใจ และเป็น กระบวนการที่แบ่งคน/แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา ข้อติดขัดที่เกิด ซึ่งสามารถเป็น เครื่องมือสำหรับชุมชนในการสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม เกิดแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและ ตอบโจทย์ของสมาชิก และการจัดตั้งคณะกรรมการหลายชุดเพื่อทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะมีการ พัฒนาด้านที่อยู่อาศัยแล้ว ยังมีการยกระดับด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การดูแลสุขภาพ สุขภาพ การศึกษา ความปลอดภัย รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามวิกฤติ เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโค วิด- 19 (Covid-19) โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น และภาคีพัฒนาอื่นๆ ส่งผลให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตนำมาซึ่งการ พัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในหลายชุมชนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ เป็นชุมชนต้นแบบ หรือ แหล่งเรียนรู้ ส่งผลให้สมาชิกชุมชนเกิดความภูมิใจในการมีบ้านเป็นของตนเอง และได้อยู่ร่วมกัน

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสมาชิกชุมชนหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ทั้ง ด้านสภาพความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ มูลค่าเพิ่มทางด้านทรัพย์สิน มูลค่าเพิ่มของเงินทุน ในชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชน และความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน
2. เพื่อศึกษามูลค่าเพิ่มและความคุ้มค่าจากการลงทุนงบประมาณสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงของ รัฐบาล
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ที่สะท้อนให้เห็นการแก้ไขปัญหา สังคมด้านที่อยู่อาศัย โดยประชาชนจัดการและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
4. เพื่อนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ต่อหน่วยงาน ท้องถิ่น และสาธารณะ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสมาชิกชุมชนหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความพึงพอใจ/สบายใจ ด้าน ความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภาคี ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้/พัฒนาความสามารถ และสรุปแผนความ ต้องการพัฒนาชุมชนบ้านมั่นคงหลังสมาชิกเข้าอยู่อาศัยแล้ว พร้อมข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา โครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
2. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษา จะเป็นพื้นที่ที่ผ่านการพิจารณา ดังนี้

- (1) เป็นพื้นที่ชุมชนที่มีการดำเนินการสร้างบ้านแล้วเสร็จ และสมาชิกเข้าอยู่อาศัยเรียบร้อยแล้ว
- (2) วิเคราะห์รูปแบบการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ได้แก่ ประเภทโครงการ , ประเภทกลุ่มองค์กรชุมชน , ขนาดชุมชน (จำนวนครัวเรือนต่อชุมชน) , ประเภทที่ดิน , รูปแบบการปรับปรุงชุมชน และระยะเวลาที่เริ่มต้นพัฒนาโครงการบ้านมั่นคง

ซึ่งผลการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ที่มศึกษาได้มีการคัดเลือกพื้นที่ 12 ชุมชนบ้านมั่นคง กระจายครอบคลุมอยู่ในทั้ง 5 ภูมิภาค ที่พอช.ดำเนินงาน และเห็นว่ามีความหลากหลาย หากหยิบยกประเด็นใดประเด็นขึ้นมาเปรียบเทียบกัน

- ประเภทโครงการ : โครงการบ้านมั่นคงเมือง 9 ชุมชน และโครงการบ้านมั่นคงชนบท 3 ชุมชน
- ประเภทกลุ่มองค์กรชุมชน : สหกรณ์เคหสถาน หรือสหกรณ์บริการโครงการบ้านมั่นคง 9 ชุมชน , สหกรณ์การเกษตร 1 ชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์ 2 ชุมชน
- ขนาดชุมชน (จำนวนครัวเรือนต่อชุมชน) : น้อยกว่า 50 ครัวเรือน 3 ชุมชน , 50-100 ครัวเรือน 4 ชุมชน , 100-200 ครัวเรือน 3 ชุมชน และ 200 ครัวเรือนขึ้นไป 2 ชุมชน
- ประเภทที่ดิน : ซ้ำที่ดินในนามสหกรณ์/กลุ่ม 8 ชุมชน , ส.ป.ก.จัดสรรที่ดินให้ผู้ไร้ที่ดินทำกิน 1 ชุมชน , มูลนิธิเกษตรวิธาฯมอบที่ดินให้ผู้เดือดร้อนใช้ประโยชน์ 1 ชุมชน , เช่าที่ดินราชพัสดุ 1 ชุมชน และที่ดินป่าสงวน 1 ชุมชน
- รูปแบบการปรับปรุงชุมชน : สร้างใหม่ในที่ดินใหม่ 11 ชุมชน และปรับปรุงชุมชนในที่ดินเดิม 1 ชุมชน
- ระยะเวลาที่เริ่มต้นพัฒนาโครงการบ้านมั่นคง : โครงการบ้านมั่นคงที่ดำเนินการก่อนปี 2550 1 ชุมชน , ระหว่างปี 2550-2555 5 ชุมชน , ระหว่างปี 2556-2560 4 ชุมชน และระหว่างปี 2561-2565 2 ชุมชน

พื้นที่ 12 ชุมชนบ้านมั่นคง ดังนี้

- 1) ภาคเหนือ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (95 ครัวเรือน) , กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน (393 ครัวเรือน) , สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ (77 ครัวเรือน)
- 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย (ตำบลนาจำปา) จำกัด อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ (75 ครัวเรือน) , สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น (333 ครัวเรือน)
- 3) ภาคกลางและตะวันตก จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี (98 ครัวเรือน)

4) ภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ (125 ครั้วเรือน) , สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ (56 ครั้วเรือน) , กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลดงซีเหล็ก อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (47 ครั้วเรือน)

5) ภาคใต้ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (128 ครั้วเรือน) , สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด อำเภอมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (74 ครั้วเรือน) และสหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธณภูมิ จำกัด อำเภอมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (48 ครั้วเรือน)

กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- สมาชิกชุมชนบ้านมั่นคง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะทำงานชุมชน หรือคณะกรรมการสหกรณ์ และสมาชิกบ้านมั่นคงที่เป็นตัวแทนครอบครัวและอยู่อาศัยจริง
- เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงระดับจังหวัด / ภาค ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ
- หน่วยงาน ท้องถิ่น ท้องที่ ภาคีร่วมพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน หรือมูลนิธิ อื่นๆ
- ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รอบชุมชนบ้านมั่นคง

ตารางรายชื่อพื้นที่ชุมชนบ้านมั่นคงและกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม

	รายชื่อพื้นที่ชุมชนบ้านมั่นคง	จังหวัด	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการ (คน)			
			สมาชิกชุมชน	เครือข่ายภาค/จังหวัด	หน่วยงานภาคี	เครือข่ายต่างภาค
1	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด	เชียงใหม่	27	4	-	5
2	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี	น่าน	28	1	9	5
3	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด	นครสวรรค์	35	1	2	5
4	สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด	กาฬสินธุ์	18	4	-	6
5	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด	ขอนแก่น	27	5	8	6
6	สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1)	เพชรบุรี	25	5	1	6
7	สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด	กรุงเทพฯ	20	4	1	4
8	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด	กรุงเทพฯ	22	5	6	4
9	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลดงซีเหล็ก	ปราจีนบุรี	7	5	3	2
10	สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด	สุราษฎร์ธานี	34	2	2	7
11	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด	นครศรีธรรมราช	30	2	8	7
12	สหกรณ์บริการเคหสถานบมค.เมืองธณภูมิ จำกัด	นครศรีธรรมราช	10	15	1	7
	รวม พื้นที่ 12 ชุมชนบ้านมั่นคง	10 จังหวัด	283			

3. ระยะเวลาศึกษา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง สิงหาคม 2565

1.4 กระบวนการศึกษา

1. ประชุมออกแบบกรอบเนื้อหา กระบวนการศึกษา และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลครั้วเรือน และชุดประเด็นคำถามสัมภาษณ์ระดับชุมชน
2. คัดเลือกพื้นที่ศึกษา และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเข้าร่วมในแต่ละพื้นที่

3. จัดทีมศึกษา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ พอช. (สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน สำนักงานภาค) คณะผู้ประสานงานระดับภาค และผู้ประสานระดับชุมชน
4. ประชุมร่วมกับทีมศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อมในการศึกษากับพื้นที่ชุมชนทั้ง 12 ชุมชน และประเมินสถานการณ์การดำเนินงานของชุมชนก่อนลงพื้นที่ รวมทั้งจัดทำแผน/กำหนดวันลงพื้นที่
5. จัดกระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชนทั้ง 12 ชุมชน โดยใช้รูปแบบ “กลุ่มย่อย” ซึ่งมีกระบวนการศึกษาในพื้นที่ ดังนี้
 - 5.1 สัมภาษณ์ชุมชน และพื้นที่โดยรอบชุมชน
 - 5.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ และกระบวนการศึกษา
 - 5.3 ตัวแทนชุมชนเล่าภาพรวม ความเป็นมา และผลการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงที่ผ่านมา
 - 5.4 แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูลภายในกลุ่ม
 - ตอบแบบสอบถามครัวเรือนบ้านมั่นคง และบันทึกข้อมูลในระบบ Google form
 - แลกเปลี่ยนชีวิต ก่อน-หลัง อยู่อาศัยที่บ้านมั่นคง รวมถึงปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน
 - 5.5 นำเสนอข้อมูลแต่ละกลุ่มย่อย พร้อมทั้งแลกเปลี่ยน เติมเต็มประเด็นร่วมระดับชุมชน สะท้อนมุมมองของหน่วยงาน ภาคี ที่มีต่อชุมชน
6. ประมวลผลข้อมูลในระบบ Google form
7. สรุปผลการศึกษา จัดทำรายงานผลการศึกษา

1.5 แผนการดำเนินงาน

แผนดำเนินงาน	ระยะเวลา
1 ประชุมออกแบบกระบวนการศึกษา <ul style="list-style-type: none"> ● กรอบเนื้อหา กระบวนการศึกษา และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ● คัดเลือกพื้นที่ศึกษา และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเข้าร่วมในแต่ละพื้นที่ ● จัดทีมศึกษา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ พอช. คณะผู้ประสานงานระดับภาค และผู้ประสานระดับชุมชน 	พฤษภาคม
2 ประชุมร่วมกับทีมศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อมในการศึกษากับพื้นที่ชุมชนทั้ง 12 ชุมชน และประเมินสถานการณ์การดำเนินงานของชุมชนก่อนลงพื้นที่ รวมทั้งจัดทำแผน/กำหนดวันลงพื้นที่	พฤษภาคม
3 จัดกระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชนทั้ง 12 ชุมชน โดยใช้รูปแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กับสมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตรในการพูดคุย มีใช้การเก็บข้อมูลทางวิชาการ มีใช้การตรวจสอบ จับผิด หรือค้นหาความลับของชุมชน <ol style="list-style-type: none"> 1) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 2) สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี 	มิถุนายน-กรกฎาคม

แผนดำเนินงาน	ระยะเวลา
3) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	24 มิถุนายน
4) สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธณภูมิ จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	25 มิถุนายน
5) กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี	31 มิถุนายน
6) สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ	1 กรกฎาคม
7) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น	3 กรกฎาคม
8) สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย (ตำบลนาจำปา) จำกัด จังหวัดกาฬสินธุ์	4 กรกฎาคม
9) สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) จังหวัดเพชรบุรี	9 กรกฎาคม
10) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด จังหวัดเชียงใหม่	17 กรกฎาคม
11) กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน	18 กรกฎาคม
12) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตากลี จำกัด จังหวัดนครสวรรค์	31 กรกฎาคม
4 ประมวลผลข้อมูลในระบบ Google form	กรกฎาคม
5 สรุปผลการศึกษา จัดทำรายงานผลการศึกษา	กรกฎาคม-สิงหาคม

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการศึกษามูลค่าเพิ่มและความคุ้มค่าจากการลงทุนงบประมาณสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาล
2. รับรู้สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสมาชิกชุมชนหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ณ ปัจจุบัน
3. รับรู้สถานการณ์ปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา จากการจัดกระบวนการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีการแลกเปลี่ยนระหว่างหลายองค์ประกอบ
4. สมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงมีแผนพัฒนาชุมชน / คุณภาพชีวิตร่วมกันต่อไป
5. พื้นฟูและเชื่อมโยงความสัมพันธ์สมาชิกบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ
6. สื่อสารเผยแพร่ สร้างความเข้าใจ ความรู้ และรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง

1.7 ผลลัพธ์และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษา

1. ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นจริง ข้อมูลการอยู่อาศัยของแต่ละชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนและพื้นที่โดยรอบชุมชน
2. การสร้างความเข้าใจของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่เอื้ออาทร แบ่งปันกัน มีความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนกับท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคี และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วม
3. มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสมาชิกชุมชน คณะกรรมการชุมชน เครือข่ายชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง
4. การศึกษาที่ถือเป็นการถอดบทเรียน ชุดประสบการณ์ของแต่ละชุมชนที่ได้เห็นข้อดี ข้อด้อย สิ่งที่ต้องสนับสนุน ปรับปรุงแก้ไข และแผนงานในอนาคตของแต่ละชุมชนและสถาบันฯ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา

การศึกษาร้อยละของมูลค่าที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคงในชุมชนที่สร้างบ้านแล้วเสร็จ ประจำปี 2565 ในพื้นที่ 12 ชุมชน จำนวนสมาชิกทั้งหมด 1,555 ครัวเรือน มีสมาชิกกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา จำนวน 283 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.20 จำแนกเป็น

โครงการบ้านมั่นคงเมือง จำนวน 9 ชุมชน 1,040 ครัวเรือน (กลุ่มตัวอย่าง 230 ครัวเรือน)

โครงการบ้านมั่นคงชนบท จำนวน 3 ชุมชน 515 ครัวเรือน (กลุ่มตัวอย่าง 53 ครัวเรือน)

ประเภทโครงการบ้านมั่นคง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

โครงการบ้านมั่นคงเมือง เป็นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้กับครัวเรือนยากจน ผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด ที่บุกรุก ผู้ไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินในเมือง โดยมีพอช.รับผิดชอบและดำเนินการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงทั้งการพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิทธิขั้นพื้นฐาน การปรับปรุง หรือก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้มั่นคงเป็นระบบระเบียบมากขึ้น และดำเนินโครงการโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆในการดำเนินงาน ได้แก่ ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนต่างๆ สถาบันการศึกษา ในการมาร่วมคิด ร่วมทำ เป็นหลักในการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ใช้การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคงเป็นเครื่องมือ และนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

โครงการบ้านมั่นคงชนบท เป็นการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยของชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืนในถิ่นฐานเดิม โดยจะเกิดแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบพัฒนาทั้งตำบล โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนาและวิธีการขับเคลื่อนของตนเอง แก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยและครอบคลุมการพัฒนาทุกด้าน คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของตำบล

บริบท ความเป็นอยู่ก่อนหน้าเข้าร่วมโครงการ จากร้อยละของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มาจากผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในห้องเช่า/บ้านเช่า/เช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 44.52

สภาพบ้านเดิมก่อนเข้าร่วมบ้านมั่นคง		จำนวน 283 ครัวเรือน	ร้อยละ
1.	สถานะ “ผู้บุกรุก” อาศัยอยู่ในที่ดินผู้อื่น	28	9.89
2.	ห้องเช่า/บ้านเช่า/เช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย	126	44.52
3.	ครอบครัวขยาย	47	16.61
4.	สภาพไม่แข็งแรง/ทรุดโทรม/แออัด	61	21.55
5.	อื่น ๆ บ้านพักสวัสดิการ หรือเคยมีบ้านเป็นของตนเองแต่โดนยึด	10	3.53
6.	อื่น ๆ บ้านแข็งแรง แต่เข้าร่วมโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน	11	3.89

1) ห้องเช่า/บ้านเช่า/เช่าที่ดิน ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้เดือดร้อนที่ย้ายจากชนบทสู่เมือง จากภาคต่างๆสู่เมืองหลักและเมืองรอง และเป็นการย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อให้เข้าถึงแหล่งงาน แหล่งทำมาหากิน โดยจะเช่าห้องพัก/บ้านเช่าราคาถูกอยู่ เนื่องจากมีรายได้ไม่มากนัก เริ่มตั้งแต่ 1,200 ถึง 3,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสภาพการอยู่อาศัยจะไม่ได้พื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน มีการเสียน้ำประปา ค่าไฟ

ตามที่เจ้าของกำหนด ซึ่งมักมีราคาสูงกว่าปกติ ส่วนใหญ่ผู้เดือดร้อนก็นี้ คือกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ใน สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จ. นครศรีธรรมราช สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) จ.เพชรบุรี สหกรณ์เคหสถานบ้าน มั่นคงสันผักหวาน จำกัด จ.เชียงใหม่ สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด จ.นครสวรรค์ และ สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด จ.สุราษฎร์ธานี ในปัจจุบัน

2) สถานะ “ผู้บุกรุก” อาศัยอยู่ในที่ดินผู้อื่น มีความไม่มั่นคงของที่ดิน ที่อยู่อาศัย เนื่องจากอยู่ อาศัยในที่ดินที่บุกรุกเอกชน ที่ดินการรถไฟฯ ซึ่งอาศัยตั้งรกรากอยู่มานานตั้งรุ่นพ่อและแม่ ที่ย้ายถิ่น ฐานมาจากต่างจังหวัดเพื่อเข้าถึงแหล่งงาน แหล่งทำมาหากินในเมือง ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็น การปลูกบ้าน บ้านคับแคบและแออัด ไม่มีพื้นที่เพียงพอต่อการใช้งาน หลังคาเป็นสังกะสีทำให้มีน้ำ รั่วซึมเมื่อฝนตก สภาพแวดล้อมโดยรอบสกปรก ขยะเยอะ มีสัตว์เลื้อยคลานอาศัยอยู่รอบบ้าน ไม่มี สำเนาทะเบียนบ้านในกทม. ต้องจ่ายค่าไฟฟ้าและน้ำประปามากกว่าปกติ เนื่องจากต่อพวงมิเตอร์ใช้ รวมกับเอกชน การอยู่อาศัยในลักษณะนี้ นานวันเข้ามักจะประสบปัญหาถูกไล่อื้อ หรือเวนคืนที่ดินจาก เจ้าของที่ดินในที่สุด ได้แก่

○ สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิ จำกัด จ.นครศรีธรรมราช การ รวมกลุ่มผู้เดือดร้อนในที่ดินการรถไฟฯ ซึ่งปลูกสร้างบ้านโดยไม่ได้เช่าที่ดินกับการรถไฟฯอย่าง ถูกต้อง ต่อมาถูกไล่อื้อ ไล่ที่ จึงรวมกลุ่มกันออมเงินและเลือกรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย ที่จะ ออกมาซื้อที่ดินของตนเอง

○ สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ การ รวมกลุ่มผู้เดือดร้อนที่บุกรุกเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัดเพื่อประกอบอาชีพ ค้ายขยะจากกองขยะขนาดใหญ่บริเวณนั้นในช่วง 20 ปีก่อน สมัยนั้นอาชีพค้ายขยะ ทำให้ผู้ เดือดร้อนมีรายได้ดีกว่าการรับจ้างใช้แรงงานรายวันทั่วไป แต่ก็ต้องแลกมาด้วยการอยู่ใน สภาพแวดล้อม กลิ่น ฝุ่นละออง ความสะอาดที่ไม่ดีต่อสุขอนามัย และการสร้างที่อยู่อาศัยที่ขาด การจัดระเบียบพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพนี้เอง จึงเป็นผลให้ความเป็นอยู่คล้าย “สลัม” ไฟฟ้ามีราคาแพงเนื่องจากต้องต่อพวง และน้ำใช้ในครัวเรือนก็มาจากลำคลอง จน ท้ายที่สุดก่อนที่ผู้เดือดร้อนต้องริเริ่มการหาที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ก็มาจากเจ้าของที่ดินที่ต้องการ ที่ดินคืนและไล่อื้อในที่สุด โดยกดดันให้ผู้เดือดร้อนจ่ายค่าเช่าที่ดินในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อย

3) **ครอบครัวขยาย** เป็นการอาศัยรวมอยู่กันหลายครอบครัวในบ้านเดียวกัน ซึ่งจะพบมากใน กลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด จ.ขอนแก่น ในปัจจุบัน

4) **ไม่มีที่ดินที่มั่นคง** ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวมักเกิดขึ้นในแถบชนบทของประเทศไทย ที่ส่วน ใหญ่ผู้เดือดร้อนประกอบอาชีพเกษตรกรแล้วที่ดินหลุดมือ และการประกาศขอบเขตที่ดินทับซ้อนกัน ระหว่างที่ดินของรัฐ และราษฎร ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี จ.น่าน และ สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย (ตำบลนาจำปา) จำกัด จ.กาฬสินธุ์ จากปัญหาของกลุ่มเกษตรกรที่ ประสบปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง บางรายอาศัยการเช่าที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมพอเลี้ยง ชีพแต่ก็มักจะประสบปัญหาภัยแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นที่มาของการเกิดหนี้ยืม สิ้นเป็นภาระผูกพันสะสม จึงมีสมาชิกหลายรายที่เลือกออกไปประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงาน ลูกจ้างภายนอก ต่อมาเมีนโยบายการจัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกิน จาก ส.ป.ก. จึงมีการ

ลงทะเบียนเพื่อรับสิทธิประโยชน์การเข้าถึง และกลับมาใช้ชีวิตเกษตรกรอีกครั้ง ภายใต้โครงสร้างที่ ส.ป.ก. กำหนดให้มีระบบสหกรณ์ ประเภทการเกษตร เป็นกลไกในการกำกับการบริหารจัดการทั้งในเรื่องที่ดิน เกษตรกรรม ปศุสัตว์ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ

5) อื่น ๆ เช่น บ้านพักสวัสดิการพนักงานของกลุ่มหนุ่มสาวโรงงาน หรือเคยมีบ้านเป็นของตนเองแต่โดนยึด **ได้แก่** สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมั่นคงชนบทตำบลดงขี้เหล็ก จ.ปราจีนบุรี ปัจจุบัน

ตารางแสดงรายละเอียดกรรมสิทธิ์ที่ดิน

โดยสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมั่นคง มีความมั่นคงในด้านที่ดินเพิ่มขึ้นร้อยละ 100 กล่าวคือ สามารถซื้อที่ดินเอกชน (กรรมสิทธิ์กลุ่ม/สหกรณ์) จำนวน 8 ชุมชน , ขอเช่าที่ดินรัฐประเภทต่าง ๆ โดยได้รับสัญญาเช่าระยะยาว 30 ปี และอัตราค่าเช่าที่ถูกกว่าอัตราทั่วไปเนื่องจากเป็นผู้มีรายได้น้อย ได้แก่ ที่ราชพัสดุ (กรรมนา
รักษ์) จำนวน 1 ชุมชน ที่ส.ป.ก. จำนวน 1 ชุมชน , ขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 1 ชุมชน และขอเช่าที่ดินจากมูลนิธิเกษ
ตราธิราชอีก 1 ชุมชน

ชุมชน	เขต/เมือง	จังหวัด	ปี พ.ศ. โครงการ	ประเภทที่ดิน	กรรมสิทธิ์
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด	เทศบาลตำบลสันผักหวาน	จ.เชียงใหม่	2554	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตากลีส จำกัด	ตำบลตากลีส	จ.นครสวรรค์	2559	ราชพัสดุ	เช่าระยะยาวแบบกลุ่ม
กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี	ตำบลเมืองลี	จ.น่าน	2562	ป่าสงวนแห่งชาติ	อนุญาตโดย คทช.
สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิฯ จำกัด	ตำบลคลัง	จ.นครศรีธรรมราช	2556	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด	อบต.ปากพูน	จ.นครศรีธรรมราช	2558	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด	ตำบลดอนสัก	จ.สุราษฎร์ธานี	2560	เอกชน	ซื้อ / ชุมชนสร้างใหม่
สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด	เทศบาลตำบลท่ายาง	จ.เพชรบุรี	2549	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด	ตำบลในเมือง	จ.ขอนแก่น	2551/2559	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา	ตำบลอนจาน	จ.กาฬสินธุ์	2560	ส.ป.ก.	จัดสรรที่ดินโดย สปก.
กลุ่มออมทรัพย์ดงขี้เหล็ก	ตำบลดงขี้เหล็ก	จ.ปราจีนบุรี	2561	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด	เขตบางพลัด	กรุงเทพมหานคร	2551	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม
สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด	เขตหนองแขม	กรุงเทพมหานคร	2548	มูลนิธิเกษตราธิราช	เช่าระยะยาวแบบกลุ่ม
12 ชุมชน	เขต/เมือง	10 จังหวัด			

2.1 ด้านกายภาพ/สิ่งแวดล้อม

- ประเภทที่ดิน และการเปรียบเทียบราคาที่ดินก่อน และ หลัง ทำโครงการบ้านมั่นคง

จากผลการประเมินราคาทรัพย์สินประเภทสิ่งปลูกสร้าง ผ่านเว็บไซต์ของกรมธนารักษ์ <https://assessprice.treasury.go.th> พบว่า รูปแบบการปรับปรุงชุมชนที่มีรูปแบบการรื้อย้ายและสร้างชุมชนใหม่ในที่ใหม่ โดยการซื้อที่ดินใหม่จำนวน 9 ชุมชน

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	ประเภทที่ดิน	กรรมสิทธิ์	ขนาดที่ดิน	เงินซื้อที่ดิน (บาท)	ต้นทุนซื้อที่ดิน (บาท/ตร.ม.)	ราคาประเมินที่ดิน (บาท/ตร.ม.)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด	95	2554	เอกชน	สหกรณ์	6 ไร่ 84 ตร.ว.	8,685,000	907	6,750-7,150	5,843-6,243	87.31
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด	77	2559	ราชพัสดุ	เช่าระยะยาว	11 ไร่					
กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบท ตำบลเมืองลี	393	2562	ป่าสงวนแห่งชาติ	อนุญาตโดยคทช.						
สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมินครศรีธรรมราช จำกัด	48	2556	เอกชน	สหกรณ์	7 ไร่ 3 งาน 5 ตร.ว.	1,080,000	125	6,750	6,625	98.15
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด	74	2558	เอกชน	สหกรณ์	9 ไร่ 35.5 ตร.ว.	3,090,000	236	6,750	6,514	96.50
สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด	128	2560	เอกชน	สหกรณ์	10 ไร่ 85 ตร.ว.	11,070,000	692	6,550	5,858	89.44
สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด	104	2549	เอกชน	สหกรณ์		2,295,000	138	7,250	7,112	98.10

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	ประเภทที่ดิน	กรรมสิทธิ์	ขนาดที่ดิน	สินเชื่อที่ดิน (บาท)	ต้นทุนซื้อที่ดิน (บาท/ตร.ม.)	ราคาประเมินที่ดิน (บาท/ตร.ม.)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด	287	2551	เอกชน	สหกรณ์	16 ไร่ 2 งาน 95 ตร.ว.	12,838,118	469	6,850-7,100	6,381-6,631	93.41
		2559							5,600-5,850	82.39
บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา	75	2560	สปก.	ได้รับการจัดสรรที่ดินโต สปก.	881 ไร่					
กลุ่มออมทรัพย์ตั้งซีเหล็ก	47	2561	เอกชน	ซื้อ / มีกรรมสิทธิ์กลุ่ม	5 ไร่ 3 งาน 92 ตร.ว.	2,192,000	261	6,450	6,189	95.95
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด	56	2551	เอกชน	สหกรณ์	1 ไร่ 2 งาน 67 ตร.ว.	7,651,000	3,250	7,450-7,500	4,200-4,250	56.67
สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด	176	2548	มูลนิธิเกษตราธิราช	เช่าระยะยาว	3 ไร่ 3 งาน 48 ตร.ว.	7,810,200	574	7,450	6,876	92.30
		2552	เอกชน	สหกรณ์	2 ไร่ 2 งาน					
12 ชุมชน	1,560									

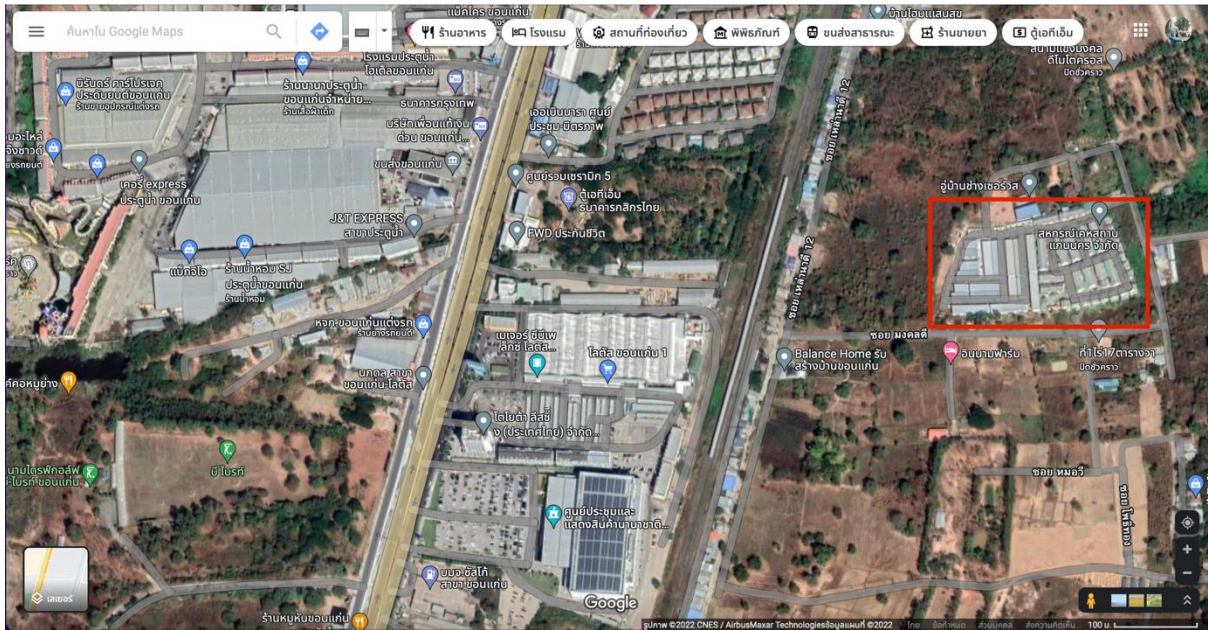
จากตารางจะแสดงร้อยละมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของ “ราคาประเมินที่ดิน” ของชุมชนโครงการบ้านมั่นคงที่ดำเนินโครงการโดยการซื้อที่ดินในนามสหกรณ์ จำนวน 9 โครงการ พบว่า ราคาที่ดินมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 89.02 ซึ่งจากการสอบถามชุมชนและตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โดยรอบชุมชนจากที่เริ่มดำเนินโครงการกับปัจจุบัน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ราคาที่ดินมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้น ที่สำคัญคือ “การขยายตัวของเมือง” โดยสมาชิกโครงการบ้านมั่นคงส่วนใหญ่จะมีอาชีพและการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับเมืองอดีตที่เคยเป็นผู้บุกรุกอาศัยในพื้นที่ทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชนก็มักที่จะบุกรุกในพื้นที่ว่างจากการทำประโยชน์ที่ใกล้กับแหล่งงาน หรือโรงเรียนของบุตรหลาน ให้มากที่สุด เพื่อสะดวกต่อการเดินทางและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งเมื่อเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคงแล้ว สมาชิกก็ยังมีความต้องการที่จะต้องการพื้นที่อยู่อาศัยที่ใกล้และเดินทางได้สะดวกต่อการไปทำงาน และทำกิจกรรมตามเดิม ดังนั้นหลักการของการแก้ไขปัญหาที่สำคัญอีกหนึ่งอย่างคือการหาที่ดินที่สมาชิกทุกคนยังสามารถดำเนินกิจกรรมประจำวันได้สะดวกเช่นเคย แต่ด้วยความที่สมาชิกเป็นผู้มีรายได้น้อยมีรายได้ที่ไม่มั่นคง จึงทำให้ยากต่อการต้องชำระสินเชื่อที่ดินที่มีราคาสูงมาก ๆ อย่างที่ดินในเมือง โครงการบ้านมั่นคงเมืองส่วนใหญ่จึงมักสรรหาซื้อที่ดินสร้างชุมชนใหม่กันในบริเวณ “ชานเมือง” ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ในรัศมีที่สามารถเดินทางมาทำงานในเขตเมืองได้เป็นประจำวัน มีการพึ่งพาอาศัยระบบเศรษฐกิจและสังคมจากเขตเมืองศูนย์กลาง โดยเมื่อเวลาผ่านไปเกิดการขยายตัวของเมือง พื้นที่ถูกพัฒนาจากพื้นที่ชานเมืองกลายเป็นทำเลเศรษฐกิจ เกิดห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ บ้านจัดสรร ถนน ฯลฯ ทำให้ที่ดินเป็นที่ต้องการของทั้งนายทุนและประชาชนทั่วไป ทำให้ที่ดินมีมูลค่าที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงด้านที่ดิน

ที่ตั้งของโครงการบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิ หรือสหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมินครศรีธรรมราช จำกัด เดิมจากที่ซื้อเมื่อ ปี 2554 ในราคา 125 บาท/ตารางเมตร หรือไร่ละ 200,000 บาท ซึ่งในตอนเริ่มดำเนินการ เป็นพื้นที่เอกชนที่มีสภาพเป็นป่ารกทึบ บริเวณโดยรอบเป็นสวนยางพารา แต่ปัจจุบัน 2565 จากการตรวจสอบราคาประเมินพื้นที่บริเวณที่ตั้งชุมชนบ้านมั่นคงผ่านเว็บไซต์ของกรมธนารักษ์ พบว่ามีมูลค่าที่เพิ่มสูงขึ้น 6,625 บาท/ตารางเมตร หรือไร่ละ 10,800,000 คิดเป็นอัตราการเพิ่มสูงขึ้นของราคาที่ดินจากเดิมถึงร้อยละ 98.19 โดยจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชุมชนบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2565 พบว่าบริเวณโดยรอบชุมชนปัจจุบันมีโครงการบ้านจัดสรรกำลังก่อสร้างบ้าน 1 โครงการ และในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบชุมชนมีโครงการบ้านจัดสรรหลายโครงการ อีกทั้งมีโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านค้าสะดวกซื้อ บริษัท วัด โรงเรียน ฯลฯ และยังห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชเพียง 6 กิโลเมตร โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 14 นาที เท่านั้น

ที่ตั้งโครงการบ้านมั่นคงแก่นนคร หรือสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด ซื้อที่ดินเมื่อ ปี 2551 (เฟส 1) ในราคา 469 บาท/ตารางเมตร หรือไร่ละ 750,400 บาท มีสภาพเป็นป่ารก และปี 2559 (เฟส 2) ราคา 1,250 บาท/ตารางเมตร ไร่ละ 2,000,000 บาท ซึ่งปัจจุบัน ปี 2565 จากการตรวจสอบราคาประเมินพื้นที่บริเวณที่ตั้งชุมชนบ้านมั่นคงผ่านเว็บไซต์ของกรมธนารักษ์ พบว่ามีมูลค่าที่เพิ่มสูงขึ้น 6,850-7,100 บาท/ตารางเมตร หรือประมาณไร่ละ 11,360,000 คิดเป็นอัตราการเพิ่มสูงขึ้นของราคาที่ดินจากเดิมถึงประมาณร้อยละ 93.41 จากปี 2551 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 82.39 จากปี 2559 จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชุมชนบ้านมั่นคงเมืองแก่นนครเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2565 พบว่าบริเวณโดยรอบชุมชนปัจจุบันในรัศมี 5 กิโลเมตร มีศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ (KICE) ห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส สวนน้ำ/สวนสนุกไดโนวอเตอร์

พาร์ค โรงแรม หมู่บ้านจัดสรร ชนสง บริษัท ฯลฯ และห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดขอนแก่นเพียง 5.7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 16 นาที

ภาพพื้นที่ตั้งโครงการสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด และสภาพโดยรอบ

- สภาพบ้าน/การออกแบบแต่ละประเภท/ขนาด/การต่อเติม/การใช้ประโยชน์ในที่อยู่อาศัย

การออกแบบบ้านจำเป็นต้องพิจารณาความสามารถในการจ่าย ออกแบบพื้นที่ใช้สอยอย่างสอดคล้องกับจำนวนสมาชิก อาชีพ ศาสนา อายุ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม รูปแบบอาคารที่สะท้อนกับเอกลักษณ์ของชุมชน กฎหมายควบคุมการก่อสร้าง ราคาก่อสร้าง การสร้างระบบกลุ่มย่อยในผังใหม่

การดำเนินงานในโครงการบ้านมั่นคง มีแนวทางสำคัญที่ให้แก่คนในชุมชนเจ้าของโครงการเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาและจัดการตนเอง สมาชิกทุก ๆ คนต้องมีส่วนร่วมอยู่ในทุก ๆ กระบวนการ ซึ่งกระบวนการสร้างบ้านก็เช่นเดียวกัน บ้านจะต้องมาจากความต้องการของสมาชิกก่อน เจ้าหน้าที่สถาปนิกจึงจะค่อย ๆ นำปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการออกแบบบ้านให้ออกมาตรงกับใจสมาชิกมากที่สุด ภายได้เงื่อนไขและปัจจัยด้านต่าง ๆ จึงจะเห็นได้ว่าโครงการบ้านมั่นคงนั้นไม่ได้มีรูปแบบบ้านที่ตายตัว แต่เป็นการสะท้อนความต้องการการแก้ไขปัญหาของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเกิดจากการเห็นตรงกันและเป็นเจ้าของร่วมกัน บ้านในโครงการบ้านมั่นคงแต่ละโครงการจึงจะมีรูปแบบ ลักษณะ ขนาด สีสันทันที่แตกต่างกัน

โครงการบ้านมั่นคงสนับสนุนให้ชุมชนมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น และเชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคมด้านอื่น ๆ โดยกระบวนการสร้างบ้านสถาบันฯพยายามส่งเสริมให้เกิดการการก่อสร้างด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด เพื่อให้สมาชิกขอโครงการบ้านมั่นคงสามารถผ่อนจ่ายค่าบ้านได้ โดยการอนุมัติวงเงินสินเชื่อจะอนุมัติให้รายละเอียดไม่เกิน 330,000 บาท กรณีปลูกสร้างบ้านบนที่ดินเช่าความสูงไม่เกิน 2 ชั้น และไม่เกิน 360,000 บาท กรณีซื้อที่ดินและปลูกสร้างบ้าน/กรณีปลูกสร้างบ้านบนที่ดินเช่าความสูง 3 ชั้นขึ้นไป ระยะเวลาไม่เกิน 20 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาท/ปี จากผลการสำรวจข้อมูลการประเมินมูลค่าบ้านโครงการบ้านมั่นคง พบสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง 1,509 ครัวเรือน 12 ชุมชน 12 เมือง/ตำบล 10 จังหวัด

ลักษณะการปลูกสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว และบ้านแถว ความสูงไม่เกิน 2 ชั้น และมีเงื่อนไขที่ทุกบ้านจะต้องไม่ทำรั้วล้อมกัน เพื่อไม่ให้เกิดการอยู่อาศัยเป็นรายปัจเจก รวมทั้งมีการเลือกสีหลังคาในโทนสีเดียวกัน เพื่อป้องกันสัญลักษณ์ของการเป็นชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ในการเลือกขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว การประกอบอาชีพ และความสามารถในการส่งชำระคืน

สภาพบ้านมั่นคง (หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง)	จำนวน 283 ครัวเรือน	ร้อยละ 100.00
1) สร้างใหม่	255	90.11
2) ปรับปรุงบ้านเดิมให้แข็งแรง/มั่นคง	17	6.01
3) ไม่ได้รับซ่อมแซมบ้าน	11	3.89

การประเมินที่อยู่อาศัย : การจัดข้อมูลโครงการบ้านมั่นคงทั้ง 12 ชุมชนทั่วประเทศ ผ่านการลงพื้นที่จัดกระบวนการ และทำแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบราคาต้นทุนการก่อสร้างบ้าน และราคาประเมินบ้านปัจจุบัน ปี 2565 จากสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง พบว่ามีการประเมินมูลค่าบ้านที่เพิ่มสูงขึ้นประมาณร้อยละ 27.50 – 78.57 โดยสมาชิกในชุมชนโครงการบ้านมั่นคงเมื่อนั้นได้อ้างอิงราคาจากโครงการบ้านจัดสรรบริเวณข้างเคียง ที่มีรูปแบบ ลักษณะ และขนาดบ้านที่คล้ายคลึงกัน

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	รูปแบบบ้าน	ขนาด (ตร.ม.)	สินเชื่อบ้าน	งบอุดหนุน จาก พอช./หลัง	ต้นทุน ก่อสร้างต่อ หลัง (ข้อมูลจาก สมาชิก)	ราคาประเมิน บ้าน ปี 2565 (ข้อมูลจาก สมาชิก)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด	95	2554	บ้านเดี่ยว สองชั้น	56 ตร.ม.	15,092,262	25,000	485,000	900,000	415,000	46.11
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคี จำกัด	77	2559	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	54 ตร.ม.	11,424,256	25,000	350,000	500,000	150,000	30.00
กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบล เมืองลี	393	2562		72 ตร.ม.		40,000	56,000	190,000	134,000	70.53
สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมือง รัตนโกสินทร์ศรีธรรมราช จำกัด	48	2556	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว ยกพื้น	48 ตร.ม.	12,112,898	25,000	400,000	742,328	342,328	46.12
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด	74	2558	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	48 ตร.ม.	12,842,540	25,000	435,000	600,000	165,000	27.50
สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด	128	2560	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	45 ตร.ม.	23,161,194	25,000	300,000	400,000	100,000	25.00
สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด	104	2549	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	36 ตร.ม.	27,616,530		170,000	420,000	250,000	59.52
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด	287	2551 2559	บ้านแฝด สองชั้น	64 ตร.ม.	74,069,961	25,000	490,000	1,000,000	510,000	51.00
บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา	75	2560		56 ตร.ม.		40,000	150,000	700,000	550,000	78.57
กลุ่มออมทรัพย์ดงขี้เหล็ก	47	2561	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	54 ตร.ม.		40,000	100,000	200,000	100,000	50.00

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	รูปแบบบ้าน	ขนาด (ตร.ม.)	สินเชื่อบ้าน	งบอุดหนุน จาก พอช./หลัง	ต้นทุน ก่อสร้างต่อ หลัง (ข้อมูลจาก สมาชิก)	ราคาประเมิน บ้าน ปี 2565 (ข้อมูลจาก สมาชิก)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชา สามัคคี จำกัด	56	2551	บ้านแถว สองชั้น	24 ตร.ม.	7,689,377	20,000	340,000	1,300,000	960,000	73.85
สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนอง แฉม จำกัด	176	2548	บ้านแถว สองชั้น	36 ตร.ม.	22,155,000	25,000	350,000	1,000,000	650,000	65.00
12 ชุมชน	1,560									

และจากการประเมินมูลค่าบ้านและที่ดินตามแนวคิด การประเมินราคาบ้าน จากต้นทุน จากเว็บไซต์ Dotproperty Moving Asia Online (<https://www.dotproperty.co.th>) พบว่าโครงการบ้านมั่นคงทั้ง 12 โครงการมีมูลค่าบ้านและที่ดินที่เพิ่มสูงขึ้นจากต้นทุนเมื่อก่อสร้างเสร็จประมาณร้อยละ 32 – 88.89 ยกตัวอย่างเช่น บ้านมั่นคงเมืองปากพูนพัฒนา หรือสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จากเดิม ปี 2558 มีต้นทุนในการสร้างบ้านรูปแบบบ้านเดี่ยว ชั้นเดียว ขนาด 48 ตารางเมตร จำนวน 435,000 บาท ราคาประเมินบ้านและที่ดิน ปี 2565 จำนวน 600,000 บาท ระยะเวลาเข้าอยู่จนถึงปัจจุบัน 7 ปี มีมูลค่าที่เพิ่มสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 41.14

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	รูปแบบบ้าน	ขนาด (ตร.ม.)	ราคาประเมินบ้าน และที่ดิน ปี 2565 (บาท)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด	95	2554	บ้านเดี่ยว สองชั้น	56 ตร.ม.	865,400	380,400	43.96
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคี จำกัด	77	2559	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	54 ตร.ม.	735,800	385,800	52.43

ชุมชน	ครัวเรือน	ปี	รูปแบบบ้าน	ขนาด (ตร.ม.)	ราคาประเมินบ้าน และที่ดิน ปี 2565 (บาท)	ส่วนต่าง	ร้อยละ
กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี	393	2562		72 ตร.ม.	504,000	448,000	88.89
สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมินครศรีธรรมราช จำกัด	48	2556	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว ยกพื้น	48 ตร.ม.	784,000	384,000	48.98
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด	74	2558	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	48 ตร.ม.	739,000	304,000	41.14
สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด	128	2560	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	45 ตร.ม.	574,750	274,750	47.80
สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด	104	2549	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	36 ตร.ม.	980,000	810,000	82.65
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด	287	2551 2559	บ้านแฝด สองชั้น	64 ตร.ม.	924,400	434,400	46.99
บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา	75	2560		56 ตร.ม.	519,200	369,200	71.11
กลุ่มออมทรัพย์ตั้งซีเหล็ก	47	2561	บ้านเดี่ยว ชั้นเดียว	54 ตร.ม.	428,300	328,300	76.65
สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด	56	2551	บ้านแถว สองชั้น	24 ตร.ม.	500,000	160,000	32.00
สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด	176	2548	บ้านแถว สองชั้น	36 ตร.ม.	548,200	198,200	36.15
12 ชุมชน	1,560						

หลังเข้าร่วมโครงการ

1. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด เทศบาลตำบลสันผักหวาน จังหวัดเชียงใหม่

- แบบบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ขนาด 56 ตารางเมตร หรือ 14 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 485,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 900,000 บาท

2. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตากลี จำกัด ตำบลตากลี จังหวัดนครสวรรค์

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ขนาด 54 ตารางเมตร หรือ 13.5 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 394,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 500,000 บาท

3. กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี ตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน

- ต้นทุนในการก่อสร้าง 56,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 190,000 บาท

4. สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมินครศรีธรรมราช จำกัด ตำบลคลัง จังหวัด นครศรีธรรมราช

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียวยกพื้น ขนาด 48 ตารางเมตร หรือ 12 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 480,000บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 742,328 บาท

5. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด อปต.ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ขนาด 48 ตารางเมตร หรือ 12 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 435,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 600,000 บาท

6. สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด ตำบลดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ขนาด 45 ตารางเมตร หรือ 11.25 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 300,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 400,000 บาท

7. สหกรณ์บ้านมั่นคงท่าปาง จำกัด เทศบาลตำบลท่าปาง จังหวัดเพชรบุรี

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ขนาด 80 ตารางเมตร หรือ 20 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 420,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 170,000 บาท

8. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่น

- แบบบ้านแฝด 2 ชั้น ขนาด 64 ตารางเมตร หรือ 16 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 490,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 490,000 บาท

9. บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา ตำบลดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์

- บ้านขนาด 56 ตารางเมตร หรือ 14 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 150,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 150,000 บาท

10. กลุ่มออมทรัพย์ดงขี้เหล็ก ตำบลดงขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี

- แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ขนาด 54 ตารางเมตร หรือ 13.5 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 100,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 100,000 บาท

11. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร

- แบบบ้านแถวสองชั้น ขนาด 24 ตารางเมตร หรือ 6 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 340,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 340,000 บาท

12. สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร

- แบบบ้านแถวสองชั้น ขนาด 36 ตารางเมตร หรือ 9 ตารางวา
- ต้นทุนในการก่อสร้าง 300,000 บาท
- ราคาประเมิน ณ ปี 2565 โดยชุมชนประเมินเอง อยู่ที่ 350,000 บาท

การใช้ประโยชน์จากบ้านและที่ดิน

การใช้ประโยชน์บ้าน	จำนวน 283 ครั้วเรือน	ร้อยละ 100.00
1) อยู่อาศัยอย่างเดียว	224	79.15
2) เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นร้านค้า-บริการ (ขายของชำ/ขายอาหาร/เสริมสวย ฯลฯ)	30	10.60
3) เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งผลิตสินค้า/เลี้ยงสัตว์/ที่เก็บสินค้า	23	8.13
4) เป็นที่อยู่อาศัยและรับงานมาทำที่บ้าน/สำนักงาน-ออฟฟิศ	6	2.12

จากการใช้เครื่องมือแบบสำรวจข้อมูลรายครั้วเรือนบ้านมั่นคง พบว่า สมาชิกทั้ง 12 ชุมชน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์บ้านในการอยู่อาศัยอย่างเดียว จำนวน 224 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 79.15 รองลงมาใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นร้านค้า-บริการ จำนวน 30 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.60 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำขนาดเล็กที่มีกลุ่มผู้ใช้บริการเป็นสมาชิกในชุมชนเอง ในส่วนของสมาชิกที่ใช้ประโยชน์บ้านเพื่อเป็นอยู่อาศัยและแหล่งผลิตสินค้า/เลี้ยงสัตว์/ที่เก็บสินค้า มีจำนวน 23 ครั้วเรือน หรือคิดเป็น 8.13 และใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและรับงานมาทำที่บ้าน/สำนักงาน-ออฟฟิศ มีเพียง 6 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.12 ครั้วเรือน

การสมทบปรับปรุง/สร้างบ้าน	จำนวน 283 ครั้วเรือน	ร้อยละ 100.00
1) ไม่มี	48	16.96
2) น้อยกว่า 10,000	24	8.48
3) 10,000 - 20,000	32	11.31
4) 20,001 - 50,000	39	13.78
5) 50,001 - 100,000	45	15.90
6) 100,000 - 200,000	58	20.49
7) 200,000 - 300,000	24	8.48
8) 300,000 บาทขึ้นไป	13	4.59

จากการสำรวจความพึงพอใจต่อขนาดบ้านที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคงโดยใช้เครื่องมือแบบสำรวจข้อมูลรายครั้วเรือนบ้านมั่นคง พบว่า สมาชิกทั้ง 12 ชุมชน มีความพึงพอใจต่อขนาดบ้าน ในข้อ “พอใจแล้ว เพียงพอตามสมควรแล้ว” มากที่สุด จำนวน 175 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.84 รองลงมาสมาชิกจำนวน 51 ครั้วเรือน หรือร้อยละ 18.02 มีความรู้สึกที่บ้านยังเล็กไปสักหน่อย แต่ก็พอใช้ได้ ในส่วนของความรู้สึกที่คิดว่าบ้านที่ได้นั้นดีกว่าที่คิด เกินกว่าที่จะมีได้ มีจำนวน 46 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.25 และก็มีสมาชิก 11 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.89 ที่คิดว่าบ้านที่ได้นั้นเล็กมากเกินไป ยังไม่พอใจ พร้อมกับให้เหตุผลประกอบว่ามีจำนวนสมาชิกในบ้านเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ภายในบ้านเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ขนาดบ้านและที่ดินเพียงพอหรือไม่	จำนวน 283 ครั้วเรือน	ร้อยละ 100.00
1) ดีกว่าที่คิด เกินกว่าที่จะมีได้	46	16.25
2) พอใจแล้ว เพียงพอตามสมควรแล้ว	175	61.84
3) ยังเล็กไปสักหน่อย แต่ก็พอใช้ได้	51	18.02
4) เล็กมากเกินไป ยังไม่พอใจ (ตอบข้อถัดไป)	11	3.89

- สภาพชุมชน/การออกแบบวางผังชุมชน/พื้นที่ส่วนกลาง ระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน

หลักคิดสำคัญของการออกแบบวางผังและการออกแบบบ้านผู้มีรายได้น้อยในโครงการบ้านมั่นคง จะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยเจ้าหน้าที่สถาปนิกจะทำการวิเคราะห์ที่ตั้ง (พื้นที่เดิม/พื้นที่ใหม่) ลักษณะแปลงที่ดิน สภาพทั่วไป เช่น ต้นไม้ ทางน้ำ ที่ดินต้อง ถมมากหรือไม่ ระบบสาธารณูปโภคทั้งหมด (น้ำ ไฟฟ้า ใกล้เคียง ทางระบายน้ำ) ทางเข้า-ออก เส้นทางคมนาคม หลัก ทิศทางลม ฝน แดด สภาพอากาศ แหล่งงาน การวางผัง สาธารณูปโภคและกลุ่มอาคารที่อยู่อาศัยในโครงการจะคำนึงถึงต้นทุน การใช้พื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ความยากง่ายในการก่อสร้างและการดูแลรักษา

โครงการบ้านมั่นคงนั้นไม่เพียงแต่สร้างบ้านเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงวิถีชีวิตของสมาชิกผู้อยู่อาศัย ระบบความสัมพันธ์ของสมาชิก คุณภาพชีวิต โดยการออกแบบชุมชนโครงการบ้านมั่นคงจะมีการออกแบบให้ถนนเข้าถึงบ้านทุกหลัง สามารถเป็นพื้นที่จอดรถได้ และยังใช้ถนนเป็นการบริหารจัดการพื้นที่เชื่อมโยงกับระบบกลุ่มย่อย ใช้กลไกกลุ่มย่อยในการจัดการดูแลกัน และมีการออกแบบให้มีพื้นที่ส่วนกลางในโครงการที่เป็นอาคารสหกรณ์ ลานเอนกประสงค์ ที่ใช้เป็นพื้นที่ที่สมาชิกมาพบเจอ หรือ หรือบางชุมชนก็เป็นพื้นที่สนามเด็กเล่นของเยาวชน เป็นสถานที่ออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิดที่ผ่านมา ชุมชนได้ใช้พื้นที่ส่วนกลางที่มีในการสร้างพื้นที่สีเขียว ปลูกพืชผักสวนครัว สร้างแหล่งผลิตอาหาร เลี้ยงปลา ปลูกเลี้ยงไก่ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกในช่วงที่หลายคนตกงาน ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ปกติ

- สภาพแวดล้อมรอบชุมชน

จากผลการสำรวจข้อมูลการประเมินมูลค่าบ้านโครงการบ้านมั่นคง พบสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง 12 ชุมชน พบว่าสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง ทั้ง 12 ชุมชน มีการออกแบบเงื่อนไข กฎกติการ่วมกันถึงการดูแลรักษาความสะอาดภายในชุมชน และมีกิจกรรมการทำความสะอาดร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการจัดการสภาพแวดล้อมภายในและโดยรอบบริเวณชุมชนให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และสวยงาม โดยส่วนใหญ่สมาชิกจะตกแต่งบ้านของตนเองด้วยไม้ดอก ไม้ประดับ หรือปลูกพืชผักสวนครัว บริเวณหน้าบ้าน ข้างตัวบ้าน อย่างเป็นระเบียบ

ในส่วนของการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน พบว่าทั้ง 12 ชุมชน มีการจัดการขยะโดยการดูแลของเทศบาลหรือสำนักงานเขตในพื้นที่ โดยชุมชนจะมีการคัดแยกขยะเบื้องต้นก่อนนำมาทิ้งที่ถังรองรับขยะครัวเรือนบริเวณหน้าบ้านตนเอง เพื่อให้ง่ายแก่การจัดการเก็บของเจ้าหน้าที่ และไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนอีกด้วย

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ในการศึกษาชุมชนทั้ง 12 ชุมชน พบว่า สมาชิกในชุมชนบ้านมั่นคงทั้งหมด คือ สมาชิกที่เดิมประสบปัญหาความยากจน มีรายได้น้อย หรือบางรายมีหนี้สินจนไม่สามารถหาทางออกได้ หากกล่าวว่าบ้าน คือ ปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตจะพบว่าปัจจัยพื้นฐานนี้ไม่ได้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทุกคนสามารถมี หรือเข้าถึงได้อย่างเท่า ๆ กัน เพราะในสังคมไทยและในนานาประเทศก็ยังมีปัญหาของความเหลื่อมล้ำทางรายได้และที่ดิน สำหรับโครงการบ้านมั่นคงที่สถาบันฯดำเนินการเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้คนจน ผู้มีรายได้น้อยได้เข้าถึงโอกาสมีบ้านเป็นของตนเองและครอบครัว พร้อมๆกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนจน โดยใช้เป้าหมายของการได้บ้านมาเป็นการสร้างกระบวนการสร้างความเข้มแข็งระหว่างทาง ได้แก่ การให้คนจน

รวมกลุ่ม การสร้างทุนด้วยคนจน “กลุ่มออมทรัพย์” การร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ วางแผน ลงมือทำ และการบริหารจัดการโครงการและงบประมาณ เป็นต้น

การศึกษาร้อยละของมูลค่าที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคงในชุมชนที่สร้างบ้านแล้วเสร็จ จำนวน 12 ชุมชนบ้านมั่นคง ในด้านเศรษฐกิจนี้จะให้เห็นถึง (1) ความสามารถของคนจนในการออม “สร้างทุน” (2) เงินออม สามารถเปลี่ยนเป็นสวัสดิการเพื่อดูแลสมาชิกชุมชน (3) การจัดระบบการเงินชุมชนเพื่อสร้างหลักประกัน “กู้ยืมเงิน โดยอาศัยการพึ่งพิงในระบบชุมชน” (4) อาชีพ รายได้ การลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และ (5) การดูแลกันในด้านเศรษฐกิจช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19

สำหรับ “กลุ่มออมทรัพย์” มีฐานคิดที่มากกว่าการสร้างทุน แต่เป็นการสร้างวินัยในการออมให้กับกลุ่มคนจนอย่างต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นจากการออมที่ละเล็กละน้อยเพื่อให้ได้ทุนที่มีจำนวนมากขึ้น และเป็นการฝึกการบริหารจัดการที่กลุ่มคนจนจะต้องรายงานสถานะทางการเงิน สื่อสารระหว่างกัน ในบางที่จะเห็นว่า การจัดระบบทางการเงิน ชุมชนสามารถยกระดับจากกลุ่มออมทรัพย์เป็นสหกรณ์ที่มีระบบการจัดการบัญชี การเงิน ที่มีมาตรฐาน ได้รับการรับรอง ถือได้ว่าการรวบรวมเงินเป็นช่วงกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน โดยโครงการบ้านมั่นคงจึงถือเอาเรื่องการเงิน การสร้างทุนชุมชนเป็นเงื่อนไขที่ทุกชุมชนต้องดำเนินการ เพื่อแสดงความสามารถให้เห็นว่าคนจนเปลี่ยนแปลงชีวิต “จากคนจนเป็นคนที่มีเงินออม จากคนที่ไร้บ้านมีบ้านเป็นของตนเอง” ได้ ทั้งนี้จะเป็นความก้าวหน้าของระบบการเงินชุมชน หรือของคนจนที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ กลุ่มออมทรัพย์ หรือสหกรณ์ที่การจัดตั้งนอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัยแล้ว มักถูกคิดควบคู่ไปพร้อมกับการมีสวัสดิการที่สมาชิกจะสามารถพอดูแลกันเองได้ โดยทั่วไปจะเป็นการเก็บเงินจากสมาชิกวันละ 1 บาท หรือเดือนละ 30 บาท หรือปีละ 365 บาท เพื่อเป็นหลักประกันให้กับสมาชิกที่กำลังอยู่ในสภาวะ เจ็บป่วย ได้รับความเจ็บ หรือคลอดบุตร แก่ชรา จนถึงการเสียชีวิต ในบางพื้นที่ที่สามารถรวมกลุ่มเป็นกองทุน แล้วมีการเชื่อมโยงกับท้องถิ่นเพื่อรับการสมทบจากภาครัฐ นำมาต่อยอด และเพิ่มเกณฑ์การให้สวัสดิการกับกลุ่มสมาชิกมากขึ้น เช่น มอบทุนการศึกษา จัดงานกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น

ผลภาพรวมการออมทรัพย์/เงินทุนชุมชน ทั้ง 12 ชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาในปี นี้ พบว่ามีเงินสะสมอยู่ที่ 18,607,102 บาท รายละเอียดการออมทรัพย์/เงินทุนชุมชนในแต่ละชุมชน ดังต่อไปนี้

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ทุนสะสม ณ 2565
1	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด จังหวัดเชียงใหม่	933,275 บาท
2	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน	120,000 บาท
3	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคี จำกัด จังหวัดนครสวรรค์	3,361,294 บาท
4	สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด จังหวัดกาฬสินธุ์	263,320 บาท
5	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น	4,217,911 บาท
6	สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) จังหวัดเพชรบุรี	2,524,262 บาท
7	สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขะหนองแวม จำกัด กรุงเทพฯ	3,699,250 บาท
8	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด กรุงเทพฯ	1,480,000 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ทุนสะสม ณ 2565
9	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลดงขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี	427,840 บาท
10	สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี	660,600 บาท
11	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	347,670 บาท
12	สหกรณ์บริการเคหสถานบมค.เมืองธณภูมิ จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช	571,680 บาท
	รวม 12 ชุมชนบ้านมั่นคง มีเงินออม/เงินทุนสะสม	18,607,102 บาท

ตารางแสดงรายละเอียด รูปแบบ ประเภท และเงินทุนสะสมการออมทรัพย์/เงินทุนของชุมชน

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
1	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด จังหวัดเชียงใหม่			933,275 บาท
1.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขึ้นต่ำหุ้นละ 30 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่ยังไม่ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิก แต่มีการปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี ในอัตราร้อยละ 10 (ปิดบัญชีสหกรณ์ได้เป็นประจำทุกปี-ผู้สอบช่วยดำเนินการ) ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 560 ถึง 50,000 บาทต่อครัวเรือน	2552	95 ครัวเรือน	507,335 บาท
1.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ (เดือนละ 30 บาทต่อคน) 1. กรณี คลอดบุตร -ไม่มี- 2. กรณี เจ็บป่วย 200 บาทต่อคืน (1 ปีไม่เกิน 10 คืน) รวมถึงผู้ป่วยโควิด-19 ที่พักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล 3. กรณี เสียชีวิต 10,000 บาทต่อศพ	2552	95 คน	425,940 บาท
1.3	กองทุนไฟฟ้า (เดือนละ 10 บาทต่อหลังคาเรือน) เนื่องจากชุมชนเพิ่งดำเนินการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างภายในพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน เพื่อให้มีค่าใช้จ่ายเพียงพอดูแลแต่ละเดือน จึงมีการจัดตั้งกองทุนขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นค่าซ่อมบำรุง ดูแลในระยะยาว	2565	95 ครัวเรือน	บริหารจัดการรายเดือน
1.4	ค่าบำรุงพื้นที่ส่วนกลาง โดยสหกรณ์ได้จัดสรรพื้นที่ส่วนกลางบริเวณหน้าชุมชนให้กับสมาชิกเช่าจอดรถ 200 บาทต่อคันต่อเดือน จำนวน 15 คัน ซึ่งเริ่มดำเนินการในเดือนกรกฎาคม 2565 เป็นเดือนแรก เงินดังกล่าวที่ได้จะนำมาใช้ปรับปรุงชุมชน เช่น ติดกล่องวงจรปิดภายในชุมชน ทำป้ายชุมชน เทพื้น ถมดิน ในพื้นที่ส่วนกลาง ฯลฯ	2565	15 คน	เพิ่งเริ่มดำเนินการเดือนแรก
2	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน			120,000 บาท
2.1	กองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ช่อมแซมบ้าน โดยสมาชิกที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงมีการกำหนดกติการ่วมกันว่า หากซ่อมแซมบ้านแล้วเสร็จ จะช่วยกันสมทบเงินมายังกองทุน ครัวเรือนละ 10% ของเงินที่ได้รับสนับสนุนไป เฉลี่ยครัวเรือนละ 2,000-3,500 บาท ซึ่งเงินส่วนนี้ได้นำไปปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลาง อาคารถ่ายถอดความรู้ อบรม.	2562	166 ครัวเรือน	120,000 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	เมืองลี จำนวน 60,000 บาท และขยายผลไปสู่บ้านผู้เดือดร้อนที่ยังไม่ได้รับการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย			
2.2	กองทุนวันละบาทเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยหลังจากที่มีการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงชนบท และแนวคิดในการสร้างทุนภายในตำบลเพื่อใช้ดูแลกันเองภายใน จึงทำให้มีการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวควบคู่กับการดำเนินโครงการ เพื่อให้แต่ละหมู่บ้าน มีกองทุน กองบุญ ที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันในอนาคต (อยู่ระหว่างสะสมเงินร่วมกัน ยังไม่มีการจัดรูปแบบการดูแลสมาชิก)	2562	400 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้งสมาชิกที่ได้รับการซ่อมแซมบ้านมั่นคงและไม่ได้รับ	- เนื่องจากการส่งเสริมให้หมู่บ้านดำเนินการและบริหารจัดการภายในกันเอง
2.3	กองทุนวิสาหกิจชุมชน/ต่อยอดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ/กิจกรรมชุมชน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มน้ำพริกชุมชน (สมาชิก 20 คน) สนับสนุนการซื้ออุปกรณ์เพื่อใช้ในกลุ่ม เป็นทุนตั้งต้น ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกมาดำเนินการร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน ก่อนที่จะขยายไปยังกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป - กลุ่มโรงผลิตน้ำดื่ม หมู่ 1 (คณะทำงาน 10 คน) สนับสนุนการซื้อขวดบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นทุนตั้งต้นในการดำเนินธุรกิจ - กลุ่มโรงเพาะเห็ด (สมาชิก 10 คน) สนับสนุนการซื้อก้อนเห็ด เพื่อเป็นทุนตั้งต้นในการดำเนินธุรกิจ - การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น โกโก้ ไม้ ยางพารา โดยสนับสนุนการจัดหากล้าพันธุ์ การผลิตให้มีปริมาณที่มากขึ้น และการพัฒนาคุณภาพการผลิต - การส่งเสริมการทำปุ๋ย หมู่ 2 เพื่อนำมาเลี้ยงไก่ - โรงเรียนผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุประมาณ 30-40 คน มารวมกลุ่มกิจกรรม “ติดสังคม เพิ่มคุณค่า พัฒนาความสามารถทุกช่วงวัย” ทำขนมไทยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน 	2562	400 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้งสมาชิกที่ได้รับการซ่อมแซมบ้านมั่นคงและไม่ได้รับ	-
3	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด จังหวัดนครสวรรค์			3,361,294 บาท
3.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินค่าเช่าที่ดิน (ที่ดินราชพัสดุ) และส่งชำระหนี้บ้านให้กับพอช. ซึ่งมีการกำหนดประชุมทุกวันอาทิตย์ที่สามของเดือน นอกจากนี้สหกรณ์ยังดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบให้กับสมาชิก ปลดปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิก	2548	77 ครัวเรือน	3,251,294 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	<ul style="list-style-type: none"> - กู้ยืมเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย วงเงินไม่เกิน 60,000 บาท ดอกเบี้ย 6 % - กู้ยืมเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพ วงเงินไม่เกิน 10,000 บาท ดอกเบี้ย 0.2% <p>นอกจากนี้ ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อโควิด-19 สหกรณ์นำเงินผลกำไรจำนวนหนึ่งมาจัดซื้อสิ่งของจำเป็น อาหารแห้ง ข้าวสาร แจกจ่ายสมาชิก โดยเฉพาะผู้ติดเชื้อ ผู้กักตัว และลดอัตราดอกเบี้ยเป็นเวลา 4 เดือน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิก</p> <p>ผลดำเนินงานสหกรณ์ (การเงิน)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เงินหุ้นสะสม 1,005,300 บาท 2. เงินทุนสะสม 1,986,798 บาท 3. เงินทุนสะสมตามข้อบังคับ 259,205 บาท แบ่งเป็น <ol style="list-style-type: none"> 3.1 เงินทุนสาธารณประโยชน์ 37,605 บาท 3.2 เงินทุนศึกษาอบรม 126,900 บาท 3.3 เงินทุนสวัสดิการ 94,700 บาท 			
3.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ (สมาชิกออมเดือนละ 30 บาท) โดยมีการจัดสวัสดิการดูแลสุขภาพสมาชิก เกิด เจ็บป่วย เสียชีวิต และมีการปันผลให้กับสมาชิกในทุก 3 ปี อย่างน้อยครั้งละ 300 บาท	2548	77 ครั้วเรือน	40,000 บาท
3.3	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุมปัญหาทุพลงภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2553	77 ครั้วเรือน	-
3.4	ธนาคารขยะ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกรู้จักการคัดแยกขยะ นำขยะมาแลกเปลี่ยนสิ่งของ และออมเงิน โดยธนาคารขยะนี้มีการเก็บค่าแรกเข้ากับสมาชิกคนละ 50 บาท ปัจจุบันนอกจากสภาพแวดล้อมในชุมชนจะดีขึ้นแล้ว ธนาคารนี้ยังสามารถปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิกได้สูงสุด 5,000 บาท	2560	77 ครั้วเรือน	70,000 บาท
4	สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด จังหวัดกาฬสินธุ์			263,320 บาท
4.1	สหกรณ์ ประเภท สหกรณ์การเกษตร ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อผู้มีอาชีพทางการเกษตร ให้ดำเนินกิจการร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก	2558	72 ครั้วเรือน	263,320 บาท (เฉพาะทุนเรือนหุ้น)

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	<p>และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น โดยสหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด มีการดำเนินการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รวบรวมเงินเพื่อชำระค่าเช่าที่ดินส่งให้กับหน่วยงาน ส.ป.ก. เนื่องจากพื้นที่ที่สมาชิกได้รับจัดสรรอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ครัวเรือนละ 2 ไร่ 2 งาน ไม่รวมพื้นที่ส่วนกลาง แปลงรวม ที่สมาชิกจะต้องรวมกันสมทบ) โดยสหกรณ์ได้กำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าเช่าที่ดิน ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ 80 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นสมาชิกเกรด A จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 320 บาท/ปี ○ 60 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นสมาชิกเกรด B จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 400 บาท/ปี ○ ต่ำกว่า 60 คะแนน จัดเป็นสมาชิกเกรด C จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 500 บาท/ปี <p>จะเห็นว่า การชำระค่าเช่าที่ดินแบ่งออกเป็น เกรด A B C ซึ่งการให้คะแนนสหกรณ์ได้มีการกำหนดค่าคะแนนเพื่อนำมาลดหย่อนการชำระค่าเช่าที่ดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีค่า 30 คะแนน เมื่อสมาชิกเข้ามาร่วมทำกิจกรรมของสหกรณ์ งานกลางสำคัญต่าง ๆ (วันละ 1 คะแนน รวมแล้วไม่เกิน 30 คะแนน) - มีค่า 50 คะแนน เมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมในธุรกิจรวบรวมสินค้า/ผลผลิตของสหกรณ์ (ยอดรวบรวม 1,000 บาทต่อ 1 คะแนน รวมแล้วไม่เกิน 50 คะแนน) - มีค่า 10 คะแนน เมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดหาสินค้า/ผลผลิตมาให้กับสหกรณ์ (ยอดซื้อ 1,000 บาทต่อ 1 คะแนน รวมแล้วไม่เกิน 10 คะแนน) - มีค่า 10 คะแนน เมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมหุ้นกับสหกรณ์ (หุ้น 100 บาทต่อ 1 คะแนน รวมแล้วไม่เกิน 10 คะแนน) <p>หมายเหตุ กรณีที่สมาชิกไม่มีเงินจ่ายค่าเช่าที่ดิน สหกรณ์จะจัดหางานให้กับสมาชิกได้ทำเพื่อทดแทนค่าเช่าที่เกิดขึ้น</p> 2. รวบรวมเงินสะสมหุ้น ซึ่งไม่มีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำในการออมหุ้นแต่เดือน ปัจจุบันสมาชิกมีหุ้นต่ำสุดอยู่ที่ 100 บาท และสูงสุดอยู่ที่ 8,000 บาท ซึ่งการออมหุ้นนี้สมาชิกจะได้รับเงินปันผลเป็นประจำทุกปีในอัตราร้อยละ 10 และสามารถกู้ยืมเงินได้ โดยมีวงเงินกู้สูงไม่เกิน 30,000 บาท (ประเมินวงเงินกู้รวมกับเพื่อที่อยู่อาศัย 			ของสมาชิก)

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	<p>เท่ากับว่า 1 ครัวเรือน ห้ามกู้เกิน 30,000 บาท เพราะสหกรณ์เกรงว่าสมาชิกจะรับภาระไม่ไหว) คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 และต้องชำระคืนภายใน 12 เดือน</p> <p>3. รวบรวมเงินออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย โดยสมาชิกที่ได้รับงบประมาณสนับสนุน โครงการบ้านมั่นคงมีการกำหนดกติการ่วมกันว่า หากสร้างบ้านแล้วเสร็จ จะช่วยกันสมทบเงินมายังกองทุน ครัวเรือนละ 10% ของเงินที่ได้รับสนับสนุนไป เฉลี่ยครัวเรือนละ 4,000 บาท โดยเงินส่วนนี้จะนำไปให้สมาชิกที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ปรับปรุง ต่อเติมบ้าน ได้กู้ยืมใช้ โดยมีวงเงินกู้และเงื่อนไขเดียวกับการกู้ยืมเงินหุ้น</p> <p>4. บริหารทุนสาธารณประโยชน์ (10%) เป็นทุนสำหรับการบริหารจัดการสหกรณ์ ซ่อมบำรุงพื้นที่ส่วนกลาง แปลงรวม และการจัดกิจกรรมงานสำคัญต่างๆ</p> <p>5. บริหารทุนสงเคราะห์ครอบครัว (10%) นำมาจัดสวัสดิการดูแลสมาชิก และครอบครัวสมาชิก ซึ่งกรณีเสียชีวิต จะมีทุนช่วยเหลือศพละ 3,000 บาท ส่วนกรณีอื่นๆอย่างรับขวัญ หรือเจ็บป่วย ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากเงินทุนไม่เพียงพอ</p> <p>6. บริหารทุนเพื่อศึกษา อบรม พัฒนาศักยภาพ (10%)</p> <p>7. ดูแล บริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรทางการเกษตรที่สมาชิกรวมตัวกันขึ้น เพื่อจัดการผลผลิต พัฒนาคุณภาพการผลิต การแปรรูป ช่องทางการตลาด และการเชื่อมโยงหน่วยงาน ภาครัฐ สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กลุ่มผลิตปุ๋ย/ปุ๋ยน้ำ (สมาชิก 15 คน) 2) กลุ่มสมุนไพร (สมาชิก 10 คน-คณะกรรมการสหกรณ์) 3) กลุ่มเลี้ยงไหม (สมาชิก 17 คน) 4) กลุ่มจังหวัด (สมาชิก 6 คน) 			
5	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น			4,217,911 บาท
5.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขึ้นค่าหุ้นละ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่นี้ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ย 6% วงเงินกู้สูงสุด 20,000 บาท	2552	343 ครัวเรือน	หุ้น 2,869,700 บาท เงินออม 932,171 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	เงื่อนไขการกู้สมาชิกจะต้องเป็นผู้ที่ส่งชำระหนี้ต่อเนื่อง อย่างน้อย 6 เดือน มีผู้ค้ำประกัน 3 คน (ปิดบัญชีสหกรณ์ได้เป็นประจำทุกปี-ผู้สอบช่วยดำเนินการ) - โดยสมาชิกมีทุนเรือนหุ้นสะสม 2,869,700 บาท และ - โดยสมาชิกมีเงินออมสะสม 932,171 บาท			
5.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ	2552	343 ครั้วเรือน	416,040 บาท
5.3	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุมปัญหาทุพภิกขภัย เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2552	306 ครั้วเรือน	นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ทำเอกสาร
6	สหกรณ์บ้านมั่นคงทำยาง จำกัด (โครงการ 1) จังหวัดเพชรบุรี			2,524,262 บาท
6.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขั้นต่ำหุ้นละ 100 บาทต่อครั้วเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่นี้ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ย 6% วงเงินกู้สูงสุด 20,000 บาท เงื่อนไขการกู้สมาชิกจะต้องเป็นผู้ที่ส่งชำระหนี้ต่อเนื่อง อย่างน้อย 6 เดือน มีผู้ค้ำประกัน 3 คน (ปิดบัญชีสหกรณ์ได้เป็นประจำทุกปี-ผู้สอบช่วยดำเนินการ) ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 800 ถึง 20,700 บาทต่อครั้วเรือน	2549	144 ครั้วเรือน	1,900,000 บาท
6.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ (เดือนละ 30 บาทต่อคน) 1. กรณี คลอดบุตร 500 บาทต่อคน 2. กรณี เจ็บป่วย 200 บาทต่อคืน (1 ปีไม่เกิน 7 คืน) 3. กรณี เสียชีวิตจ่ายแบบขั้นบันได ได้แก่ เป็นสมาชิก - ปีที่ 1 ได้รับเงินช่วยเหลือ 2,000 บาทต่อศพ - ปีที่ 2 ได้รับเงินช่วยเหลือ 3,000 บาทต่อศพ - ปีที่ 3 ได้รับเงินช่วยเหลือ 4,000 บาทต่อศพ - ปีที่ 4 ได้รับเงินช่วยเหลือ 5,000 บาทต่อศพ จนถึง 10 ปีขึ้นไปถึงจะได้รับเงินช่วยเหลือ 10,000 บาทต่อศพ	2558	155 คน	528,162 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
6.3	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุมปัญหาคุณภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2553	75 ครัวเรือน	96,100 บาท
7	สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด กรุงเทพฯ			3,699,250 บาท
7.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขั้นต่ำหุ้นละ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่ยังไม่สามารถปันผลหรือปล่อยเงินกู้ยืมแก่สมาชิกได้ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการปิดบัญชีสหกรณ์ตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา ปัจจุบันอยู่ระหว่างประสานงานกับผู้ตรวจบัญชีให้ช่วยดำเนินการตรวจสอบเอกสารและรับรองงบบฯ ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 20,000 ถึง 50,000 บาทต่อครัวเรือน	2548	125 ครัวเรือน	2,199,250 บาท
7.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ (เดือนละ 30 บาทต่อคน) 1. กรณี คลอดบุตร 500 บาทต่อคน 2. กรณี เจ็บป่วย 100 บาทต่อคืน (1 ปีไม่เกิน 3 คืน) 3. กรณี เจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล 500 บาทต่อคืน (1 ปีไม่เกิน 2 คืน) 4. กรณี เสียชีวิต เป็นสมาชิก 3,000 บาทต่อศพ เป็นครอบครัวสมาชิก 2,000 บาทต่อศพ 5. กรณี อื่น ๆ ได้แก่ การนำเงินไปซื้อของใช้จำเป็นให้ผู้ด้อยโอกาส ผู้พาก ในชุมชนที่ไม่เป็นสมาชิก และบรรเทาโควิด-19 มาดำเนินการครัวชุมชน ซื้อของใช้จำเป็นแจกจ่ายไปยังแต่ละครัวเรือน	2550	133 คน	400,000 บาท
7.3	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุมปัญหาคุณภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2554	50 ครัวเรือน	50,000 บาท
7.4	กองทุนเงินล้าน (เงินประเดิมกองทุน 1,000,000 บาท) เป็นเงินที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเพื่อให้สมาชิกลำมาปล่อยกู้ยืม หรือจัดสวัสดิการดูแลกันภายในชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานของที่นี่ นำมาปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ย 1% วงเงินกู้สูงสุด 75,000	2559	59 คน	1,030,000 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	บาท เงื่อนไขการกู้จะต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และสามารถชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยได้ภายใน 24 เดือน ส่วนใหญ่นำไปปิดหนี้ในระบบ ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และลงทุนประกอบอาชีพ			
7.5	กองทุนแม่/ยาเสพติด (เงินประเดิมกองทุน 8,000 บาท) เป็นเงินที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเพื่อดูแลและป้องกันสมาชิกติดยาเสพติด จัดอบรมให้ความรู้ จัดกิจกรรมชุมชน และบำบัดผู้ที่ติดยาเสพติด โดยเงินกองทุนมีมากขึ้น เนื่องจากเมื่อมีหน่วยงาน มูลนิธิบริจาคช่วยเหลือเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะถูกนำมารวมไว้ที่กองทุนนี้เพื่อดำเนินกิจกรรมดังกล่าว	2549	125 ครัวเรือน	20,000 บาท
8	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด กรุงเทพฯ			1,480,000 บาท
8.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขั้นต่ำหุ้นละ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่นี้ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ย 6% วงเงินกู้สูงสุด 50,000 บาท เงื่อนไขการกู้จะต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และสามารถชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยได้ภายใน 15 เดือน ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน และเพิ่มรายได้ให้สหกรณ์เพิ่มขึ้น (ปิดบัญชีสหกรณ์ได้เป็นประจำทุกปี-ทำเอง) ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 17,300 ถึง 31,100 บาทต่อครัวเรือน	2551	56 ครัวเรือน	1,100,000 บาท
8.2	กองทุนวันละบาท (เดือนละ 30 บาทต่อคน ซึ่งในแต่ละเดือนจะแบ่งไปรวมไว้ที่กองทุนเมืองบางพลัด 5 บาท) 1. กรณี คลอดบุตร 500 บาทต่อคน 2. กรณี เจ็บป่วย 500 บาทต่อครั้ง (1 ปีไม่เกิน 1 ครั้ง) 3. กรณี เสียชีวิต 10,000 บาทต่อศพ 4. กรณี ติดเชื้อโควิด-19 500 บาทต่อคน , 1,000 บาทต่อครัวเรือน หากติดโควิด-19 รอบสอง สามารถรับได้แต่จะต้องไม่ติดในปีเดียวกัน 5. กรณีอื่นๆ เช่น บรรเทาโควิด-19 ภัยพิบัติน้ำท่วม ฯลฯ นำเงินออกมาดำเนินการครัวชุมชน ซื้อของใช้จำเป็นแจกจ่ายไปยังแต่ละครัวเรือน	2552	130 คน	180,000 บาท (ไม่รวมกับเงินที่ส่งไปยังกองทุนเมืองบางพลัด)

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
8.3	กองทุนฌาปนกิจ จะมีการเรียกเก็บเงินช่วยเหลือกับสมาชิก ครั้งละ 100 บาทต่อศพ ซึ่งจะไม่มีการเก็บสะสมเงินไว้ในกองทุน	2553	100 คน	ทราบว่ามี การเสียชีวิต ถึงมีการเก็บเงิน
8.4	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและ ป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุม ปัญหาทุพพลภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2553	56 คร่าวเรือน	ไม่มีการเก็บสะสมเงินไว้ใน กองทุนส่งไปรวมไว้ ที่ระดับเมืองและชาติ
8.5	กองทุนหลวงพ้อ (เงินประเดิมกองทุน 80,000 บาท) เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อชำระค่าที่ดิน และบ้านให้กับสมาชิกที่เงินเดือนออกไม่ตรงรอบชำระที่สหกรณ์กำหนด “สำรองเงินจ่าย ล่วงหน้า” (สหกรณ์เก็บเงินทุกวันที่ 1 ของเดือน) ซึ่งสมาชิกจะต้องคืนเงินภายใน 30 วัน หาก เกิน 30 วัน จะคิดค่าปรับ 100 บาท และมีบทลงโทษไม่ให้สมาชิกรายนั้นกู้ยืมเงินได้อีก	2558	56 คร่าวเรือน	200,000 บาท
8.6	ค่าบริหารจัดการดูแลชุมชน (เดือนละ 50 บาทต่อครัวเรือน) โดยเงินส่วนนี้จะถูกนำมาใช้ดูแล ความสะอาดชุมชน ค่าเก็บขยะ ค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่ใช้ในพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ก້ອງวงจรร ปิด ประตูทางเข้าออกชุมชน เป็นต้น	2553	56 คร่าวเรือน	บริหารจัดการรายเดือน
9	กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลงิ้วเหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี			427,840 บาท
9.1	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย (สมาชิกสมทบคืนกองทุนเดือนละ 200 บาท) โดยสมาชิกที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงมีการกำหนดกติการ่วมกันว่า หากซ่อมแซมบ้านแล้วเสร็จ จะช่วยกันสมทบเงินมายังกองทุน ครัวเรือนละ 10% ของเงินที่ ได้รับสนับสนุนไป ครัวเรือนละ 4,000 บาท ซึ่งเงินส่วนนี้จะนำมารองรับเหตุภัยพิบัติ การ ซ่อมแซมบ้านในอนาคต	2562	47 คร่าวเรือน	188,000 บาท
9.2	กองทุนออมสังจะ <ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝากเงินขั้นต่ำ 100 – 200 บาท ➢ ในแต่ละปีสมาชิกจะได้รับเงินปันผลคืน 	2562	47 คร่าวเรือน	188,000 บาท
9.3	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ <ul style="list-style-type: none"> ➢ กรณี คลอดบุตร 500 บาทต่อคน ➢ กรณี เจ็บป่วย 100 บาทต่อคืน (1 ปีไม่เกิน 10 คืน) ➢ กรณี เสียชีวิต 20,000 บาทต่อศพ 	2562	47 คร่าวเรือน	51,840 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
9.4	กองทุนอื่น ๆ ได้แก่ การสนับสนุนแปลงเพาะปลูกไม้ประดับชุมชน ขายผลผลิตการเกษตรในรูปแบบสหกรณ์ชุมชน โดยเน้นการผลิตผักปลอดสารพิษ	2562	47 ครัวเรือน	ไม่มี เนื่องจากเป็นกองทุนในรูปแบบการออมผลผลิต
10	สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี			660,600 บาท
10.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขึ้นค่าหุ้นละ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่นี้ยังไม่ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิก แต่มีการปันผลให้กับสมาชิกตามผลประกอบการดำเนินการปันผลปีแรกเมื่อปี 2564 ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 5,200 บาทต่อครัวเรือน	2561	128 ครัวเรือน	656,600 บาท
10.2	กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบครัวมีปัญหาทุพพลภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2560	128 ครัวเรือน	4,000 บาท
*	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ -ไม่มี-			
11	สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช			347,670 บาท
11.1	สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขึ้นค่าหุ้นละ 20 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์ที่นี้ยังไม่ได้นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิก แต่มีการปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี ขึ้นอยู่กับผลประกอบการ โดยปีที่แล้วสามารถปันผลได้สูงสุดในอัตราร้อยละ 10 ➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 300 ถึง 4,000 บาทต่อครัวเรือน	2558	74 ครัวเรือน	347,670 บาท
11.2	กองทุนวันละบาท/สวัสดิการ (สมทบเงินเข้ากองทุนวันละ 1.50 บาท หรือ เดือนละ 45 บาท ซึ่งสามารถส่งเงินสมทบได้ที่ ที่ทำการกองทุน ระหว่างวันที่ 1 - 31 ของทุกเดือน) 1. กรณี เสียชีวิต (1) ส่งเงินสมทบครบ 6 เดือน ได้รับเงินค่าจัดการศพ 5,000 บาท (2) ส่งเงินสมทบครบ 1 ปี ได้รับเงินค่าจัดการศพ 10,000 บาท (3) ส่งเงินสมทบครบ 2 ปี ได้รับเงินค่าจัดการศพ 10,500 บาท (4) ส่งเงินสมทบครบ 3 ปี ได้รับเงินค่าจัดการศพ 11,000 บาท	2558	74 ครัวเรือน	สมาชิกอยู่ภายใต้กองทุนสวัสดิการของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลเมืองปากพูน *4,499,134 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	<p>(5) ส่งเงินสมทบครบ 4 ปี ได้รับเงินค่าจัดการศพ 11,500 บาท</p> <p>(6) ส่งเงินสมทบครบ ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ได้รับเงินค่าจัดการศพ 12,000 บาท</p> <p>2. กรณี นอนโรงพยาบาล สมาชิกเจ็บป่วยและต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลไม่ว่าสาเหตุใด ทั้งโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน จะได้รับเงินค่านอนพักรักษาตัว คินละ 100 บาท พร้อมคนเฝ้าไข้ 1 คน อีกคินละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 15 คินต่อปี</p> <p>3. กรณี คลอดบุตร 500 บาทต่อคน</p> <p>4. กรณี การศึกษา เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิก หรือบุตรของสมาชิกที่กำลังศึกษา มีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่กองทุนจัดให้มีขึ้น</p> <p>5. กรณี อาชีพและอื่น ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด</p>			
12	สหกรณ์บริการเคหสถานบมค.เมืองธนภูมิ จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช			571,680 บาท
12.1	<p>สหกรณ์ ดูแลสมาชิกเพื่อรวบรวมเงินชำระหนี้ที่ดินและบ้านส่งให้กับ พอช. และดำเนินการออมหุ้นกับสมาชิก ขึ้นด้าหุ้นละ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเงินหุ้นดังกล่าวสหกรณ์นำมาปล่อยเงินกู้ยืมให้กับสมาชิก โดยเริ่มต้นจากการทดลองปล่อยเงินกู้ที่ 5,000 บาท 15,000 บาท และขยับมาปล่อยเงินกู้สูงสุดที่ 30,000 บาท ณ ปัจจุบัน ซึ่งมีเงื่อนไขที่สมาชิกจะต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และสามารถชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยได้ภายใน 24 เดือน ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน และเพิ่มรายได้ให้สหกรณ์เพิ่มขึ้น (ปิดบัญชีสหกรณ์ได้เป็นประจำทุกปี-ทำเอง)</p> <p>➤ เงินออมหุ้นสมาชิกอยู่ที่ 11,550 บาทต่อครัวเรือน</p> <p>นอกจากนี้ภายใต้สหกรณ์ ผลกำไรที่เกิดขึ้นยังนำมาดูแลสมาชิก ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี โดยปีที่แล้วปันผลในอัตราร้อยละ 7 ของเงินออมหุ้นที่แต่ละคนมี (เฉลี่ย 800-1,000 บาท) - จัดสวัสดิการดูแลสมาชิก ได้แก่ กรณีสมาชิก หรือครอบครัวสมาชิกเสียชีวิต 1,000 บาทต่อศพ กรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล จะพิจารณาตามข้อเท็จจริงไม่เกิน 500 บาทต่อครั้ง (1 ปีไม่เกิน 1 ครั้ง) 	2558	48 ครัวเรือน	554,400 บาท

ลำดับ	ชุมชนบ้านมั่นคง	ปีที่เริ่มจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ทุนสะสม ณ ส.ค. 65
	- กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาเป็นค่าบำรุง ปรับปรุงภูมิทัศน์ ซ่อมแซมอุปกรณ์ส่วนกลาง โดยปีที่แล้วสหกรณ์จัดสรรไว้ 30,000 บาท เพื่อเทพื้นข้างอาคารศาลาชุมชน ฯลฯ			
12.2	กองทุนภัยพิบัติ (เดือนละ 30 บาทต่อครัวเรือน)	2564	48 ครัวเรือน	17,280 บาท
12.3	กองทุนรักษาดินรักษากำแพงบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบครัวมีปัญหาทุพพลภาพ เจ็บป่วย และเสียชีวิต	2561	48 ครัวเรือน	นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ทำเอกสาร
12.4	กองทุนเครือข่ายสลัมสี่ภาคจังหวัดนครศรีธรรมราช สมาชิกผู้เดือดร้อนจะสมทบเงินเดือนละ 5 บาท เพื่อ	2556	48 ครัวเรือน	นำเงินไปรวมกับกองทุนดังกล่าวเพื่อขับเคลื่อนงาน

กรณีตัวอย่างการดำเนินงานกองทุน/กลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์

การจัดสวัสดิการดูแลสุขภาพ ตัวอย่างที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกโดยรวบรวมเงินเป็นรายปี ดูแลกรณีเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จำนวน 200 บาทต่อคืน กรณีเสียชีวิตรายละ 10,000 บาท และกรณีรับขวัญ (เกิด) คนละ 500 บาท , ที่กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลดงขี้เหล็ก จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกโดยรวบรวมเงินเป็นรายเดือน ดูแลกรณีเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จำนวน 300 บาทต่อคืน 1 ปี ไม่เกิน 10 คืน กรณีเสียชีวิตรายละ 20,000 บาทและ กรณีรับขวัญ (เกิด) คนละ 500 บาท จะเห็นได้ว่าแต่ละกองทุนสวัสดิการก็จะมีคามเหมือนและต่างกัน เพราะทางชุมชนจะต้องเป็นผู้ออกระเบียบข้อตกลงในการบริหารกองทุนกันเอง มีความยืดหยุ่นในการใช้เงินโดยชุมชน

ในระดับความก้าวหน้าต่อมาคือ การพัฒนาระบบการเงินชุมชนที่ให้สมาชิกสามารถกู้ยืมใช้ในยามจำเป็น หรือกรณีฉุกเฉิน หรือเพื่อการลงทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพ โดยส่วนมากจะพบในชุมชนที่มีการสะสมทุนร่วมกันมาได้สักพักใหญ่ และมีระบบการบริหารจัดการบัญชี-การเงินที่ดี จนสมาชิกมีความไว้วางใจร่วมกัน ซึ่งการกู้ยืมนี้จะเป็นระบบเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชนที่มีดอกเบี้ยต่ำ มีเงื่อนไขทางสังคมที่ใช้ประกอบการตัดสินใจให้กู้ยืม เช่น วินัยในการส่งเงินออม (การชำระหนี้ที่ดินและบ้าน) ที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น โดยแต่ละที่ชุมชนก็มีเงินให้สมาชิกกู้ยืมไม่เท่ากัน การพิจารณาก็แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด ปัจจุบันสมาชิกสามารถกู้ยืมได้ตั้งแต่ 10,000 บาท ถึง 300,000 บาท ซึ่งการพิจารณาจะดูจากภาระหนี้บ้านและที่ดินที่สมาชิกคงเหลืออยู่ เหลือเยอะจะกู้ได้น้อย เพราะคณะกรรมการสหกรณ์มีความกังวลว่าสมาชิกจะไม่สามารถชำระทั้งสองทางได้ไหว , สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด ปัจจุบันสมาชิกสามารถกู้ยืมได้ตั้งแต่ 10,000 บาท ถึง 50,000 บาท ซึ่งการพิจารณาจะดูตามเหตุผลความจำเป็น และเนื่องจากเงินสะสมในกองทุนมีอยู่ประมาณ 1 ล้านบาทบาท หากสมาชิกมีความเดือดร้อนพร้อม ๆ กันอย่างช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของ Covid-19 จะได้มีการเฉลี่ยให้กู้ยืมได้ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน , สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) ปัจจุบันสมาชิกสามารถกู้ยืมได้ครัวเรือนละไม่เกิน 20,000 บาท โดยสมาชิกที่จะกู้ยืมได้ต้องเป็นผู้ที่ชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 6 เดือน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งมีเงินสะสมในกองทุนตอนนี้กว่า 1.9 ล้านบาท , ของที่สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด ก็เป็นอีกหนึ่งแห่งที่มีเงินสะสมในกองทุนแล้วกว่า 3 ล้านบาท สามารถให้สมาชิกกู้ยืมได้ครัวเรือนละไม่เกิน 30,000 บาท เพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพ ลงทุนทางการเกษตร เป็นต้น โดยความเหมือนกันของหลาย ๆ แห่งจะมีในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยที่ให้กู้ยืมที่ค่อนข้างต่ำกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบอื่น ๆ มีวิธีการจัดการที่ผู้ค้าประกัน คือคนในชุมชนด้วยกัน ประมาณ 3 คนต่อการกู้ยืม โดยไม่ต้องอาศัยหลักฐานทางการเงินมาประกอบการกู้ หรือตำแหน่งอาชีพใดใด และในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของ Covid-19 ที่ผ่านมา ก็ถือเป็นแหล่งทุนที่สมาชิกชุมชนสามารถเข้าถึงได้ทันที ช่วยแบ่งเบาภาระ บรรเทาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกในชุมชนได้

ในระบบการเงินชุมชน การสร้างทุนยังมีอีกหลายรูปแบบประเภทกองทุน ที่ชุมชนค้นคว้าและจัดตั้งขึ้นตามวัตถุประสงค์ร่วมของสมาชิกชุมชน เพื่อบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น กองทุนสาธารณประโยชน์ กองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนสุขภาพ การปลูกไม้เป็นทุน เป็นต้น

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังมีการสนับสนุนเพื่อเชื่อมโยงระบบทุนของสมาชิกชุมชนบ้านมั่นคง ด้วยการสร้างหลักประกันความมั่นคงเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย ได้แก่ กองทุนรักษาที่ดินรักษาบ้าน เป็นกองทุนในการป้องกันความเสี่ยงของชุมชนทั้งต่อสมาชิก และความเสี่ยงต่อที่อยู่อาศัยในชุมชน การป้องกันปัญหาขาด

การชำระคืนสินเชื่อของชุมชน และนำมาซึ่งความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันของชุมชน เป็นระบบการดูแล รับ ประโยชน์ และรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิก สหกรณ์ และเครือข่ายชุมชน สมาชิกสมทบปีละ 240 บาท ต่อครัวเรือน โดยจะมีการแบ่งสัดส่วนการสมทบระดับชุมชน ระดับเมือง และกองทุนระดับชาติ ซึ่งเกือบทุก ชุมชนบ้านมั่นคงได้เข้าร่วมกองทุนนี้ (ยกเว้นที่ชุมชนบ้านมั่นคงในฝั่งชนบทที่กองทุนยังไม่ได้จัดระบบการดูแล ครอบคลุม)

ในทำนองนี้จะสรุปให้เห็นตัวอย่างว่าในแต่ละครัวเรือนสมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงต้องอมอะไรบ้าง ตัวอย่างที่สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด

- ส่งค่าบ้าน เดือนละ 1,409 - 1,558 บาท (เนื่องจากมีการก่อสร้างบ้านที่ไม่เหมือนกัน ได้แก่ แบบ บ้านเดี่ยว 1,558 บาทต่อเดือน แบบบ้านแฝด 1,409 บาทต่อเดือน)
- ส่งค่าที่ดิน เดือนละ 716 บาท (ที่ชุมชนมีการจัดสรรที่ดินให้กับสมาชิกเท่ากัน)
- ส่งค่าหุ้นสหกรณ์ เดือนละ 100 บาท
- ส่งค่าบริหารจัดการสหกรณ์ เดือนละ 20 บาท (เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลสมาชิกที่มีจิตอาสา ช่วยดูแลชุมชน ทั้งการทำบัญชี-การเงิน ความปลอดภัย และความสะอาดในชุมชน)
- ส่งค่ากองทุนสวัสดิการ ปีละ 365 บาท (เฉลี่ยเดือนละ 30 บาท)
- ส่งค่ากองทุนรักษาดินรักษากัน ปีละ 240 บาท (เฉลี่ยเดือนละ 20 บาท)

รวมแล้วสมาชิกจะต้องส่งรวมอยู่ที่ประมาณ 2,295 ถึง 2,444 บาทต่อเดือน

และจากผลการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา ทั้ง 12 ชุมชน บ้านมั่นคง จำนวน 283 ครัวเรือน จากสมาชิกทั้งหมด 1,555 ครัวเรือน พบว่า**สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มมีเงินเก็บออม แต่ก็ยังน้อยกว่า 10,000 บาท** ร้อยละ 40.28 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สมาชิกในหลายๆชุมชนยังมีภาระ ในการส่งค่าที่ดินและค่าบ้านอยู่ โดยตารางด้านล่างนี้จะแสดงให้เห็นข้อมูลเงินออมของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง

ครอบครัวท่านมีเงินออมรวมทั้งหมด ณ ปัจจุบันประมาณ	จำนวน 283 ครัวเรือน	ร้อยละ 100.00
1) ไม่มี	78	27.56
2) น้อยกว่า 10,000	114	40.28
3) 10,000 - 20,000	46	16.25
4) 20,001 - 50,000	32	11.31
5) 50,001 - 100,000	9	3.18
6) 100,000 - 200,000	2	0.71
7) 200,000 บาทขึ้นไป	2	0.71

ถือได้ว่าโครงการบ้านมั่นคงเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส รายได้ เศรษฐกิจของประชาชนระดับฐานรากในการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ ผลจากการ ดำเนินโครงการทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการเงินชุมชน เกิดกองทุนพัฒนาชุมชนด้านต่างๆที่หลากหลายมิติ ที่ สามารถตอบโจทย์และปัญหาความต้องการของคนในชุมชนได้ แสดงความสามารถของผู้เดือดร้อนที่ไม่ได้รอรับ แต่เป็นผู้เดือดร้อนที่พัฒนาตนเองขึ้นมา

อาชีพ รายได้ ของสมาชิกชุมชนบ้านมั่นคง ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่ย้ายถิ่นฐานมาทำงานในเมืองเพื่อรับจ้าง หาเช้ากินค่ำ เช่น แม่บ้าน คนขับรถแท็กซี่ วินมอเตอร์ไซด์ หนุม-สาวโรงงาน และเกษตรกรในภาคชนบท ซึ่งการทำโครงการบ้านมั่นคงส่งผลต่ออาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันออกไป และไม่ได้สะท้อนได้แค่ด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ตัวอย่างที่กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลดงขี้เหล็ก การเป็นสมาชิกบ้านมั่นคงทำให้หนุม-สาวโรงงาน (Hatari Cannon บริษัทอิเล็กทรอนิกส์) มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ไม่ต้องเอาเงินเดือนไปจ่ายค่าเช่าในแต่ละเดือน และบ้านก็เอื้อให้หนุม-สาวโรงงานนี้สามารถไปประกอบอาชีพข้างนอกได้อย่างสบายใจ รู้สึกปลอดภัยขึ้น , สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด จากอาชีพค้ายขยะ เก็บของเก่า เป็นการคัดแยกขยะ ขายเสื้อผ้า รองเท้า สิ่งของเครื่องใช้มือสอง โดยมีการจัดพื้นที่ใช้ประโยชน์ภายในบ้านสำหรับคัดแยก ซักล้าง ตากแห้ง รีดผ้า และแพคของ แต่ถือได้ว่าการจัดพื้นที่การอยู่อาศัยที่เป็นระเบียบ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น และ

ตัวอย่างอาชีพ รายได้ ที่เป็นลักษณะของการรวมกลุ่ม “บ้าน ที่มากกว่าบ้าน” ส่วนใหญ่สมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้เปราะบางในชุมชน ที่ไม่ได้ออกไปไหน เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เด็กเยาวชน ฯลฯ ทางคณะกรรมการชุมชนมักจะมีการประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา กศน. มาส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนเหล่านี้ เพื่อให้ใช้เวลาว่างอย่างคุ้มค่า และเกิดรายได้ด้วย , ที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มทำดอกไม้จันทน์ ผลิตสายคล้องหน้ากากอนามัย มาลัยริบบิ้น ทำขนมกะหรี่ปั๊บ ยาหม่องสมุนไพร และน้ำยาอเนกประสงค์ , พับถุงกระดาษขนมทองม้วน เย็บกระเป๋า , ที่สหกรณ์บ้านมั่นคงทำยาง จำกัด (โครงการ 1) รวมกลุ่มของสมาชิกเดิมที่ทำอยู่แล้ว พัฒนาต่อยอดมูลค่าสินค้า และขยายจำนวนสมาชิกในการทำ ริบบิ้นพวงมาลัย พับถุงกระดาษ ขนมทองม้วน เย็บกระเป๋า เป็นต้น , ที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด หลังจากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย ประมง และรับจ้างทั่วไป แต่สมาชิกมีรายได้มากขึ้นจากแต่ก่อน เพราะมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมภายในชุมชน สร้างแบรนด์น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นของชุมชน เนื่องจากในพื้นที่ตำบลปากพูนมีการปลูกต้นมะพร้าวจำนวนมาก ชุมชนเลยนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้ตามเทรนด์รักสุขภาพในปัจจุบัน และยังมีการรวมตัวกันใช้เวลาว่างสานตะกร้า กระเป๋าจากเชือกพาสติก เป็นต้น

นอกจากนี้ชุมชนในฝั่งชนบทที่สมาชิกเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรนั้น จะมีความสัมพันธ์ระหว่างการประกอบอาชีพกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยเริ่มต้นจากการใช้ที่ดินเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวด้านนี้ก่อน ก่อนจะมีการวางแผนการปลูกพืชผัก ที่จะสร้างรายได้ระยะสั้น-ยาว เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพตลอดทั้งปี พืชผักระยะสั้น ได้แก่ กลุ่มพืชผักโตเร็ว เห็ดนางฟ้า เห็ดนางฟ้า กล้วย เป็นต้น พืชผักระยะยาว ได้แก่ ไม้กิมซุง มะนาว เป็นต้น รวมทั้งช่องทางการสร้างผลผลิตอื่นอย่างเช่นการขายกิ่งพันธุ์ ปลูกไม้เศรษฐกิจ (ยางนา สักทอง ประดู่ ฯลฯ) การเลี้ยงโคผลิตลูก การเลี้ยงโคนมหรือโคขุน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ สิ่งสำคัญของการทำบ้านมั่นคง ที่มากกว่า บ้าน ในมิติชนบท พบว่า การรวมกลุ่มส่งผลต่อการคิด การวางแผน วางระบบการจัดการรวมในด้านอาชีพรายได้ได้ดีขึ้น เกิดการปรับรูปแบบการผลิตจากทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำเกษตรแบบดั้งเดิม ใช้สารเคมี มาเป็นการแลกเปลี่ยน ให้ความรู้กันและกันเพื่อทำเกษตรผสมผสาน

ซึ่งจากผลการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา ทั้ง 12 ชุมชนบ้านมั่นคง จำนวน 283 ครัวเรือน จากสมาชิกทั้งหมด 1,555 ครัวเรือน พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ที่มากขึ้นกว่าเดิม และเกือบทุกคนยังสามารถหารายได้ได้ ส่วนใหญ่สมาชิกจะมีรายได้ 5,000 - 10,000 ต่อเดือน คิด

เป็นร้อยละ 26.50 มีรายได้ 10,001 - 15,000 ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 23.67 และมีรายได้ 15,001 - 20,000 ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 16.61 ตามลำดับ

รายได้หลักของครอบครัว รวมรายได้เสริม เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน 283 ครัวเรือน	ร้อยละ 100.00
1) น้อยกว่า 5,000	31	10.95
2) 5,000 - 10,000	75	26.50
3) 10,001 - 15,000	67	23.67
4) 15,001 - 20,000	47	16.61
5) 20,000 - 25,000	21	7.42
6) 25,001 - 30,000	16	5.65
7) 30,000 บาทขึ้นไป	26	9.19

สุดท้าย ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2563-2565) ทางชุมชนได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ รายได้ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไปกัน ทำให้ไม่สามารถออกไปขายสินค้าทำมาหากินกันได้ตามปกติ ชุมชนบ้านมั่นคงทุกแห่งขอพักชำระการจ่ายหนี้ที่ดินและบ้านกับสถาบันฯ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของสมาชิก และช่วยดูแลกันเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน “เกิดสภาวะของการพึ่งพา แบ่งปัน” โดยมีการฟื้นฟูเรื่องของการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน ทั้งในพื้นที่ส่วนของชุมชน และบริเวณหน้าบ้านของสมาชิก ปลุกผักสวนครัว ปลูกพืชที่กินได้ สมุนไพรรักษาโรค เพื่อลดการจ่าย มีการส่งผลให้ขาดรายได้ตามมาทำครัวกลางชุมชน เพื่อประกอบอาหารแจกจ่าย บรรเทาความด้วยร้อนให้กับสมาชิกทุก ๆ คน เป็นการดูแลกันเองภายในชุมชนจนสามารถผ่านพ้นสภาวะวิกฤตร่วมกันมาได้

2.3 ด้านสังคม

ชุมชนบ้านมั่นคง กับ คำว่า “บ้าน ที่มากกว่าบ้าน” พบว่า ในทุกโครงการที่มีการปรับปรุงพัฒนา จะเกิดโครงสร้างการจัดการชุมชน โดยมีโครงสร้างกลุ่มย่อยเพื่อการตัดสินใจ และเป็นกระบวนการที่แบ่งคน/แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในโครงการบ้านมั่นคงได้ เกิดการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา ข้อติดขัดที่เกิด ซึ่งสามารถเป็นเครื่องมือสำหรับชุมชนในการสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม เกิดแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและตอบโจทย์ของสมาชิก และการจัดตั้งคณะกรรมการหลายชุดเพื่อทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน

โครงสร้างสังคมของชุมชนใหม่ โดยมีระบบสวัสดิการและปลอดภัยเสถียร โดยโครงการบ้านมั่นคง จะให้สิทธิผู้อยู่อาศัยในชุมชนเดิมให้สามารถอยู่ต่อไปไม่ว่าจะยากจนเพียงใด ผ่านกระบวนการจัดหาวิธีการของชุมชนเพื่อรองรับสมาชิกทุกคนให้สามารถมีสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินต่อไปได้ และชำระหนี้ตามความสามารถของแต่ละครัวเรือน เกิดการจัดระบบสวัสดิการของชุมชนขึ้นมาใหม่จากการดำเนินโครงการ เช่น บ้านกลาง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยกลางของผู้สูงอายุ คนพิการ คนไม่มีรายได้/รายได้น้อย ปรับให้เข้ากับความต้องการของสมาชิกจากการดำเนินโครงการ ตลอดจนการเชื่อมโยงเรื่องการออมทรัพย์เพื่อสร้างบ้านไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการ ซึ่งเป็นระบบที่ชุมชนดูแลสวัสดิการพื้นฐานให้กับคนทุกกลุ่มในชุมชน รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ยากไร้/คนยากจนที่สุดของสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาความยากจน ทำให้คนที่จนที่สุดโดดเดี่ยว เร่ร่อน เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีการพึ่งพาและดูแล อยู่อาศัยร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย

อาศัยกัน เหมือนเป็นคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเป็นหูเป็นตาเรื่องความปลอดภัย ความเกรงใจ ความสามัคคีและมีน้ำใจให้แก่กัน ทั้งนี้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลโดยไม่ทิ้งใครไว้ด้านหลัง “สร้างคน สร้างบ้าน สร้างชุมชน” นอกจากนี้ หลายชุมชนในโครงการบ้านมั่นคงสามารถประกาศเป็นชุมชนปลอดภัยเสถียร และเป็นต้นแบบการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติด เพราะจากกระบวนการกลุ่มย่อย มีการจัดระบบการทำงานที่เชื่อมโยงกับบ้านทุกหลังคาเรือน และองค์กรชุมชนที่บทบาทหน้าที่ อำนาจรับผิดชอบที่สามารถจัดการเองได้อย่างชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรมความสำเร็จ เมื่อสมาชิกเข้าอยู่อาศัยในชุมชนแล้ว หลายชุมชนมีแนวคิดในเรื่องการพัฒนาในมิติอื่นๆ ที่มากกว่าการสร้าง บ้าน เพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดระบบชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและจัดการตนเอง โดยได้ให้ความสำคัญในประเด็นการจัดระบบการดูแล การจัดการ การดูแลเรื่องสวัสดิการเรื่องเด็ก เยาวชน กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนออมวันละบาท ซึ่งเป็นสวัสดิการสำหรับสมาชิกเพื่อเกิดกรณีเจ็บป่วย เสียชีวิต และเข้ารับรักษาในสถานพยาบาล กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ แก่สมาชิกในชุมชน (เป็นการแบ่งเบาภาระให้กับผู้รับประโยชน์ของสมาชิก) การออมหุ้น โดยใช้สำหรับการกู้ยืมเงินของสมาชิกในชุมชน เพื่อใช้จ่ายภายในครอบครัว และสมาชิกได้รับเงินปันผลจากการกำไรที่ได้จากการออมเงิน อีกทั้งมีการดำเนินการเรื่อง การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การศึกษา อาหารปลอดภัย และสมาชิกในชุมชนได้มีการพูดคุยรวมกลุ่มของคนที่อยู่บ้าน ใช้เวลาว่างนอกเหนือการทำงานมาปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้และส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และการใช้กิจกรรมเป็นกระบวนการและเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมหลังจากการสร้างบ้านเสร็จ ยกตัวอย่างเช่น การรักษานูรักษ์ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์และการทำบุญบ้าน กิจกรรมทำความสะอาดชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ในวันสำคัญ (วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ) กิจกรรมวันเด็ก วันปีใหม่ เทศกาลสำคัญของแต่ละชุมชน เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมของแต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบททั้งมิติของความเป็นเมืองและความเป็นชนบท รวมไปถึงการอยู่ร่วมกันสมาชิกในชุมชนเองต้องเกิดการตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดกฎกติกาของชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระเบียบและเป็นกรอบการปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกจำนวนมากภายในชุมชน จากการศึกษาและลงพื้นที่เพื่อร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนสะท้อนมุมมองความเห็นของทั้ง 12 พื้นที่ หลายชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสมาชิกปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามระเบียบของกฎกติกา หากเกิดการฝ่าฝืนหรือทำผิดกฎกติกาชุมชนเองมีการจัดการอย่างเหมาะสมแก่สมาชิกเพื่อให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน ต้องการมีการเคารพซึ่งกันและกัน และสามารถว่ากล่าวตักเตือนกันได้ รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามวิกฤติ อย่างกรณีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 (Covid-19) ทางชุมชนเกิดการปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว มีการช่วยเหลือและจัดตั้ง โครงการครัวกลาง เพื่อช่วยเหลือและแจกจ่ายเรื่องอาหารให้แก่สมาชิกในชุมชน ชุมชนโดยรอบ ได้มีการเชื่อมโยงหน่วยงานทั้งเอกชนและหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อรับบริจาคอาหารและวัตถุดิบ เช่น มูลนิธิรักษอาหารหรือ SOS Thailand อาหารเพื่อนำมาส่งต่อให้หลากหลายรูปแบบ โดยไม่ทำให้อาหารกลายเป็นขยะไปอย่างสูญเปล่า เป็นต้น ทั้งนี้ชุมชนเองได้ช่วยเหลือและดูแลครอบคลุมไปถึงเรื่องการประสานงานผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการจัดหาเตียงให้กับผู้ติดเชื้อ เพื่อให้สามารถเข้าสิทธิการรักษาพยาบาลในช่วงสถานการณ์ที่ผ่านมาได้

ความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในชุมชนที่อยากเล่าให้ฟังจากความเปลี่ยนแปลงการเข้าร่วมบ้านมั่นคงที่มากกว่าบ้าน ทำให้เกิดการจัดการชุมชนด้วยตนเอง เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้จาก

กระบวนการทำงานและสามารถต่อยอดแนวทางให้เกิดการพัฒนาและสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง โดยมี กลไก / คณะทำงานของชุมชนที่มีความถนัดในเรื่องต่างๆ เช่น ทีมสวัสดิการ ระบบกลุ่มย่อย ทีมสนับสนุนเรื่อง กลุ่มออมทรัพย์ ทีมระบบสาธารณสุขปโภค เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อยู่ร่วมกันในชุมชน เป็นการใช้โครงสร้างของกลุ่มทางสังคม มาเป็นกลไกการบริหารจัดการรวมกัน ความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมของแต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบททั้งมิติของความเป็นเมืองและความเป็นชนบท โดยความมั่นคงทำให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน หากจะต่อมีความเกรงใจ มีความสามัคคี เกิดการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ผ่านการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ ผ่านการสร้างกิจกรรม และเกิดการสนิทสนมกันมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตการพูดคุยที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น มีการแจ้งข่าวสาร / ประชาสัมพันธ์ / แจ้งการประชุม ผ่านแอปพลิเคชัน Line กลุ่มของชุมชน ทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารได้ทั่วถึงมากขึ้น สมาชิกได้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อีกด้วย และสิ่งสำคัญในการพัฒนาเรื่อง “บ้าน” นำมาสู่การสร้างชุมชน การดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในชุมชน สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้ง่ายมากขึ้น รวมถึงความภูมิใจในการมีบ้านเป็นของตนเอง และได้อยู่ร่วมกัน รวมถึงเกิดการยอมรับจากหน่วยงานและชุมชนโดยรอบมากขึ้น ซึ่งหลายชุมชนเป็นพื้นที่เรียนรู้ในเรื่องการจัดการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่สมาชิก หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา เข้ามาเรียนรู้การดำเนินงานเรื่องบ้านมั่นคงได้ กล่าวได้ว่าปัจจุบัน หลายชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืน ในการจัดการปัญหาาร่วมกัน ด้วยการสร้างระบบการทำงานที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และโปร่งใส รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ความรับผิดชอบต่อชุมชน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

“บ้าน ที่มากกว่าบ้าน” จึงเป็นวลีสำคัญของโครงการบ้านมั่นคง ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้ด้วยใจอาสา แม้จะตั้งต้นจากคนหนึ่งคนแต่หลังจากนั้น จิตอาสาอีกหลายดวงก็เกิดขึ้นเพื่อทำให้ชุมชนน่าอยู่ร่วมกัน ทั้งชาวบ้านในชุมชนและคนภายนอกอีกมากมายที่ อยากเห็นสังคมนี้มีความร่มเย็น

นอกจากนี้ ผู้อยู่อาศัยในชุมชนสามารถเข้าถึงสิทธิในความเสมอภาค โดยการมีสิทธิและการได้รับสวัสดิการในฐานะการเป็นพลเมืองของเมืองนั้นๆ (Citizen) กล่าวคือการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐจะต้องอำนวยความสะดวก และสร้างความเท่าเทียมให้แก่ผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงสิทธิต่างๆ ผลจากการศึกษาพบว่า ภายหลังผู้อยู่อาศัยในชุมชนเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแล้วทำให้เข้าถึงสิทธิต่างๆ โดยดูได้จากผลการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา ทั้ง 12 ชุมชนบ้านมั่นคง จำนวน 283 ครัวเรือน จากสมาชิกทั้งหมด 1,555 ครัวเรือน พบว่าสมาชิกการเข้าถึงสิทธิ โอกาสที่ดีขึ้น เช่น การศึกษา สุขอนามัย ฯลฯ ดังนี้

การเข้าถึงสิทธิ โอกาสที่ดีขึ้น	ร้อยละที่เพิ่มขึ้นจากเดิม
1) การแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ	50.88
2) ร่วมทำกิจกรรมของชุมชน	39.22
3) เป็นคณะทำงานชุมชน/กลุ่ม	31.10
4) โอกาสในการรับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในชุมชน	51.94
5) การเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาล	22.61
6) การเข้าถึงสิทธิการศึกษา	23.32
7) การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ (สหกรณ์ หรือสถาบันการเงิน)	58.66
8) การเข้าถึงกองทุนชุมชน / สวัสดิการชุมชน	88.34
9) การเข้าถึงความช่วยเหลือสาธารณะจากหน่วยงาน	49.82

2.4 ด้านความพึงพอใจ/สบายใจ

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ทั้งที่ได้จากการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนพูดคุย และทำแบบสอบถาม ประกอบกับการสำรวจพื้นที่ พบว่า สมาชิกทั้ง 12 ชุมชน จำนวน 283 ราย หรือคิดเป็นร้อยละเป็น 18.20 จากสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น 1,555 ราย ภายหลังจากการมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยสร้างใหม่ในที่อยู่ใหม่ตามแนวทาง โครงการบ้านมั่นคง ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภาครัฐ ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาความสามารถในการคิด-ทำ-จัดการ สอดคล้องกับนิยามและความหมายของการพัฒนาชุมชนที่หมายถึง กระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชน ในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้ เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติทำให้ประชาชน สามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของ ประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ความพึงพอใจของชาวชุมชนที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาที่อยู่อาศัยและ ชุมชนอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยในด้านกายภาพชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากอย่างเห็นได้ชัด เกิด ความมั่นคงละมั่งใจในเรื่องที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวชุมชน สภาพแวดล้อมมีความสะอาด สมาชิกในชุมชนเกิดความ ร่วมมือในทุกกระบวนการมากขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการรักษากฎระเบียบและรักษาบ้านมั่นคงให้ไป ในทิศทางที่ดีขึ้น ที่อยู่อาศัยมีความเป็นระเบียบ การเข้าถึงชุมชนสะดวก สบายและที่สำคัญที่อยู่อาศัยทุก ครวเรือนมีระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า และน้ำประปาโดยไม่ต้องพ่วงจากบ้านอื่น พบว่าสมาชิกผู้ตอบ แบบสอบถามในชุมชนได้รับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความพึงพอใจต่อโครงการบ้านมั่นคงภาพรวม หลังจากที่สมาชิกเข้าอยู่อาศัยในโครงการแล้ว มากที่สุด ร้อยละ 58.30 มาก ร้อยละ 29.68 และพอใช้ ร้อยละ 12.01 ตามลำดับ และรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด
1. บ้านมั่นคงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวท่านดีขึ้น	138	111	34		
	48.76	39.22	12.01		
2. บ้านมั่นคงทำให้คนในครอบครัวสนิทสนมกันดี	119	116	47	1	
	42.05	40.99	16.61	0.35	
3. บ้านมั่นคงทำให้อาชีพการงานดีขึ้น	81	101	91	9	1
	28.62	35.69	32.16	3.18	0.35
4. บ้านมั่นคงทำให้ฐานะการเงินในบ้านดีขึ้น	84	95	96	8	
	29.68	33.57	33.92	2.83	
5. ครอบครัวมีความพอใจในบ้านที่มีอยู่นี้	147	96	38	1	1
	51.94	33.92	13.43	0.35	0.35
6. บ้านมั่นคงทำให้คนในชุมชนสามัคคีร่วมใจกัน	88	122	62	10	1
	31.10	43.11	21.91	3.53	0.35
7. บ้านมั่นคงทำให้คนช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลกัน	92	120	60	10	1
	32.51	42.40	21.20	3.53	0.35
8. บ้านมั่นคงทำให้มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน	106	103	63	5	6
	37.46	36.40	22.26	1.77	2.12

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด
9. เด็ก เยาวชนในชุมชนมีสภาพและชีวิตที่ดีขึ้น	97	116	58	3	9
	34.28	40.99	20.49	1.06	3.18
10. การทำงานของกรรมการเป็นที่น่าพอใจ	118	110	54		1
	41.70	38.87	19.08		0.35
11. ครอบครัวได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน และสังคมโดยรอบ	99	135	46	3	
	34.98	47.70	16.25		
12. ความพอใจโดยรวมของท่านต่อโครงการบ้านมั่นคง	165	84	34		
	58.30	29.68	12.01		

ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นนี้ เกิดจากความพึงพอใจที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพด้านที่ดิน ที่อยู่อาศัย แต่หมายถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกด้วย ส่วนใหญ่เดิมมีลักษณะบุกรุก การเช่าที่ดินเอกชน แออัดก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง ทำให้ชุมชนส่วนใหญ่มีการเป็นอยู่ที่ยากลำบากทั้งในเรื่องการเข้าถึงสิทธิบริการพื้นฐานของภาครัฐ ต้องใช้วิธีต่อฟางไฟฟ้าฟ้าจากบ้านที่อยู่ติดริมถนนมาใช้ สภาพความแออัดของที่อยู่แออัด และสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษ รวมถึงการขาดโอกาสทางสังคม แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคงแล้ว ทำให้แต่ละครัวเรือนเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของภาครัฐ เกิดการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค มีระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า น้ำประปาใช้โดยไม่ต้องต่อฟางจากบ้านหลังอื่น เกิดการจัดผังที่ดินให้เป็นระบบและพื้นที่ส่วนกลางเพื่อใช้ประโยชน์ ประสานการใช้ประโยชน์ที่ดินและแบ่งปันที่ดินผ่านระบบการเช่าหรือขายบางส่วน อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสทางสังคมมากขึ้น เนื่องจากเกิดการยอมรับจากผู้คนและหน่วยงานภายนอกมากขึ้นสามารถใช้พื้นที่เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัย ถอดแบบแผนการทำงานเพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น เช่น ระบบความเข้มแข็งเรื่องการ การเชื่อมโยงและพัฒนาที่มากกว่าบ้านทั้งคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ชาวชุมชนส่วนใหญ่จึงมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการที่มีความเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบและแบบแผนมากขึ้น โดยไม่ต้องอยู่อาศัยอย่างผิดกฎหมาย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตที่สุขสบายหรือมีความผาสุก

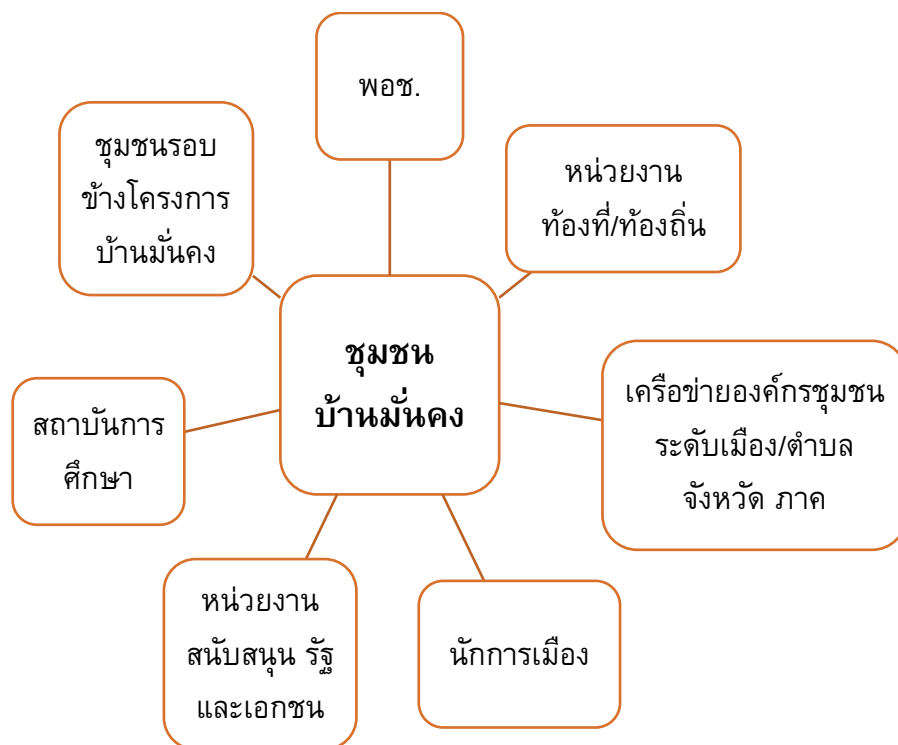
ส่วนข้อคำถามที่มีเกณฑ์ความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ บ้านมั่นคงทำให้คนในชุมชนสามัคคีร่วมใจกัน 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.10 จากผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด บ้านมั่นคงทำให้ฐานะการเงินในบ้านดีขึ้น 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.68 จากผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด บ้านมั่นคงทำให้อาชีพการงานดีขึ้น 81 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.62 จากผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด

ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนได้ให้ข้อมูลผ่านเรื่องเล่าความเป็นอยู่หลังการเข้าร่วมการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแนวโครงการบ้านมั่นคง การได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมั่นคงและมีบ้านเป็นของตัวเอง มีเพื่อนบ้านเข้าจและสนิทสนมกันดี ครอบครัวทำงานเข้าใจกันดี เกิดความรักความผูกพันร่วมกันระหว่างคนในชุมชนเหมือนญาติพี่น้อง อีกทั้งมีภูมิใจที่สามารถมีบ้านเป็นของตนเองเกิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องคุณภาพชีวิตอย่างเห็นชัด ยกตัวอย่างโครงการบ้านมั่นคงกองขยะหนองแขม สามารถจัดการเรื่องปัญหาเสพติดเชื่อมโยงกับเรื่องคุณภาพชีวิตและที่อยู่อาศัยได้อย่างเห็นรูปธรรม เป็นต้น รวมถึงโครงการบ้านมั่นคงสามารถเชื่อมโยงคนโดยใช้ “กิจกรรม” เป็นเครื่องมือใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ หากพิจารณาการเข้าร่วมโครงการของชุมชนที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนการดำเนินงานยังสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่โดยยึดคน มีลักษณะเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นส่วน หนึ่งของการคิดและการจัดการเมืองอีกด้วย

2.5 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภาคี

ในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ต่างมีบทบาทในการเข้ามาหนุนเสริมกระบวนการทำงาน ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงการเข้าอยู่อาศัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งการสำรวจผู้เดือดร้อนในพื้นที่ การพัฒนาโครงการ การจัดระบบชุมชน การบริหารงานก่อสร้าง การติดตามตรวจสอบการดำเนินโครงการ และการพัฒนาชุมชนทุกวิถีอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาชุมชนตัวอย่างทั้ง 12 ชุมชน สามารถจำแนกความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาคีได้ ดังนี้

1. **พอช.** ในฐานะหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ และสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชน ทำหน้าที่สนับสนุนให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการพัฒนาคุณภาพคน ให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรชุมชน ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและนโยบาย รวมทั้งทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ติดตามผลการดำเนินงาน เสนอแนะสนับสนุนข้อมูลที่จำเป็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมแก้ปัญหาข้อขัดข้องกับองค์กรผู้ดำเนินโครงการ อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และภาคีความร่วมมือ เพื่อร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

2. **หน่วยงานท้องถิ่น/ท้องถิ่น** ได้แก่ เทศบาล อบต. สำนักงานเขต กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ซึ่งบทบาทของหน่วยงานท้องถิ่น/ท้องถิ่นสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การดำเนินการ การส่งเสริม การประสาน และการสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ในกระบวนการบ้านมั่นคง และการดำเนินงานของชุมชนในระยะต่อมาทั้งด้านการดำเนินงาน

ตามนโยบายของรัฐบาล ด้านป้องกันภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ด้านงานทะเบียนเอกสารและการขออนุญาตต่างๆ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาชุมชนตัวอย่างทั้ง 12 ชุมชน พบว่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานท้องถิ่น และท้องถิ่นหลายในหลายรูปแบบ และหลายระดับความใกล้ชิด โดยจำแนกเป็น 2 ระดับหลักๆ ดังนี้

2.1 หน่วยงานเป็นผู้ริเริ่ม/มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของชุมชนตั้งแต่ระยะเริ่มแรก ตั้งแต่กระบวนการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ สนับสนุนกระบวนการโครงการร่วมตรวจสอบและควบคุมการก่อสร้าง พัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ระบบไฟฟ้า ในชุมชน เช่น บ้านมั่นคงสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา บ้านมั่นคงสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก บ้านมั่นคงสหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด และชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงท่ายาง ที่เป็นหลักในการติดประสานกับ พอช. ในการจัดทำโครงการบ้านมั่นคง การสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

2.2 หน่วยงานเข้ามาสนับสนุน/ช่วยเหลือชุมชนตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน ประสานและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมที่เข้าร่วมกับชุมชน เช่น การสนับสนุนสถานที่ในการจัดประชุม/จัดกิจกรรม การสนับสนุนและดูแลสาธารณูปโภค ความปลอดภัย การทำความสะอาด รักษาสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ การพัฒนาด้านอาชีพ/รายได้/เปิดพื้นที่ค้าขาย การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การดูแลด้านสุขภาพ การศึกษา สังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระดับความสัมพันธ์และบทบาทของหน่วยงานท้องถิ่น ต่อชุมชนจากพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 12 ชุมชน คือ การเป็นชุมชนจัดตั้งตามระเบียบของหน่วยงาน ซึ่งชุมชนจะได้รับประโยชน์ตามระเบียบของหน่วยงาน เช่น การพัฒนาและได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนากลุ่มองค์กรในชุมชน การปรับปรุงชุมชน ทั้งด้านกายภาพเศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจ การฝึกอาชีพและการจัดหาตลาดรองรับ ด้านการสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ด้อยโอกาส การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ชุมชนของโครงการบ้านมั่นคงที่ไม่ได้เป็นชุมชนจัดตั้งตามระเบียบของหน่วยงาน ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานตามภารกิจ อีกทั้งหลายๆ โครงการยังเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการสำรวจและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ รวมทั้งได้เป็นชุมชนต้นแบบในหลายๆด้าน เช่น สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี ที่มีการจัดทำความร่วมมือกับเทศบาลเมืองตาคลี ในการจัดการขยะมูลฝอยและเป็นต้นแบบ “บ้าน/ชุมชนปลอดถังขยะ” และสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา ที่เป็นชุมชนนำร่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และขยายผลในการสร้างโครงการบ้านมั่นคงแห่งใหม่ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านมั่นคงส่วนมากมีการประสานงานและได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายอื่นๆ นอกเหนือจากหน่วยงานท้องถิ่นที่ท้องถิ่นในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับเมือง/ตำบล ระดับจังหวัด และระดับภาค มีบทบาทในกระบวนการโครงการบ้านมั่นคงตั้งแต่ระยะแรก ตั้งแต่การสำรวจและจัดทำข้อมูลผู้เดือดร้อน ให้เกิดเป็นแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ช่วยเหลือในการพัฒนาโครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่ ประสานและจัดหาที่ดิน หนุนเสริมการทำงานในระดับชุมชน คลี่คลายปัญหาข้อติดขัด ให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีแก่องค์กร ให้สามารถจัดทำแผนงาน งบประมาณ รายงานผลการดำเนินงาน รายงานการเงิน และเป็นกลไกการพัฒนาและติดตามตรวจสอบ เพื่อให้การดำเนินการและการบริหารจัดการโครงการและงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางของโครงการบ้านมั่นคง สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้

ร่วมกันระหว่างชุมชน สนับสนุนการพัฒนาให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน เครือข่าย ท้องถิ่น และภาคีพัฒนา เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการบ้านมั่นคงและการพัฒนาชุมชนที่ต่อเนื่องจากที่อยู่อาศัย

4. ฝ่ายการเมือง จากการสัมภาษณ์ พันตำรวจเอกภิญโญ ป้อมสถิตย์ สมาชิกสภาเขตบางพลัด และดร.จักรพันธ์ พรนิมิตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อยและบางพลัด ถึงบทบาทในการสนับสนุนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี โดยมีการสนับสนุนไฟทางเดินพลังงาน Solar Cell ติดตั้งในชุมชน การแจกถุงยังชีพ อุปกรณ์ป้องกันโควิดเพื่อบรรเทาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 อีกทั้งยังมองว่าสามารถนำ Model บ้านมั่นคง ไปนำไปขยายผลเพื่อเขตแก้ไขปัญหาผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย/สลัมที่มีจำนวนมากในเขตบางพลัด เนื่องจากกระบวนการบ้านมั่นคง ช่วยแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมือง ชุมชนแออัด การบุกรุกที่ดิน แก้ปัญหาโดยไม่ใช้กฎหมายนำ ประณีประนอม เกิดระบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม และเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างที่ดินและชุมชน โดยในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย มองว่าในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีปัญหาด้านกฎหมายที่ไม่เอื้อในการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย เช่น กฎหมายผังเมือง ซึ่งทางฝ่ายการเมืองจะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันเชิงนโยบาย

5. หน่วยงานสนับสนุน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้แก่

5.1 หน่วยงานเจ้าของที่ดิน จากการลงพื้นที่ศึกษาบ้านมั่นคงชนบทนาจำปา ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงภายใต้โครงการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ซึ่งดำเนินงานตามนโยบายการการจัดที่ดินทำกินของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชน และมอบหมาย ส.ป.ก. ดำเนินการปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดิน ทั้งในที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน ให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน โดยมีแนวทางการจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร โดย ส.ป.ก. มีบทบาทหน้าที่ในการรังวัดที่ดิน สอบสวนสิทธิ เจริญกระจายสิทธิ คัดเลือกเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส่งมอบการถือครองที่ดิน (ส.ป.ก. 4-28) จัดเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน มอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) จัดทำสัญญาเช่า เช่าซื้อ เพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกิน อีกทั้งยังได้ประสานหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ท้องที่/ท้องถิ่น ให้การสนับสนุนดำเนินโครงการด้านสาธารณูปโภค เครื่องมือและบุคลากร รวมถึงมีการประชุมหาแนวทางดำเนินงานร่วมในระดับพื้นที่ตำบล รวมทั้ง การสนับสนุนส่งเสริมตลาดรองรับสินค้าออนไลน์กรมปศุสัตว์ ในการสนับสนุนการอบรมการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ พัฒนาที่ดินจังหวัด ในการสนับสนุนปรับสภาพดิน และสนับสนุนการอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.2 สหกรณ์จังหวัด การดำเนินโครงการบ้านมั่นคงที่สนับสนุนให้สมาชิกมีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มออมทรัพย์ หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอีกหน่วยงานหนึ่ง คือ สหกรณ์จังหวัด ที่มีภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ ส่งเสริมพัฒนาสหกรณ์ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาสหกรณ์ แก้ไขข้อบกพร่อง ติดตามการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ตรวจสอบกิจการและภาวะการเงินของสหกรณ์ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจและส่งเสริมการตลาดแก่สหกรณ์

จากการสัมภาษณ์สหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ที่รับผิดชอบดูแลสหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด และสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่รับผิดชอบดูแลสหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิ จำกัด และสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด พบว่าสหกรณ์จังหวัดมีความสัมพันธ์อย่างดี และให้การช่วยเหลือชุมชนในการก่อตั้งและดำเนินงานสหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบ โดยสหกรณ์จังหวัด

นครศรีธรรมราชได้เข้าไปส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ให้แก่ชุมชนเมืองธนภูมิ ตั้งแต่ยังอยู่ในพื้นที่รถไฟ และให้การสนับสนุนชุมชนในการจัดหางบปัญหาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์เป็นที่ปรึกษา และประสานงานเรื่องการปกเสาพาดสายเพื่อให้ชุมชนได้ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

สหกรณ์จังหวัดที่ให้ข้อมูลได้ให้มุมมองของการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงไว้ว่าชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงจากเดิม เกิดความเข้าใจระบบสหกรณ์ รวมทั้งชุมชนมีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีข้อที่น่างกังวลเกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์ ได้แก่ การเดินบัญชี การเปลี่ยนสิทธิสมาชิก การส่งเงินของสมาชิกที่มีความล่าช้า การเข้าร่วมประชุม การขาดคนทำงาน/รับช่วงต่อด้านการบริหารสหกรณ์ รวมทั้งยังต้องการให้เกิดแผนพัฒนาสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งการขยายธุรกิจสหกรณ์ การพัฒนาสหกรณ์ตามเกณฑ์การจัดชั้นสหกรณ์ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนกรมส่งเสริมสหกรณ์

5.3 สถาบันการเงินบ้านขอนแก่น ตำบลงิ้วเหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี ให้การสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงชนบทวังหินแก้ง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการก่อตั้งโครงการ โดยการขายที่ดินให้สร้างที่อยู่อาศัยในราคาถูก เป็นแหล่งเงินทุนให้กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงในการดำเนินงาน เป็นพี่เลี้ยงบริหารจัดการระบบบัญชีและธุรกิจ

5.4 องค์กรพัฒนาเอกชน

○ มูลนิธิ SOS ประสานงานกับกับบ้านมั่นคงประชาสามัคคี ในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 สนับสนุนการวัดอุณหภูมิทำควักกลางของชุมชนเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริมระบบการกระจายอาหารเพื่อลดการสูญเสีย และสร้างความเท่าเทียมให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนโดยส่งต่ออาหารส่วนเกินจากหลายแหล่ง ให้กับชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ

มุมมองของมูลนิธิ SOS ต่อการทำงานกับชุมชนบ้านมั่นคง มองว่าชุมชนบ้านมั่นคงตอบโจทย์การทำงานกับ SOS และผู้บริจาคได้ดี เนื่องจากสามารถบริหารจัดการของที่ได้รับบริจาคได้ตามระยะเวลา วัตถุประสงค์ และถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยมีความต้องการในการขยายความร่วมมือไปยังพื้นที่บ้านมั่นคงอื่นๆ และให้มีการประสานความร่วมมือในระดับผู้บริหาร

○ เครือข่ายภาคประชาสังคม สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงธนภูมิ จำกัด เกิดจากการรวมกลุ่มผู้เดือดร้อนในที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทยที่กำลังจะถูกไล่รื้อ ไล่ที่ เกิดการรวมกลุ่มกันออกมาเพื่อซื้อที่ดินของตนเอง ซึ่งถือเป็นรูปแบบทางเลือกหนึ่งที่สมาชิกสามารถออกมาซื้อที่ดิน สร้างความมั่นคงได้ระยะยาว และสอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยในการดำเนินงาน ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แก่ เครือข่ายสลัม 4 ภาค และเครือข่ายสิทธิชุมชนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

- 1) รวบรวมสภาพปัญหา ความเดือดร้อนจากกลุ่ม จากพื้นที่ มานำเสนอเชิงนโยบาย ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง “ปกป้องสิทธิของคนจน”
- 2) ให้ข้อมูล สถานการณ์การผลักดันเชิงนโยบาย ให้สมาชิกผู้เดือดร้อนได้รับทราบ และมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว
- 3) สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ จับมือ ร่วมมือกับสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจนกว่าจะสำเร็จ
- 4) รับรองกลุ่มคน ชุมชน เนื่องจากมีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ที่ดิน

5) ตอกย้ำหลักคิดการทำบ้านมั่นคง

6) สร้างกลุ่ม ยึดโยงสมาชิกผู้เดือดร้อนด้วยการจัดตั้งกลุ่มการออมเพื่อที่อยู่อาศัย “กลุ่มออมทรัพย์”

7) จัดทีมทำงาน บทบาท ของสมาชิกผู้เดือดร้อนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำบ้านมั่นคง “สมาชิกเป็นผู้ลงมือทำ วางแผน และกำหนดว่าอยากจะพัฒนาชุมชนตนเองแบบไหน (เรื่องที่ดิน-การเลือกพื้นที่อยู่อาศัย เรื่องบ้าน เรื่องความเป็นชุมชน)” รวมถึงการส่งเสริมให้สมาชิกมีภาวะผู้นำ

8) พัฒนาโครงการบ้านมั่นคง อำนวยสินเชื่อ ก่อนเสนอต่อกลไกคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลไกวงเรียนรู้เครือข่ายย่อย เครือข่ายใหญ่ กลั่นกรองบ้านมั่นคง พอช. และเสนอต่อคณะอนุกรรมการฯ

9) ช่วยกำกับ ติดตาม การดำเนินโครงการบ้านมั่นคงและการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผน ก่อสร้างแล้วเสร็จเข้าอยู่อาศัยได้ ซึ่งจะมีการช่วยแก้ไขปัญหา อุปสรรคระหว่างทำโครงการเป็นระยะ และรายงานผลต่อวงเรียนรู้เครือข่ายใหญ่เป็นประจำทุกเดือน

10) ช่วยเจรจากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการสนับสนุนสวัสดิการที่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยควรได้รับ

5.5 มุลินีเพื่อนช่วยเพื่อน บริจาคสิ่งของให้กับสหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด ในสถานการณ์แพร่ระบาด covid-19

5.6 หน่วยงานอื่นๆ จากการสัมภาษณ์แกนนำสหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด พบว่ามีหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ มุลินีคาร์ธอลิก ศูนย์สุวิทย์ วัดหนู ศูนย์คุ้มครองผู้บริโภค ปปส. มหาวิทยาลัยเอเชีย มุลินีพัฒนาที่อยู่อาศัย และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่มาดำเนินการในพื้นที่โครงการบ้านมั่นคง เป็นโมเดลการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น การจัดการกับปัญหาเสพติด โดยมีระบบป้องกัน ควบคุม รักษา บำบัดฟื้นฟู ช่วยเหลือ ให้โอกาส ลดอันตราย และใช้วิธีการชุมชนบำบัด (CBTS)

6. สถาบันการศึกษา

จากการศึกษาชุมชนตัวอย่างทั้ง 12 ชุมชน พบว่าสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทความสัมพันธ์กับโครงการบ้านมั่นคงในหลายด้าน ดังนี้

6.1 ด้านการสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น สนับสนุนการจัดการชุมชนเมืองที่มีรายได้น้อยและการออกแบบวางผังชุมชนในสหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด
- มหาวิทยาลัยบูรพา สนับสนุนข้อมูล GIS ของตำบลดงขี้เหล็ก

6.2 ด้านการใช้ชุมชนเป็นพื้นที่วิจัย

- สสส. และ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ใช้บ้านมั่นคงประชาสามัคคี เป็นพื้นที่วิจัยการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพชุมชน เนื่องจากมีองค์ประกอบในการพัฒนาสุขภาพชุมชนทั้งด้านที่อยู่อาศัย และด้านความมั่นคงทางอาหาร มีศักยภาพในการช่วยเหลือ

ตนเอง และขยายการช่วยเหลือไปยังชุมชนอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพในทุกสภาวะการณ์ อีกทั้งยังมีเครดิตกับธนาคาร ซึ่งเป็นระบบทางการอีกด้วย

7. ชุมชนรอบข้างโครงการบ้านมั่นคง

จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่อยู่ใกล้กับสหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด มีความเห็นต่อโครงการบ้านมั่นคงว่า เมื่อเกิดโครงการบ้านมั่นคงแล้วชุมชนเป็นระเบียบขึ้น แม้จะมีการประกอบอาชีพลักษณะเดียวกัน คือ การค้าแยกขยะแต่ไม่มีความขัดแย้งกัน รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กับชุมชนบ้านมั่นคง มีความรู้สึกต่อสมาชิกบ้านมั่นคงว่าเป็นเหมือนเพื่อนบ้าน รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวมีการใช้บริการศูนย์เด็กเล็กของชุมชนด้วย

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเรื่องความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน พบว่า ช่วงการแพร่ระบาดโควิด - 19 ชุมชนบ้านมั่นคงส่วนใหญ่มีการกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสมาชิกชุมชน ทั้งด้านการทำจัดครัวชุมชนทำอาหารแจกผู้กักตัวและผู้ติดเชื้อ แจกจ่ายแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย และอุปกรณ์ป้องกัน ซึ่งหลายชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเหลือให้กับสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ยังแจกจ่ายให้กับชุมชนภายนอกอีกด้วย ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้านมั่นคง และชุมชนรอบข้างมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น และชุมชนบ้านมั่นคงเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

2.6 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/พัฒนาความสามารถในการคิด-ทำ-จัดการ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของสมาชิกชุมชนบ้านมั่นคง จากการทำแบบสอบถามสมาชิกของทั้ง 12 ชุมชน จำนวน 283 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 จากจำนวนสมาชิกชุมชนทั้งสิ้น 1,509 ราย ในการได้เรียนรู้ทักษะเพิ่มเติมเมื่อได้เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง ในหัวข้อต่างๆ พบว่าสมาชิกชุมชนผู้ตอบแบบสำรวจได้รับการพัฒนาความสามารถ เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

- 1) การบริหารจัดการตนเอง และปรับตัว เมื่อมีวิกฤติ 201 ราย
- 2) การสื่อสาร ข้อมูลในและนอกชุมชน 184 ราย
- 3) การจัดทำบัญชี การออมเงิน 180 ราย
- 4) การป้องกัน/จัดการภัยพิบัติ หรืออุบัติเหตุ 168 ราย
- 5) การก่อสร้าง และบริหารงานก่อสร้าง จำนวน 167 ราย
- 6) การบริหารจัดการชุมชน 166 ราย
- 7) การติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน 155 ราย
- 8) การเชื่อมโยงเครือข่ายเมือง/ตำบล จังหวัด ภาค 144 ราย
- 9) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อทำงานชุมชน 143 ราย
- 10) การเฝ้าระวังทางสังคม/สุขภาพ 135 ราย

จากผลการสำรวจ พบว่า หัวข้อที่สมาชิกชุมชนได้รับการพัฒนาความสามารถมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การบริหารจัดการตนเองและปรับตัวเมื่อมีวิกฤติ จำนวน 201 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.02

ของผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด รองลงมาคือ การสื่อสารข้อมูลในและนอกชุมชน จำนวน 184 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.02 ของผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด และลำดับที่ 3 ได้แก่ การจัดทำบัญชี การออมเงิน จำนวน 180 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.60 ของผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด ซึ่งปัจจัยที่ทำให้สมาชิกเลือกหัวข้อการบริหารจัดการตนเองและปรับตัวเมื่อมีวิกฤติ มากที่สุด สาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ชุมชนต้องเผชิญสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด - 19 ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และช่วยเหลือกันภายในชุมชน ในส่วนของการสื่อสารข้อมูลทั้งภายในและนอกชุมชนนั้น ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญ คือ หลักการสำคัญของการดำเนินงานตามโครงการบ้านมั่นคงคือมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ส่งเสริมให้มีการสื่อสารทั้งระบบกลุ่มย่อย และการประชุมชุมชน รวมทั้งต้องมีการประสานภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน ประชาสังคม และสถาบันการศึกษาที่ต้องมีการจัดทำและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลระหว่างกัน ในส่วนของการเพิ่มทักษะด้านการจัดทำบัญชี การออมเงิน เนื่องจากว่าการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง สมาชิกต้องมีการออมเงิน และต้องเข้าร่วมประชุมสหกรณ์เป็นประจำทุกเดือน

ในทางกลับกัน พบว่า หัวข้อการพัฒนาความสามารถของผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ การเชื่อมโยงเครือข่ายเมือง/ตำบล จังหวัด ภาค จำนวน 144 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.88 การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อทำงานชุมชน จำนวน 143 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.53 และการเฝ้าระวังทางสังคม/สุขภาพ จำนวน 135 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.70

นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ราย จากโครงการบ้านมั่นคงแก่นนคร ที่ตอบว่าได้รับรู้ข่าวสารรายรับ-รายจ่ายของสหกรณ์ทุกปี จำนวน 1 ราย โครงการบ้านมั่นคงนาจำปาที่ตอบว่าได้รับการพัฒนาด้านการทำการเกษตร จำนวน 1 ราย และโครงการบ้านมั่นคงตาคลี จำนวน 5 ราย ที่ตอบว่าได้รับการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพ จากการแยกขยะ และประดิษฐ์ดอกไม้จาก गुพลาสติก

ทั้งนี้ มีสมาชิกผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 8 ราย ในโครงการบ้านมั่นคงดอนสัก โครงการบ้านมั่นคงกองขยะหนองแวม โครงการบ้านมั่นคงท่ายาง โครงการบ้านมั่นคงสันผักหวาน และโครงการบ้านมั่นคงตาคลี ที่ตอบว่าไม่มีการพัฒนาทักษะในด้านใดเลย

อย่างไรก็ตาม สมาชิกชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า ต้องการให้มีการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในอนาคตในเรื่องส่งเสริมกลุ่มอาชีพ โดยสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด ต้องการให้เกิดการสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายหรือตลาดเพื่อส่งเสริมรายได้ให้สมาชิก สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแวม จำกัด ต้องการให้มีส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุจำนวนมาก สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงธนภูมิ จำกัด ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเสริมรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และสหกรณ์ชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงท่ายาง จำกัด อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ต้องการให้ส่งเสริมเศรษฐกิจและกลุ่มอาชีพ

นอกจากความต้องการในการพัฒนาด้านอาชีพแล้ว ชุมชนยังมีความต้องการพัฒนาด้านอื่น ได้แก่ สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด ต้องการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และ”รักษาความเป็นชุมชนบ้านมั่นคงต่อไป”

ตารางแสดงการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในแต่ละชุมชน

ที่	ชุมชน	จำนวนสมาชิกชุมชน	จำนวนสมาชิกที่ตอบแบบสอบถาม	หัวข้อพัฒนาความสามารถของสมาชิกในแต่ละชุมชน											
				ไม่มีการพัฒนา	1) การก่อสร้างและบริหารงานก่อสร้าง	2) การจัดทำบัญชีการออมเงิน	3) การบริหารจัดการชุมชน	4) การบริหารจัดการตนเองและปรับตัวเมื่อมีวิกฤติ	5) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน	6) การเฝ้าระวังทางสังคม/สุขภาพ	7) การป้องกัน/จัดการภัยพิบัติหรืออุบัติเหตุ	8) การเชื่อมโยงเครือข่ายเมือง/ตำบลจังหวัดภาค	9) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อทำงานชุมชน	10) การสื่อสารข้อมูลในและนอกชุมชน	อื่น ๆ
1	บ้านมั่นคงประชาสามัคคี กรุงเทพฯ	56	22		11	13	15	18	17	12	19	10	14	12	
2	บ้านมั่นคงดอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี	128	34	3	24	16	16	17	16	7	13	7	11	15	
3	บ้านมั่นคงธนภูมิ จ.นครศรีธรรมราช	48	10		8	9	5	4	4	3	5	5	5	6	
4	บ้านมั่นคงปากพูน จ.นครศรีธรรมราช	74	30		25	12	16	22	19	14	14	15	14	17	
5	บ้านมั่นคงดงขี้เหล็ก จ.ปราจีนบุรี	47	7		6	3	4	6	4	6	4	4	2	4	
6	บ้านมั่นคงกองขยะหนองแขม กรุงเทพฯ	125	20	1	11	15	15	13	6	15	16	10	6	11	
7	บ้านมั่นคงแก่นนคร จ.ขอนแก่น	287	27		16	21	20	23	19	21	16	21	21	24	1
8	บ้านมั่นคงนาจำปา จ.กาฬสินธุ์	75	18		9	16	7	13	7	9	10	9	10	13	1
9	บ้านมั่นคงท่ายาง จ.เพชรบุรี	104	25	2	11	13	15	19	8	10	10	9	4	14	

ที่	ชุมชน	จำนวนสมาชิกชุมชน	จำนวนสมาชิกที่ตอบแบบสอบถาม	หัวข้อพัฒนาความสามารถของสมาชิกในแต่ละชุมชน											
				ไม่มีการพัฒนา	1) การก่อสร้างและบริหารงานก่อสร้าง	2) การจัดทำบัญชีการออมเงิน	3) การบริหารจัดการชุมชน	4) การบริหารจัดการตนเองและปรับตัวเมื่อมีวิกฤติ	5) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน	6) การเฝ้าระวังทางสังคม/สุขภาพ	7) การป้องกัน/จัดการภัยพิบัติหรืออุบัติเหตุ	8) การเชื่อมโยงเครือข่ายเมือง/ตำบลจังหวัดภาค	9) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อทำงานชุมชน	10) การสื่อสารข้อมูลในและนอกชุมชน	อื่น ๆ
10	บ้านมั่นคงสันผักหวาน จ.เชียงใหม่	95	27	1	8	15	9	18	9	9	8	11	15	15	
11	บ้านมั่นคงเมืองลีเจ.น่าน	393	28		20	17	26	14	20	12	20	23	17	24	
12	บ้านมั่นคงตากลีเจ.นครสวรรค์	77	35	1	18	30	18	34	26	17	33	20	24	29	5
รวม		1,509	283	8	167	180	166	201	155	135	168	144	143	184	7

2.7 แผนพัฒนาชุมชน

ชุมชนบ้านมั่นคงมีการพัฒนาที่ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ไปในทางที่ดีขึ้น และความพยายามของกลุ่มสมาชิกที่มีการพัฒนา ยกระดับความสามารถในการจัดการของตนเองตามลำดับ ตั้งแต่การสร้างทุน สร้างบ้าน สร้างชุมชน จนถึงสร้างสังคมที่มากกว่าการดูแลกันเฉพาะที่ดิน และที่อยู่อาศัย แต่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ หากจัดลำดับให้เห็นพัฒนาการหลังสร้างบ้านเสร็จในกรณีชุมชนบ้านมั่นคงที่กำลังจะหมดหนี้กับสถาบันฯ ตัวอย่างที่สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด (เหลือประมาณ 3 ปี) วางแผนที่จะใช้ระบบสหกรณ์เป็นเครื่องมือในการดูแลสมาชิกต่อ กล่าวคือ มีการเตรียมความพร้อม หรือพัฒนาแผนธุรกิจสหกรณ์จากเน้นเรื่องที่ดินและที่อยู่อาศัย เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ให้แก่สมาชิก และการมีธุรกิจร่วมของชุมชน

ส่วนแผนพัฒนาที่สำคัญในด้านอื่น ๆ แบ่งเป็น

1. แผนพัฒนาที่ต้องสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ ราชการ ได้แก่

- 1) การจัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกทม. หรือท้องถิ่น
- 2) การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคชุมชนในพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ถนน ไฟส่องสว่างทางเข้าชุมชน ระบบระบายน้ำ คุณภาพน้ำประปา (ขุ่น/แดง) และกรณีที่สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด ที่จำเป็นต้องขอให้มีการสร้างสะพานลอย เนื่องจากชุมชนอยู่ติดริมถนน (6 เลน) รถวิ่งเร็วและอันตราย
- 3) การปิดบัญชีสหกรณ์ให้กับชุมชนบ้านมั่นคงที่ยังไม่สามารถเคลียร์บัญชี-การเงิน ให้สามารถปิดบัญชีได้เป็นปัจจุบัน และ
- 4) การสนับสนุนเครื่องออกกำลังกาย เครื่องเล่นเด็ก ให้กับชุมชน

2. แผนการแก้ไขปัญหาที่ยังพบในชุมชน ดังนี้

1. การทบทวนระเบียบ ข้อตกลงที่ชุมชนเคยกำหนดร่วมกัน เช่น การเลี้ยงสัตว์ การต่อเติม การทำรั้ว ฯลฯ
2. การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน การใช้พื้นที่ส่วนกลางให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ได้แก่ การปรับปรุงบริเวณพื้นที่ลานอเนกประสงค์ ลานกิจกรรม
3. การส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชนที่มีจำนวนมากขึ้น
4. การหนุนเสริมการประกอบอาชีพและรายได้ให้กับคนรุ่นใหม่ที่กลับคืนถิ่น หรือมีความต้องการประกอบอาชีพในฝั่งชนบท
5. การเฝ้าระวัง และดูแลสมาชิกไม่ให้ติดยาเสพติด

3. แผนที่มีความต้องการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น โดยชุมชนร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รักษาอุดมการณ์ความเป็นชุมชนบ้านมั่นคงที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพจากทุนเดิมให้มั่นคงมากขึ้น โดยมีการพัฒนาเพิ่มมูลค่าสินค้า แปรรูปผลิตภัณฑ์ แบรินด์สินค้า และขยายช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มขึ้น
3. การมีสหกรณ์/ร้านค้าชุมชนราคาถูกลงภายในชุมชน
4. การจัดการขยะ คัดแยกขยะครัวเรือน
5. การรักษาประเพณี วัฒนธรรม การกำหนดกิจกรรมร่วมของชุมชน
6. การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ และกรณีกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคง ชนบทตำบลเมืองลี และสหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย (ตำบลนาจำปา) จำกัด ที่มีการจัดการพื้นที่เชิงเกษตร มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ยกกระดับเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวชุมชน

12 ชุมชนบ้านมั่นคง

ภาคกรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเกิดการรวมกลุ่มจากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด เพื่อเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ทำให้มีจำนวนครัวเรือนที่ค่อนข้างเยอะและมีความหลากหลายเนื่องจากความแตกต่างในเรื่องของภูมิภาคและภูมิลำเนาเดิม สมาชิกเกือบทั้งชุมชนไม่มีสำเนาทะเบียนบ้านในกรุงเทพฯ ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพชีวิต ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ ด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการก่อตั้งเป็นชุมชนที่ไม่มีความมั่นคง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนถดถอยลงไปด้วย ซึ่งจากกระบวนการการศึกษาวิจัยของมูลค่าที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชนที่สร้างบ้านเสร็จแล้ว เกิดการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ความเป็นมาประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อนำสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชน โดยชุมชนบ้านมั่นคงประชาสามัคคีได้ก่อตั้ง และดำเนินการออมเงินเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยเกิดการจากการรวมกลุ่มของผู้ที่ได้ผลกระทบจากความเดือดร้อนในเรื่องอสังหาริมทรัพย์ การไล่ที่ และปัญหาที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนเดิม สภาพปัญหาส่วนใหญ่เป็นการเช่าที่ดินเอกชนเพื่อปลูกบ้าน ห้างเช่า บ้านเช่า และกลุ่มบุกรุก สภาพความเป็นอยู่เมื่อ 12 ปีก่อนมีความเป็นอยู่ที่แออัด บ้านคับแคบไม่มีที่เพียงพอสำหรับการใช้ชีวิต ระบบสาธารณูปโภคต้องใช้มิเตอร์เดียวกัน อีกทั้งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเสื่อมโทรมลงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนที่สภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ได้รับการพัฒนา ได้ซื้อที่ดินแปลงใหม่ใกล้ชุมชนเดิมแล้วก่อสร้างใหม่ทั้งหมดจำนวน 56 หลังคาเรือน ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2551 ได้เสนอโครงการกับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เพื่อดำเนินการของงบประมาณและสินเชื่อในการดำเนินการตามกระบวนการโครงการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการบ้านมั่นคง จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จำนวน 18,552,377 บาท แบ่งเป็น

(1) งบพัฒนาระบบสาธารณูปโภค	1,960,000 บาท
(2) งบปรับปรุงภูมิทัศน์	20,000 บาท
(3) งบบำบัดน้ำเสีย	112,000 บาท
(4) งบอุดหนุนที่อยู่อาศัย	1,120,000 บาท
(5) งบสินเชื่อที่ดิน	7,651,000 บาท
(6) สินเชื่อบ้าน	7,687,777 บาท

และได้จัดตั้งเป็น “สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี” และได้สร้างบ้านเสร็จในช่วงปลายปี พ.ศ. 2553 จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ส่งผลกระทบ และสร้างความเสียหายอย่าง

รุนแรงให้สมาชิกทั้งชุมชน ซึ่งได้เร่งแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้สามารถดำเนินตามขั้นตอนการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงได้ และสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิกจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาหลังจากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงประชาสามัคคี โดยเป็นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจนที่มีปัญหาเรื่องการถูกไล่ที่ ไฟไหม้ ซึ่งก่อนหน้านี้สมาชิกในชุมชนอาศัยในชุมชนมะพร้าวคู่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัดรวกบางบำหรุ ปัจจุบันมีชุมชนเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแล้ว 2 ชุมชน คือ ชุมชนวัดภาณุรังษี 106 หลังคาเรือน ชุมชนประชาสามัคคี 56 หลังคาเรือน สมาชิกทุกคนได้สำเนาทะเบียนบ้านกทม.๗ ทำให้สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และประโยชน์หลักของทะเบียนบ้าน คือ การแสดงตัวตนของผู้อยู่อาศัย รวมทั้งการนำไปใช้เป็นเอกสารทางราชการเพื่อดำเนินการธุรกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ทะเบียนบ้านตัวจริงเป็นหลักฐานในการยืนยันตัวตนสำหรับการขอเปลี่ยนชื่อ หรือระบุตัวตนให้ตรงกับบัญชีรายชื่อเพื่อมอบสิทธิในการเลือกตั้ง เป็นต้น อีกทั้งมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น เนื่องจากมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย เกิดความสามัคคี แต่ชุมชนไม่ได้หยุดเพียงแคการพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชนยังมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะบ้านมั่นคงไม่ใช่แค่คำว่าบ้าน โดยร่วมกันบริหารจัดการที่ดิน 1 ไร่ 2 งาน 67 ตารางวา โดยได้ร่วมกันแบบบ้านให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และความสามารถในการส่งค่าน้ำ ซึ่งเป็นแบบบ้านแถว 2 ชั้น 3 ขนาดประกอบด้วย

- แบบที่ 1 ขนาด 3.2 x 7 เมตร
- แบบที่ 2 ขนาด 3.5 x 7 เมตร
- แบบที่ 3 ขนาด 4 x 7 เมตร

ในการแบ่งแปลงที่ดินทั้งในส่วนของที่อยู่อาศัย และพื้นที่ส่วนกลางเพื่อให้เกิดกิจกรรมในชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและส่งเสริมรายได้ให้แก่สมาชิก ปัจจุบันสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เกิดระบบชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและจัดการตนเอง และควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรม เช่น เกิดการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกผ่านสวัสดิการออมวันละบาท เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือสมาชิกในกรณีเกิดเหตุเจ็บป่วยและพักรักษาพยาบาลเป็นค่าสวัสดิการที่ช่วยเยียวยาค่าใช้จ่าย (เจ็บป่วย เสียชีวิต คลอดบุตร) ทั้งนี้ได้จัดตั้งกองทุนฌาปนกิจ (เฉพาะกรณีเสียชีวิต) โดยกองทุนจะมอบเงินช่วยเหลือ 10,000 – 30,000 บาท

กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน ช่วยเหลือในเรื่องบ้านและที่ดิน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสีย ที่ดินและที่อยู่อาศัย ดูแลครอบคลุมปัญหาหนี้สิน และการจัดที่อยู่อาศัยทดแทนที่อยู่อาศัยเดิมที่สูญเสียไป

การออมหุ้น เพื่อใช้ในการกู้ยืมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ตามความเดือดร้อน และเป็นการส่งเสริมวินัยในเรื่องการออมให้แก่สมาชิก ปัจจุบันมีเงินสะสมโดยประมาณ 1,000,000 กว่าบาท (สะสมเดือนละ 100 บาท) วงเงินกู้ปัจจุบันต่อคน 30,000 – 50,000 บาท ซึ่งจะต่อมีสมาชิกค้ำประกัน 3 คนต่อการกู้ยืม และทางชุมชนเหลือระยะการชำระหนี้กับ พอช. อีกประมาณ 3 ปี จึงได้มีการร่วมเสนอจัดแผนธุรกิจสหกรณ์ เพื่อสหกรณ์สามารถดำรงอยู่ได้ ผ่านการบริหารของคณะกรรมการสหกรณ์ร่วมกับสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะต้องมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนแนวทางร่วมกับสมาชิก และเสนอแผนการดำเนินงานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ แผนการดำเนินงาน สิ่งสำคัญคือการการศึกษาเพื่อหาแหล่งทุนในการสนับสนุนแผนการดำเนินงาน

ชุมชนได้ดำเนินการ เรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพไม่ว่าจะเป็น กลุ่มดอกไม้จันทน์ กลุ่มสายคล้องแมสก์ กลุ่มรับบั้นมาลัย กลุ่มกะหรีป๊อป กลุ่มยาหม่อง กลุ่มน้ำยาอบเนกประสงค์ ทางชุมชนได้ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมอาชีพและทุนชุมชนเพื่อสร้างรายได้และมูลค่าสินค้าให้แก่สมาชิกในชุมชน และมีการจัดโครงการทำให้มีการจัดทำ “ตลาดนัดชุมชน” เพื่อขายสินค้าในราคาที่ถูกกว่าให้แก่สมาชิกในชุมชน ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ซึ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ทางชุมชนได้รับผลกระทบในเรื่องรายได้ ทำให้ทางชุมชนพักชำระหนี้กับทางพอช. และเกิดความเข้มแข็งในเรื่องการจัดการภายในชุมชนในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว โดยประสานศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วย Covid-19 ให้กับผู้ติดเชื้อภายในชุมชน มีการป้องกันคนนอกเข้า-ออกชุมชนเป็นเวลา สร้างจุดคัดกรองและประดิษฐ์เครื่องพ่นแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย และการจัดทำ “ครัวกลาง” เพื่อทำอาหารแจกจ่ายผู้กักตัวและผู้ติดเชื้อ ทั้งภายในชุมชนและบริเวณชุมชนรอบข้าง ได้รับการประสานขอความช่วยเหลือและสนับสนุนวัตถุดิบจากมูลนิธิ SOS Thailand หรือมูลนิธิรักษำอาหาร เพื่อส่งเสริมระบบการกระจายอาหารเป็นการลดการสูญเสีย และสร้างความเท่าเทียมให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนโดยส่งต่ออาหารส่วนเกินจากหลายแหล่งให้กับชุมชนที่ต้องการช่วยเหลือ สก.เขตบางพลัดให้การช่วยเหลือในการแจกจ่ายถุงยังชีพ อุปกรณ์ป้องกัน Covid-19

แผนการพัฒนาในอนาคตของชุมชนบ้านมั่นคงประชาสามัคคี คือ การจัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบ กทม.ฯ ซึ่งเป็นแผนที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการกับสำนักงานเขตบางพลัด เนื่องจากชุมชนก่อตั้งมาระยะเวลา ที่ค่อนข้างนานแต่การติดขัดเรื่องการเข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับจากสำนักงานเขต หากได้จัดตั้งเป็นชุมชนจะ ได้รับประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนมากขึ้น และการพัฒนากลุ่มอาชีพจากทุนเดิมให้มั่นคงมากขึ้น โดยเป็นการ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมรายได้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนและระบบระบาย น้ำ พร้อมทั้งได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และรักษาอุดมการณ์ความเป็นชุมชนบ้านมั่นคงต่อไป

ข้อเสนอแนะจากชุมชน และจากเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี มีการเชื่อมโยงหน่วยงานเพื่อประสานความช่วยเหลือ หลากหลายหน่วยงาน ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย อีกทั้งมีความโดดเด่นในเรื่องการจัดการพื้นที่ทำให้ สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยนวัตกรรมบริหารราชร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้ความสนใจในพื้นที่และศึกษาเพื่อจัดทำบางพลัดวิจัย การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชน เนื่องจากมี องค์กรประกอบในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนทั้งด้านที่อยู่อาศัย และความมั่นคงทางด้านอาหาร

เครือข่ายเมืองบางพลัด ประกอบด้วย บ้านมั่นคงฟ้าใหม่ บ้านมั่นคงใจเดียวกัน และชุมชนวัดฉัตรแก้ว อยู่ในขั้นตอนการร่วมกระบวนการบ้านมั่นคง เป็นการเรียนรู้พื้นที่และสภาพปัญหาาร่วมกันในกลุ่มเครือข่าย เพื่อคอยดูแลการดำเนินงาน และขยายผลการทำงานในพื้นที่ตนเองได้

สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตบางพลัด เกิดการขยายผลพื้นที่เป็น Model ในการแก้ไขปัญหาเรื่อง ที่อยู่อาศัยสำหรับชุมชนแออัดในพื้นที่จำนวนมาก อีกทั้งได้ช่วยเหลือเรื่องความปลอดภัยในการจัดตั้งไฟ ทางเดินภายในชุมชน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัด พรรคพลังประชารัฐ ได้ กล่าวว่ “บ้านมั่นคงเป็นเวทีแก้ปัญหาแบบได้ผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองชาวบ้านและเจ้าของที่ดิน” สามารถ เป็นพื้นที่ต่อยอดการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างที่ดินและชุมชน และช่วยแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมือง ชุมชนแออัด การบุกรุกที่ดิน แก้ปัญหาโดยการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ไม่ใช่กฎหมายในการ เจริญพูดคุย

จากกระบวนการจัดทำ “บ้าน” ไม่ได้มองเพียงแค่เรื่องที่อยู่อาศัย หากมองถึงความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งเรื่องอาชีพ รายได้ สภาพแวดล้อม กฎระเบียบ การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในชุมชน ผ่านกิจกรรม กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกชั้น ทำให้เห็นการสร้างบ้านที่ยกระดับคุณภาพชีวิตนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งยังทำงานควบคู่ไปอุดมการณ์เพื่อส่งต่อแนวคิดการดำเนินงานให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป กล่าวได้ว่า “การสร้างบ้านมั่นคง ที่มากกว่าบ้าน”

สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ

ความเดิม ชุมชนกองขยะหนองแขม ตั้งอยู่บริเวณพุทธมณฑลสาย 3 หรือเพชรเกษม 104 เดิมเป็นที่ดินว่างเปล่ารกร้างของเอกชนและมูลนิธิเกษตรราชการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักกรุงเทพมหานคร จึงนำขยะมากองพักทิ้งไว้ ก่อนนำไปทิ้งที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปริมาณขยะที่ถูกนำมาทิ้งพักเฉลี่ย 3,200 ตันต่อวันจึงเป็นที่มาที่ทำให้ชาวบ้านอพยพมาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเก็บขยะ “คู้ยขยะ” ทั้งจากภาคอีสาน จากผู้ที่เคยเก็บขยะที่กองขยะอื่นๆในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี 2520 อาชีพคู้ยขยะเป็นอาชีพที่ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ดีและอาจโชคดี รายได้เฉลี่ย 500 บาทต่อวัน และโชคดีที่อาจจะพบเจอเงิน-ทองที่ติดมากับสิ่งของที่ถูกนำมาเททิ้งไว้ ส่วนสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่ในตอนนั้นคือ การปลูกสร้างเพิงพักที่ทำจากเศษวัสดุ ไม้ สังกะสีเก่า มีน้ำท่วมขัง มีกลิ่นเน่าเหม็น ไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา กลายเป็นชุมชนแออัดที่สุดในที่สุด

สภาพปัญหาของชาวบ้านในตอนนั้น จะมีปัญหาด้านสุขอนามัยเนื่องจากการประกอบอาชีพและสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่ขาดการจัดระเบียบ/ดูแลความสะอาด มีสุนัขจรจัดจำนวนมาก (โรคพิษสุนัขบ้า) ปัญหาเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการศึกษา ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดในชุมชน โดยไม่สามารถสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง และปัญหาการถูกไล่ออกจากเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นมีคุณบรรจง แซ่อึ้ง (อาสาสมัครด้านสังคม) เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วม ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่ศูนย์สังคมพัฒนาองค์กรสังฆมณฑล กรุงเทพฯ สนับสนุนเงินทุนน้ำไม้และวัสดุที่จำเป็นมาสร้างศูนย์ชุมชนเพื่อใช้จัดกิจกรรมและเป็นพื้นที่ส่วนกลางพบปะประสานงานในชุมชน , คณะซิสเตอร์ มูลนิธิพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ (The Congregation of The Sisters of the Sacred Heart of Jesus of Bangkok) เพื่อขอนักบวชหญิง หรือซิสเตอร์มาสนับสนุนการพัฒนาเด็กเล็กและผู้สูงอายุในชุมชน , ศูนย์พัฒนาสังคม สนับสนุนงบประมาณติดตั้งระบบไฟฟ้าและน้ำประปา เพื่อให้ชาวบ้านสามารถต่อพวงได้ในราคาถูก และปัญหาสำคัญที่จะยกขึ้นมาเป็นบทเรียนของการแก้ไขปัญหา ได้แก่

(1) ปัญหาเสพติด ช่วงปี 2538 เป็นปีที่ชุมชนมีปัญหาเสพติดรุนแรง มีคนขายและติดยาเสพติดกว่าครึ่งชุมชน มีผู้ที่ถูกจับกุมถึง 40 คน จึงได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการขจัดปัญหา จนเป็นชุมชนตัวอย่างของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ที่สามารถแก้ปัญหายาเสพติดได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งสาเหตุที่ชาวบ้านในชุมชนติดยาเสพติดได้ง่ายเพราะในชุมชนไม่สามารถสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง มีการย้ายเข้าย้ายออกอยู่ตลอดเวลา จึงไม่มีข้อมูลผู้อยู่อาศัยที่ชัดเจน ผู้นำชุมชนไม่รู้จักสมาชิกลูกบ้าน จึงทำให้คนทำผิดได้ง่าย การแก้ไขปัญหาจึงใช้วิธีการเอกซเรย์ชุมชน โดยการสำรวจข้อมูลชุมชน เก็บหลักฐานสมาชิกลูกบ้านทุกหลัง มีการลงพื้นที่พบปะเยี่ยมเยียนสมาชิกเป็นประจำ ทำให้รู้จักกันมากขึ้น ขณะที่ผู้ที่พันโทษมาแล้วก็จะมีการจัดกลุ่มผู้พันโทษให้ติดต่อกับกรรมการชุมชนตลอดเวลา มีกิจกรรมบ้านหลังที่สอง ซึ่งพาเยาวชนไปเข้าค่าย กิจกรรมพาลูกแม่ไปเยี่ยมผู้ต้องหาคดียาเสพติด มีลานกีฬา ลานดนตรี โครงการตำรวจจิต

กิจกรรมเดินป่า ทักษะศึกษา รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ วิทยาลัย แสงธรรมวิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรี โรงเรียนวีรสุนทรบริหารธุรกิจ สถานีตำรวจหนองแขม คณะภคินีพระ หลุทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ ทำให้ปัญหาดังกล่าวลดลงไปมาก

(2) ปัญหาไร้รัฐ ไม่มั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย ช่วงปี 2546 ชาวบ้านเริ่มโดนไล่รื้อเนื่องจากเป็น ชุมชนที่บุกรุกที่ดินของมูลนิธิเกษตรราธิการ และเอกชน เนื้อที่ประมาณ 16 ไร่ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย (มพศ.) จึงเข้ามาสำรวจผู้เดือดร้อน ช่วงเดียวกับปี 2546 ที่พอช.ได้รับการสนับสนุนการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงจากรัฐบาล จึงเกิดกระบวนการที่ทำให้ชาวบ้านมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยขึ้น มีการประสานกับมูลนิธิ เกษตรราธิการ และเอกชนเพื่อขอเช่าที่ดินให้กับชาวบ้าน จนสามารถเช่าระยะยาว 30 ปี จากความช่วยเหลือ ของคุณบรรจง แซ่ฮึ้ง ศูนย์พัฒนาสังคม และมูลนิธิคุณพุ่ม เจนเซน และเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงในที่สุด ด้วย สมาชิกจากทั้งหมด 176 หลังคาเรือน เข้าร่วมโครงการ 145 หลังคาเรือน ตั้งคณะกรรมการโครงการ 13 คน แบ่งงานออกเป็นทีมตามความถนัด ได้แก่ ทีมสังคม ทีมบริหารจัดการชุมชน รับผิดชอบบัญชี/การเงิน/จัดซื้อ จัดจ้าง ทีมสาธารณสุขโภชนาการ และทีมข้อมูล โดยแบ่งสมาชิกจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม ดูแลกันภายในกลุ่ม ตนเอง เริ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยเดือนละ 500 บาท ต่อมาในปี 2548 จึงจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถานชุมชน กองชยะหนองแขม จำกัด (เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548) เป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์บริการ ทะเบียนสหกรณ์ เลขที่ 1010000625485

ซึ่งก่อนเริ่มการพัฒนาที่อยู่อาศัย นอกจากการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย แบ่งทีมงาน รวมกลุ่มออมทรัพย์ จัดตั้งเป็นสหกรณ์แล้ว สมาชิกชุมชนยังมีการเดินทางไปศึกษาดูงานที่ชุมชนบ่อนไก่ ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจในโครงการบ้านมั่นคงมากยิ่งขึ้น จากนั้นก็มีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนอีกครั้ง เพื่อนำไปสู่การจัดสิทธิ์การอยู่อาศัยให้ได้รับสิทธิ์ที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แปลงที่ดิน คือ ที่ดินของมูลนิธิเกษตรราธิการ จำนวน 4 ไร่เศษ ที่ดินซื้อจากเอกชนซึ่งได้จาก พอช. จำนวน 2.5 ไร่ และ ที่ดินสาธารณะเดิมอีก 2 ไร่ และออกแบบผังชุมชน แบบบ้าน โดยให้สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 145 หลังคา เรือน มาร่วมกันออกแบบเอง โดยมีสถาปนิกจากมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ให้ความช่วยเหลือโดยแปลนบ้าน แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาและตามประเภทที่ดิน กล่าวคือ

ปี 2550 ในแปลงที่ดินเช่ามูลนิธิเกษตรราธิการ ก่อสร้างบ้าน 2 แบบคือ

-แบบทาวน์เฮาส์ 2 ชั้น 4x9 เมตร 50 หลังๆละ 170,000 บาท ผ่อนเดือนละ 1,210 บาท

-แบบทาวน์เฮาส์ชั้นเดียว 4x9 เมตร 20 หลังๆละ 100,000 บาท ผ่อนเดือนละ 712 บาท

ปี 2552 ในแปลงที่ดินซื้อจากเอกชน ก่อสร้างบ้าน 2 แบบ เช่นเดียวกับแปลงที่ดินเช่า แต่สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจำเป็นต้องชำระค่าที่ดินเพิ่มเติม ดังนี้ แบบทาวน์เฮาส์ 2 ชั้น 4x9 เมตร 55 หลังๆละ 300,000 บาท ผ่อนเดือนละ 2,200 บาท และมีบ้านที่อยู่ระหว่างก่อสร้างอีก 20 หลัง ซึ่งมีการปรับราคาวัสดุอุปกรณ์ ก่อสร้างสูงขึ้น ส่งผลให้สมาชิกจะต้องรับภาระส่งค่าบ้านมากกว่าปกติ หลังละ 400,000 บาท เบื้องต้นได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิพระหลุทัยฯ ให้กู้ยืมเงินก่อสร้างให้แล้วเสร็จ จำนวน 6,000,000 บาท

มีการจัดพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ ศูนย์ชุมชน 1 หลัง โดยมีห้องทำการสหกรณ์อยู่ภายใน ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้เรื่องชยะและพลังงาน และสวนย่อม

โดยระหว่างทำโครงการบ้านมั่นคง กว่าจะสร้างบ้านได้ พบว่าสมาชิกบางรายไม่เข้าใจ ไม่เชื่อมั่น ในกระบวนการทำงานของโครงการบ้านมั่นคง บางรายเสียผลประโยชน์จากการแบ่งพื้นที่เหลือหลังละ 9 ตารางวา ผู้รับเหมาทั้งงานส่งผลให้การก่อสร้างไม่เป็นตามแผน ค่าวัสดุมีราคาแพงขึ้น

ปัจจุบัน (ปี 2565) หลังจากสมาชิกเข้าอยู่อาศัยในบ้านมั่นคงที่สร้างขึ้นใหม่แล้ว

ในด้านที่อยู่อาศัยพบว่า สมาชิกร้อยละ 40 มองว่าบ้านมีขนาดเล็กไปสักหน่อย แต่ก็พอใช้ได้ เนื่องจากสมาชิกปรับเปลี่ยนอาชีพจากค้าขาย คัดแยกขยะ เป็นการขายเสื้อผ้า รองเท้า สิ่งของเครื่องใช้มือสอง โดยจะต้องใช้พื้นที่สำหรับคัดแยก ซักล้าง ตากแห้ง รีดผ้า และแพคของ แต่ถือได้ว่าการจัดพื้นที่การอยู่อาศัยที่เป็นระเบียบ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น คนภายนอกที่มองเข้ามาที่ชุมชน ไม่ได้มองว่าเป็นชุมชนแออัด สลัม หรือแหล่งเสื่อมโทรมเหมือนอย่างเคย รวมทั้งที่สำคัญที่สุด คือ การสอดส่องดูแลกันได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้การป้องกัน ฝ้าระวังเรื่องยาเสพติดแพร่ระบาดในพื้นที่ลดน้อยลง

ในด้านสังคม สมาชิกกล่าวว่า “บ้านมั่นคงทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เลิกเหล้า เพื่อเอาเงินมาส่งบ้านดูแลครอบครัวให้ดีขึ้น” , “ชุมชนมีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน นำกิจกรรมมาเป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกัน เช่น ช่วงโควิด-19 สิ่งของต่างๆที่ได้รับมาจากหน่วยงาน มูลนิธิ มีการนำมารวมไว้ที่ศูนย์ชุมชน แล้วมีการจัดสรรปันส่วนกันตามความเหมาะสม ”

บริบทโดยรอบชุมชน ในด้านการเข้าถึงการศึกษา พบว่ามีศูนย์เด็กเล็กตั้งอยู่ภายในชุมชน และโรงเรียนตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่บุตรหลานสมาชิกชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัย ในด้านสุขอนามัย มือสส.ที่ดูแลสุขภาพของสมาชิกในเบื้องต้น มีสิทธิรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐครอบคลุมทุกคน และกรณีที่สมาชิกติดยาเสพติด มีการดูแลกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง “ไม่แฉ่ง ไม่จับ” ใช้วิธีการบำบัด พื้นฟู สร้างโอกาสทางสังคม สร้างอาชีพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สมาชิกที่เสพยาได้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ โดยมีโครงการจากหลายๆหน่วยงานเข้ามาช่วยดำเนินการ เช่น โครงการเยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำ โครงการบำบัดทุกข์บำรุงสุข สร้างอาชีพให้กับผู้พ้นโทษในชุมชน โครงการสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด ด้วยการมอบทุนการศึกษา โครงการบ้านร่มเย็นคุณพุ่ม หรือการสร้างศูนย์กิจกรรมเยาวชน เป็นต้น

นอกจากนี้ ในด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภาคี ชุมชนแห่งนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ภาคี เข้ามาช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา ได้แก่ มูลนิธิพระฤทธิฯ ให้การช่วยเหลือเรื่องงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชน ตั้งแต่เด็กและเยาวชน กลุ่มเปราะบาง และผู้สูงอายุ จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กผลิตน้ำดื่มในชุมชน , กรมโยธาธิการและผังเมือง สนับสนุนการเขียนแบบบ้าน และขออนุญาตปลูกสร้าง , มหาวิทยาลัยเอเชีย สนับสนุนการดำเนินงานก่อสร้าง , มหาวิทยาลัยธนบุรี ส่งเสริมเรื่องการจัดทำบัญชี การเงินสหกรณ์ , มูลนิธิคุณพุ่ม ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา แก่เด็กด้อยโอกาสในชุมชน โครงการพัฒนาอาชีพฟรีไซเคิล และโครงการบ้านร่มเย็นคุณพุ่ม ในพระอุปถัมภ์ของทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี , สำนักงานเขตหนองแขม ให้การช่วยเหลือ/พัฒนาชุมชนตามสิทธิทางกฎหมายและระเบียบของ กทม. สนับสนุนค่าตอบแทนอาสาสมัครในศูนย์เด็กเล็ก ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่านม ค่าอาหารกลางวัน และสื่อสาร/ประสานงาน เชื่อมโยงการทำงานชุมชนภายในเขต ทั้ง 71 ชุมชน

สุดท้ายชุมชนยังมีปัญหาที่ต้องการแก้ไข และแผนที่ต้องการพัฒนา ยกระดับ ดังนี้

- ปัญหา (1) ภายในชุมชน ได้แก่ การใช้พื้นที่ส่วนกลางให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ได้แก่ การปรับปรุงบริเวณพื้นที่ลานอเนกประสงค์ ลานกิจกรรม ต้องการให้มีเครื่องออกกำลังกาย

ส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น แอโรบิก , การปิดบัญชีสหกรณ์ให้เป็นปัจจุบัน , การปลูกสร้างบ้านให้แล้ว (2) ภายนอกชุมชน ได้แก่ การสร้างสะพานลอย เนื่องจากชุมชนอยู่ติดริมถนน (6 เลน) รถวิ่งเร็วและอันตราย

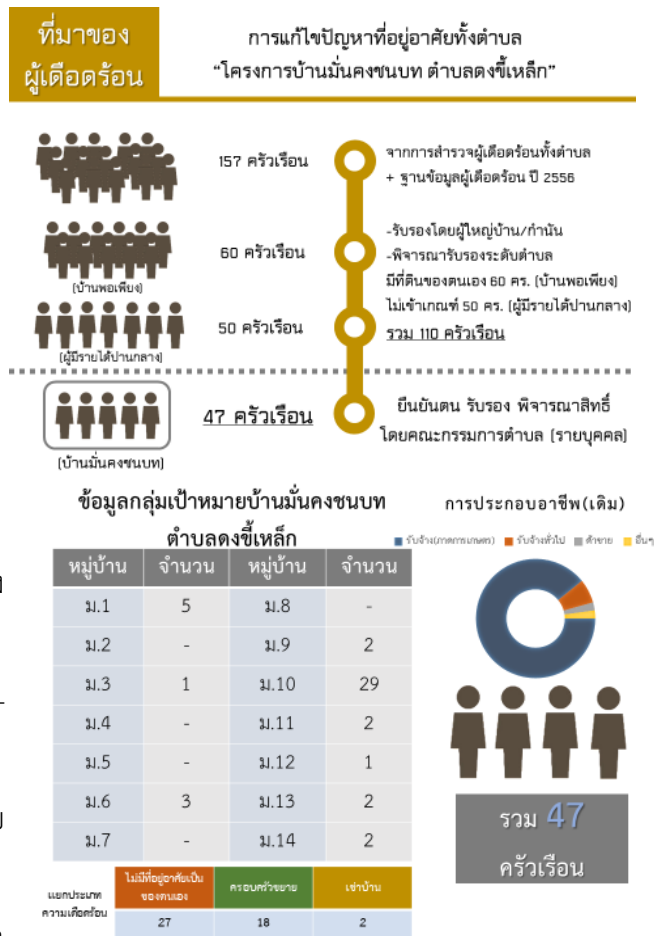
- แผน (1) ส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ติดบ้านจำนวนมาก (2) การเฝ้าระวังดูแลสมาชิกไม่ให้ติดยาเสพติด

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านมั่นคงตำบลดงซีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี “วังหินเก็ง”

1. ที่มาและการก่อตั้งชุมชน

ในช่วงปี 2556 คณะทำงานคทช. สถาบันการเงินบ้านขอนแก่น และพอช. ได้เริ่มการสำรวจผู้เดือดร้อนทั้งตำบลดงซีเหล็ก จำนวน 14 หมู่บ้าน พบว่ามีผู้เดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัยจำนวน 157 ครัวเรือน จากการสำรวจทำให้ทราบข้อมูลสภาพผู้เดือดร้อนในตำบลดังนี้

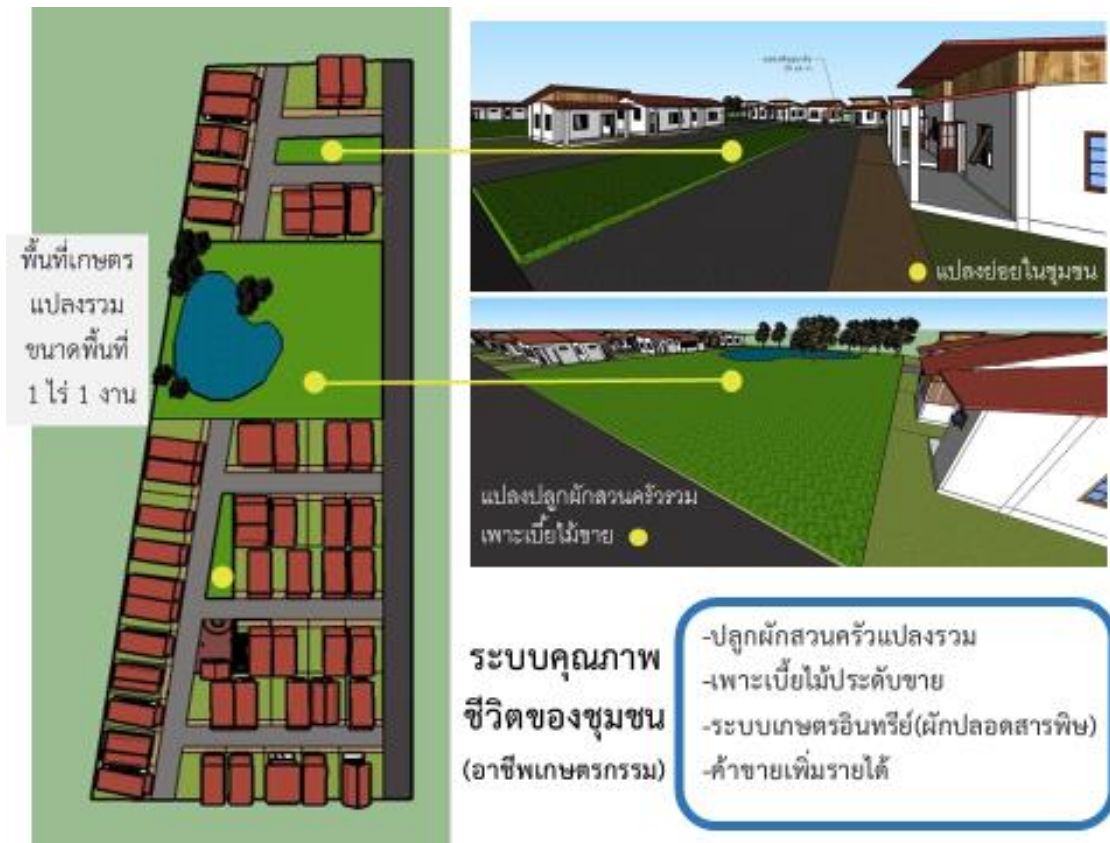
- สมาชิกบางส่วนย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด เพื่อประกอบอาชีพ
- บางส่วนย้ายมาจากที่ดินวัด (ป่าช้ากรัง) ไม่มีบ้านเลขที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิได้ ไม่มีฟ้า-ประปา
- บางส่วนอาศัยในบ้านเช่า ค่าไฟฟ้า-ประปาแยกจากค่าบ้าน ค่าใช้จ่ายสูง
- บางส่วนไม่มีบ้านเป็นของตนเอง อาศัยจากที่ทำงาน
- การเข้าถึงสิทธิใช้ทะเบียนบ้านคนอื่นเพื่อใช้สิทธิ และดำเนินการกับหน่วยงาน

ปี 2557 จัดทำข้อมูลโดยสร้างเครื่องมือแผนที่ทำมือและผังตำบล เพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำ และยกระดับพัฒนาระบบการอยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของคนในตำบล ตามวิธีการดำรงชีพอย่างชนบท จึงเกิดโครงการบ้านมั่นคงบ้านมั่นคงชนบท “วังหินเก็ง” 47 ครัวเรือน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เดือดร้อนประเภทไม่มีที่อยู่อาศัย 27 ครัวเรือน บ้านเช่า 2 ครัวเรือน ครอบครัวขยาย 18 ครัวเรือน

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2561 ยกเสาเอกบ้านพร้อมกันทั้ง 47 ครัวเรือน

2. การออกแบบวางผัง และก่อสร้างบ้าน

แบบบ้านบ้านเดี่ยว จำนวน 47 หลัง ดังนี้

แบบบ้าน	ประเภทบ้าน	ขนาดพื้นที่	ราคา	จำนวน
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 3.5 x 9.5 ม.	33.25 ตร.ม.	58,200 บาท	37 หลัง
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 5 x 7 ม. หลังคาโมเดิร์น	35 ตร.ม	64,485 บาท	5 หลัง
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 5 x 7 ม. (หลังคาจั่ว)	35 ตร.ม	72,500 บาท	1 หลัง

แบบบ้าน	ประเภทบ้าน	ขนาดพื้นที่	ราคา	จำนวน
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 4 x 8 ม. (หลังคาโมเดิร์น)	32 ตร.ม	74,965 บาท	1 หลัง
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 4 x 8 ม. หลังคาจั่ว	32 ตร.ม	81,630 บาท	1 หลัง
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 5 x 10 ม.	50 ตร.ม	90,860 บาท	1 หลัง
	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น 6 x 10 ม.	60 ตร.ม	106,825 บาท	1 หลัง

3. การบริหารจัดการชุมชนการอยู่อาศัย/กฎกติกา 11 ข้อ ได้แก่

1. สมาชิกต้องมาประชุมประจำเดือนวันอาทิตย์แรกของเดือน
2. สมาชิกทุกคนต้องส่งเงินออม ส่งค่าที่ ส่งเงินกู้ทุกวันที่ 4 และ 25 ของเดือน
3. สมาชิกทุกคนต้องมีการคัดแยกขยะ จัดการขยะเปียกใส่ถังไม่ทำปฏิก
4. สมาชิกทุกคนต้องไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
5. สมาชิกทุกคนต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
6. การใช้กระแสไฟฟ้าชั่วคราว ให้ทุกคนติดตั้งมิเตอร์ เริ่ม 1 พ.ย.61
7. สมาชิกทุกคนจะไม่เข้าบ้านผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต
8. สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญที่คณะกรรมการกำหนด
9. สมาชิกทุกคนต้องช่วยกันรักษาสมบัติของชุมชนส่วนร่วม
10. สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมประจำเดือนๆ ละ 1 ครั้ง ขาดประชุมปรับครั้งละ 20 บาท
11. คราวเรือนใดไม่ยอมปฏิบัติตามมติ กติการนี้ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดโทษได้

การสนับสนุนการออมทรัพย์ในชุมชน

- ออมสัจจะ (ฝากเงินขั้นต่ำ 100 – 200 บาท เพื่อรับเงินปันผล 6 % ต้องชำระทุกเดือน)
- ออมพิเศษ (รับเงินปันผล ไม่กำหนดเงินฝาก)

- ออมสมทบ
- ออมเพื่อชำระหนี้
- สวัสดิการ
- ออมวันละบาท (นอนโรงพยาบาล คืนละ 300 บาท 1 ปี ไม่เกิน 10 คืน เกิด 500 บาท เสียชีวิต 20,000 บาท)
- การจัดตั้งกองทุนการพัฒนาอาชีพและที่อยู่อาศัยของชุมชน เพื่อสร้างเสริมรายได้และหลักประกันให้กับสมาชิกผู้เดือดร้อน
 - 1) การออมทรัพย์เพื่อที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โดยสนับสนุนให้สมาชิกออมเงิน 200 บาท/เดือน
 - 2) สนับสนุนแปลงเพาะปลูกไม้ประดับชุมชน การปลูกผักสวนครัวในแปลงรวม และแปลงที่อยู่อาศัยครัวเรือน
 - 3) การขายผลผลิตการเกษตรในรูปแบบสหกรณ์ชุมชน ผ่านตลาดผักปลอดสารพิษจากครัวเรือนผู้เดือดร้อน

อาชีพของสมาชิกชุมชน เกษตรกร ค้าขาย (วัว ควาย) และทำงานโรงงาน (hatari cannon บริษัท อิเล็กทรอนิกส์) มีโรงงานอยู่ใกล้ชุมชนทำให้เกิดการจ้างงาน

4. การประสานภาคีความร่วมมือ

- **กลุ่มออมทรัพย์บ้านขอนแก่น** สนับสนุนการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงตั้งแต่เริ่มแรก โดยการขายที่ดินให้สร้างที่อยู่อาศัยในราคาถูก เป็นแหล่งเงินทุนให้กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงในการดำเนินงาน เป็นพี่เลี้ยงบริหารจัดการระบบบัญชีและธุรกิจ
- **สถาบันการศึกษา**
 - ม.บูรพา) สนับสนุนข้อมูล GIS ทั้งตำบล
 - กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 - NIDA ถอดบทเรียนฉบับภาษาอังกฤษ
 - คสช.
 - อบจ.ปราจีนบุรี
 - มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5. ปัญหาข้อติดขัดในพื้นที่และแผนการพัฒนาชุมชนในระยะต่อไป

- 1) น้ำประปาขุ่น / น้ำแดง
- 2) ไฟส่องสว่างทางเข้าชุมชน
- 3) การสร้างลานอเนกประสงค์ (รอการอนุมัติให้ดำเนินการ)
- 4) ร้านค้าภายในโครงการต้องมีการหารือร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อออกแบบและกำหนดแนวทาง

5) การสร้างศาลพระภูมิหมู่บ้าน

6) การกำหนดกิจกรรมร่วมของชุมชน (เทศกาล การทำบุญหมู่บ้าน)

การพัฒนาตำบลลงขันเหล็ก “สร้างทุนตำบล สู่ การพัฒนาในพื้นที่”

- เป็นแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรมนุษย์
- เป็นต้นแบบการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากเป็นแหล่งต้นน้ำเพราะน้ำมีคุณภาพ
- ใช้การออมเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน
- เป็นพื้นที่ที่ใช้กลุ่มออมทรัพย์ในการบริหารแล้วประสบความสำเร็จ จากการสร้าง ‘ฝังบ่ตำบล’
- การเชื่อมต่อกับ แผนสภาพัฒน์ “การพัฒนาเชิงนิเวศ” และแผนการพัฒนาในระยะต่อไป
 - สร้างคนรุ่นใหม่
 - การขยายบ้านในเฟส 2 (กลุ่มผู้เดือดร้อนจากการสำรวจทั้งตำบล)
 - แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - ถนนท่องเที่ยวซื้อ-ขายของชุมชน (ถนนคนเดิน)
 - แผนการกระจายน้ำ
 - การจัดการสิ่งแวดล้อม
 - ผลักดันนโยบายระดับจังหวัด
 - ธรรมนูญสุขภาพตำบล
 - พัฒนาทรัพยากรน้ำระดับจังหวัด

ภาคใต้

สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด เทศบาลเมืองดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มาของการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง เริ่มตั้งแต่ปี 2554 ที่สมาชิกผู้เดือดร้อนรับทราบข้อมูลโครงการบ้านมั่นคงจากท้องถิ่น (เทศบาลเมืองดอนสัก) ผู้เดือดร้อนจึงประสานมายังพอช. เพื่อลงพื้นที่มาทำความเข้าใจโครงการบ้านมั่นคงและชี้แจงขั้นตอนหากประสงค์เข้าร่วมโครงการ ซึ่งในปีต่อมาปี 2555 จึงเริ่มมีการประชุมร่วมกับสมาชิกผู้เดือดร้อนที่สนใจ โดยสำรวจข้อมูลทั้งเมือง 11 ชุมชน พบผู้เดือดร้อน 300 กว่าครัวเรือน ส่วนใหญ่มาจาก กลุ่มบ้านเช่า/ห้องเช่าประมาณ 1,200-2,000 บาทต่อเดือน และครอบครัวขยายในที่ดินราชพัสดุ ป่าชายเลน เจ้าท่า ฯลฯ สุดท้ายเหลือกลุ่มสมาชิก 128 ครัวเรือน เนื่องจากสมาชิกขาดความเชื่อมั่น เพราะมีการประชุมหลายครั้ง จนสมาชิกสมาชิกหลายคนขาดประชุม ไม่ทราบ ไม่ทันข้อมูลสถานการณ์ไม่เข้าใจเรื่องการออมทรัพย์ ทั้งระยะเวลาจากที่สำรวจข้อมูลไปช่วงหนึ่ง เพื่อให้เกิดกลุ่มการออม เกิดการออม

ของสมาชิก สร้างความไว้วางใจใจกันเอง ต่อมาปี 2559 จึงทบทวนข้อมูลผู้เดือดร้อนอีกครั้งและเริ่มหาแปลงที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้าน โดยปี 2561 จัดตั้งสหกรณ์บ้านมั่นคงเพื่อเป็นนิติบุคคลในการบริหารจัดการงบประมาณและสินเชื่อที่ได้รับจาก พอช. ปี 2562 ดำเนินการซื้อที่ดินสำเร็จ ขนาด 10 ไร่ 85 ตร.วา ด้วยราคา 11 ล้านบาท ซึ่งใช้เงินซื้อที่ดินจาก พอช. และสมาชิกออมสมทบเงินส่วนต่าง (ช่วงนั้นสมาชิกช่วยกันระดมเงินออม 24 ชม.) โดยสมาชิกแอบนำเงินออมไปวางมัดจำเพื่อซื้อที่ดิน - จงที่ดิน จำนวน 3,200,000 ล้านบาท ปี 2563 เริ่มปลูกสร้างบ้านและมีสมาชิกทยอยเข้าอยู่อาศัยหลังสร้างบ้านแล้วเสร็จ ซึ่งก็ตรงกับช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 พอที รวมแล้วสมาชิกผู้เดือดร้อนใช้ระยะเวลาเกือบ 10 ปี และเสนอโครงการบ้านมั่นคงกว่า 6 ครั้ง กว่าจะมีการสนับสนุนโครงการและงบประมาณให้สมาชิกชุมชนได้ดำเนินการบ้านมั่นคง ซึ่งสมาชิกกล่าวว่า ต้องขอบคุณ พอช. ที่ตอนนั้นยังไม่อนุมัติงบประมาณพื้นที่ เพราะมีความไม่พร้อมทั้งคน ทั้งกลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็ง ระบบการจัดการช่วยกันยังไม่มีเหมือนทุกวันนี้ นอกจากนี้สมาชิกหลายคนยังกล่าวว่า บ้านมั่นคง เป็นโครงการที่ให้ผู้มีรายได้น้อย น้อยที่สุดได้เข้าถึง มีบ้านเป็นของตัวเอง อายุมากก็มีบ้านได้ ซึ่งไม่เคยคิดว่าอายุมากเท่านี้จะได้มีบ้าน ที่ผ่านมามีเคยยื่นกู้ก็ไม่ได้

ในด้านการออกแบบวางผังชุมชน แบบบ้าน และพื้นที่ส่วนกลาง เป็นการจัดผังที่มาจากการจัดกลุ่มย่อย 10 กลุ่ม แบ่งตามโซนพื้นที่ / ซอย และส่งตัวแทนกลุ่มมาจับฉลาก แบบบ้านมาจากที่สมาชิกได้รับการจัดสรรที่ดินเฉลี่ยหลังละ 24 ตารางวา โดยจับฉลากเลือกแปลงบ้านในกลุ่มย่อย แบบบ้านมีทั้ง “บ้านเดี่ยว 1 ชั้น” ต้นทุนการก่อสร้างเฉลี่ยหลังละ 230,000 บาท บ้านแฝด 1 ชั้น” ต้นทุนการก่อสร้างเฉลี่ยหลังละ 120,000 บาท ซึ่งแต่ละหลังสมาชิกจะสมทบเพิ่มเพื่อตกแต่งให้บ้านน่าอยู่เพิ่มหลังละ 15,000-50,000 บาท โดยใช้ทุนการเก็บออม หรือบ้านกลายเป็นแรงบันดาลใจในการออกไปประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น สูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ในการอยู่อาศัยรวมกันเป็นชุมชน ยังมีการจัดพื้นที่ใช้ประโยชน์ส่วนกลาง ได้แก่ อาคารศาลาชุมชน 1 หลัง เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ทางกายภาพที่จะใช้ประโยชน์ ทำกิจกรรมร่วมกันในอนาคต

ในด้านการออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนชุมชนและยกระดับเป็นสหกรณ์ เพื่อบริหารจัดการ ดูแลสมาชิก โดยเริ่มต้นจากการจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ 2555 จากการระดมเงินออมเพื่อที่อยู่อาศัย และขยับเพิ่มมากขึ้น เมื่อเริ่มซื้อที่ดิน ส่งชำระหนี้คืน พอช. จาก 500 บาทต่อเดือน เป็น 1 พันกว่าบาทต่อเดือน จนปัจจุบันที่รวมค่าบ้านและที่ดิน แบบบ้านเดี่ยว 1,558 บาทต่อเดือน แบบบ้านแฝด 1,409 บาทต่อเดือน ส่งชำระค่าที่ดิน 716 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ ยังมีค่าบริหารจัดการสหกรณ์ 20 บาทต่อเดือน ค่าหุ้นสหกรณ์ 100 บาทต่อเดือน และกองทุนรักษาที่ดินรักษาบ้าน 240 บาทต่อปี การออมที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เดือดร้อนที่ไม่ได้ร้อรับ แต่เป็นผู้เดือดร้อนที่พัฒนาตนเอง สร้างวินัยของคน เกิดการออมสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดิน บ้าน ออมเพื่อสวัสดิการช่วยเหลือกันในชุมชน และที่สำคัญคือการออมเพื่อสร้างการยอมรับในความสามารถของผู้เดือดร้อน

ปัจจุบัน (ปี 2565) ที่สมาชิกเข้าอยู่อาศัยแล้ว มีการกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันไว้ ดังนี้ ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันทุกวันที่ 25 ของเดือน (สมาชิกไม่มาจะเริ่มปรับครั้งละ 30 บาท) เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสาร และตักเตือนกัน เลี้ยงสัตว์ได้ แต่ห้ามรบกวนคนอื่น บุคคลภายนอกห้ามมารวมกลุ่มในชุมชน ห้ามมาส่งเสียงดัง ห้ามทะเลาะวิวาท ห้ามเล่นการพนัน ห้ามเสพยาเสพติด ต้องช่วยกันดูแลความสะอาดในชุมชน และกำลังส่งเสริมให้สมาชิกคัดแยกขยะ **ความเป็นอยู่ของคนตอสนักที่เล่าให้ฟัง ...** กล่าวว่า บ้านมั่นคงทำให้ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ต้องเกรงใจ ต้องสามัคคี มีน้ำใจ ต้องปรับตัวเข้าหา เข้าใจกัน บ้านมั่นคงทำให้เราต้องมาช่วยกันทำงาน ปล่อยให้ใครคนใดคนหนึ่งทำไม่ได้ สร้างคน สร้างบ้าน สร้างชุมชน **“รอหัวกระเปาะเข้าอยู่อย่างเดียวไม่ได้”** บ้านมั่นคงทำให้สนิทสนมกับเพื่อนบ้าน สนทนากับเพื่อนชุมชน ทั้ง onsite

online เป็นเพื่อนกันใน Facebook line อดรูป เรียกเพื่อนมากินข้าวที่บ้าน “สี่แยกปากซอย/แม่น้ำมอย” ผากบ้านไว้กับเพื่อนบ้านได้ และทุกคนมีความภูมิใจที่มีบ้านเป็นของตัวเอง ได้อยู่ด้วยกัน

ช่วงสถานการณ์แพร่ระบาด COVID-19 ที่ผ่านมาส่งผลกระทบ ขาดรายได้ ติดเชื้อ ... ที่ชุมชน ช่วยกันดูแล .. มีอสม.ในชุมชนจำนวน 3 คนช่วยกันดูแล ตั้งแต่การจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุ/ผู้พิการ ผู้เปราะบางในชุมชน ประสานงานเพื่อให้สมาชิกเข้ารับวัคซีน ในส่วนของผู้ที่ติดเชื้อโควิดแล้วมีการล้อมเชือก เพื่อกันขอบเขต และช่วยซื้อของใช้จำเป็น อาหาร น้ำดื่ม ส่งให้ผู้ติดเชื้อ และประสานกับโรงพยาบาลเพื่อเข้ารับการรักษา

มุมมองของหน่วยงาน ภาคี ที่มีต่อชุมชน/สมาชิก พบว่า ผอ.สวัสดิการสังคม ให้ความสำคัญของสมาชิกชุมชนที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรมเทศบาล กองช่างเทศบาล เข้ามาช่วยกำกับดูแลงานก่อสร้าง แต่เสนอว่าควรมีความเข้มงวดในการต่อเติม ที่มีโอกาสมีปัญหาในอนาคตได้ ร้านค้ารอบข้างชุมชน รายได้ในช่วงที่มีช่างรับเหมาเข้ามาก่อสร้าง ทำให้ร้านค้าขายของดีขึ้น ปัจจุบันสมาชิกชุมชนกลายเป็นเพื่อนบ้านกัน

ปัญหาที่ยากแก้ไข

1. การปรับปรุงถนนตามซอยย่อย ท่อระบายน้ำสายหลัก และไฟส่องสว่างในชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขร่วมกับสมาชิก ดังนี้ สหกรณ์ต้องทำหนังสือถึง พอช. (สน. สิ้นเชื้อ) เพื่อขอแบ่งแปลงที่ดิน แล้วยกเป็นสาธารณะประโยชน์ ส่งหนังสือถึงเทศบาลเพื่อบรรจุแผนและดำเนินการ โดยแนบเอกสารที่ได้รับอนุญาตแบ่งแปลงที่ดิน จาก พอช. และติดตามการบรรจุแผนของเทศบาลต่อเนื่อง
2. การจัดการขยะ คัดแยกขยะครัวเรือน / ค่าทิ้งขยะ ปัจจุบันสมาชิกเสียครัวเรือนละ 30 บาท อาจจะต้องปรับกติกาใหม่โดยให้สมาชิกจ่ายค่าบ้าน ที่ดิน พร้อมค่าเก็บขยะ เพื่อป้องกันการไม่จ่าย
3. การขอจัดแจ้งจัดตั้งเป็นชุมชน โดยพูดคุยหารือกับ สธ. เพื่อช่วยประสานงานกับเทศบาล ขอสนับสนุนสนามเด็กเล่น เครื่องออกกำลังกาย

แผนการพัฒนา สมาชิกบางส่วนมีความต้องการทำตลาดชุมชน ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะให้สมาชิกมีการพูดคุยหารือร่วมกัน อยากรายอะไร ขายเหมือนกันหรือไม่ ขายยังไง และออกแบบการใช้พื้นที่ โดยเชื่อมโยง พช. เทศบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช

“เทศบาลตำบลท่าแพ” ในอดีตเป็นสถานที่สำคัญที่จะขึ้นเรือเพื่อเดินทางต่อไปยังกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นย่านเศรษฐกิจของภาคใต้ โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีคลองท่าแพกั้นกลางระหว่าง ท่าแพฝั่งทิศเหนือกับท่าแพฝั่งทิศใต้ อาชีพส่วนใหญ่ การประมง อุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้มีประชาชนจากทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช และหลากหลายพื้นที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่อาศัย และประกอบภายในเขตเทศบาลมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

ชุมชนท่าแพฝั่งทิศเหนือ มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเนื่องจากอยู่ใกล้กับ “ตลาดท่าแพ” ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในรูปแบบเช่าที่ดินเอกชน เช่าที่ดินวัด บ้านเช่า หอพัก และครัวเรือนขยาย ในปี พ.ศ. 2557 เจ้าของที่ดินเอกชนมีความต้องการให้ชาวบ้านย้ายออกจากพื้นที่จึงไม่ต่อสัญญาเช่าให้ และหากไม่ย้ายออกไปจากพื้นที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ผู้นำชุมชนจึงนำเรื่องไปปรึกษากับเทศบาลตำบลท่าแพที่ในขณะนั้นกำลังมีโครงการสำรวจผู้มีรายได้น้อยที่เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. สำนักงานภาคใต้ จึงได้นำข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัยดังกล่าวมาแนะนำต่อกับชาวบ้าน

กระบวนการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง

การสำรวจผู้เดือดร้อน หลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นจึงทำความเข้าใจโครงการบ้านมั่นคง และร่วมกันสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลท่าแพ พบว่านอกจากผู้เดือดร้อนจะอยู่อาศัยในที่ดินเอกชนแล้ว ยังมีกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่เช่าที่ดินวัด บ้านเช่า หอพัก และจำนวนหนึ่งก็เป็นครอบครัวขยายที่ในบ้านหนึ่งจะมีสมาชิกจำนวนมากอาศัยอยู่ด้วยกัน

การรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ เมื่อสำรวจผู้เดือดร้อนและทำความเข้าใจหลักการโครงการบ้านมั่นคงแล้ว มีสมาชิกจำนวน 128 ราย จาก 6 ชุมชนในเทศบาลตำบลท่าแพ สนใจเข้าร่วมโครงการ จึงได้ทำการจัดตั้ง “กลุ่มออมทรัพย์” ขึ้นมา โดยในช่วงแรกสมาชิกจำต้องออมขั้นต่ำ 50 บาทต่อเดือน เพื่อให้เป็นกองทุนที่เกิดจากการออมของชุมชน ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเงินด้วยตนเอง พร้อมมีการจัดตั้งกลไกคณะทำงานแล้วจึงทำการ “หาที่ดินใหม่” ในการปลูกสร้างบ้าน ระหว่างกระบวนการหาที่ดินใหม่นั้น เกิดปัญหาคณะกรรมการทุจริต และสมาชิกบางรายยังมีความรู้ความเข้าใจต่อโครงการบ้านมั่นคงไม่มากพอ ทำให้สมาชิกเกิดความกังวลและไม่เชื่อมั่นใจโครงการ ตัดสินใจลาออกจนคงเหลือสมาชิก จำนวน 74 ราย จากบทเรียนดังกล่าว สมาชิกที่เหลืออยู่ได้มีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกันใหม่อีกครั้ง อีกทั้งได้มีการสร้างระบบการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส และจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด ในวันที่ 25 ธันวาคม 2565 มีการแบ่งบทบาทการทำงานกัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน 10 คน รับผิดชอบทั้งชุมชน และแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อใช้กลไกในการติดตามดูแลตรวจสอบร่วมกัน สมาชิกทุกคนต้องออมเงินขั้นต่ำ 100 บาทต่อเดือน และเพิ่มขึ้นเป็น 200 บาทต่อเดือนเมื่อทำการสำรวจพบที่ดินที่สมาชิกทุกคนพึงพอใจ เพื่อให้สามารถซื้อที่ดินได้เร็วขึ้น

ที่ดิน ชุมชนได้ร่วมกันจัดหาที่ดินรองรับสมาชิกจำนวน 74 ครัวเรือน อยู่ในพื้นที่ตำบลปากพูน มีระยะทางห่างจากชุมชนเดิมประมาณ 8 กิโลเมตร ที่ดินขนาด 9 ไร่ 35.5 ตารางวา แบ่งเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ 568 ตารางวา ราคาไร่ละ 377,600 บาท รวมเป็นเงิน 3,431,912 บาท โดยได้รับการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อซื้อที่ดินจาก พอช. และเงินออมสมทบจากชุมชนเอง 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาที่ดิน ส่วนในด้านการออกแบบวางผังชุมชน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ชุมชนจึงใช้วิธีแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม ตามโซนและความสัมพันธ์การอยู่อาศัยเดิมและเลือกตัวแทนจับสลากแปลงที่ดิน และได้วางแผนการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค โดยที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก พอช. จำนวน 3,090,000 บาท

บ้าน และการบริหารจัดการงานก่อสร้าง บ้านมั่นคงเมืองปากพูนใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างบ้านจนแล้วเสร็จทุกหลังร่วม 2 ปี ซึ่งการก่อสร้างบ้านนั้นเป็นการใช้ผู้รับเหมาจากข้างนอก โดยมีคณะกรรมการและเจ้าของบ้านร่วมกันดูแลงานก่อสร้าง แบ่งระยะการก่อสร้างเป็น 2 เฟส ตามความพร้อมและเงินออมทรัพย์ของสมาชิก

การออกแบบบ้านของบ้านมั่นคงเมืองปากพูนนั้นค่อนข้างแตกต่างไปจากบ้านมั่นคงที่อื่น ๆ เนื่องด้วยขนาดที่ดินที่ไม่มากนัก แต่สมาชิกมีความต้องการพื้นที่ใช้ประโยชน์ภายในบ้านที่ค่อนข้างมากและเป็นสัดส่วน สมาชิกและเจ้าหน้าที่สถาปนิกจึงได้ร่วมกันออกแบบบ้านที่มีลักษณะปรับเปลี่ยนประตูบ้านที่เดิมจะอยู่ด้านหน้าของตัวบ้านมาไว้ที่ด้านข้างของตัวบ้านแทน ในลักษณะของผังชุมชนแนวยาวนั้นทำให้บ้านดูสวย และมีความเป็นลักษณะเฉพาะพื้นที่ โดยมีรูปแบบบ้าน 3 แบบ ได้แก่

1. 5X7 ตร.ม. สิ้นเชื้อ 185,000 บาท 14 ครั้วเรือน
2. 6X8 ตร.ม. สิ้นเชื้อ 255,000 บาท 57 ครั้วเรือน
3. 3.5X6 ตร.ม. สิ้นเชื้อ 50,832 บาท 3 ครั้วเรือน (บ้านผู้ด้อยโอกาส มีศักยภาพในการผ่อนชำระสินเชื่อต่ำ)

การพัฒนาสาธารณูปโภค ชุมชนบ้านมั่นคงเมืองปากพูนได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคจำนวน บาท ประกอบด้วยแผนงานถมดิน ปรับภูมิทัศน์ ถนนหินคลุก ศาลาชุมชน ไฟฟ้า ประปา และระบบบำบัดน้ำเสียรายครัวเรือน โดยได้เชื่อมโยงรับการสนับสนุนไฟฟ้าฟาส่องสว่างตามถนนชุมชนจากเทศบาลตำบลปากพูน และได้รับการสนับสนุนการติดตั้งไฟฟ้าจากท้องที่ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการเสร็จสิ้นตามแผนงานทั้งหมดแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการบริหารจัดการโดยชุมชนที่ดี มีคุณภาพ เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ตั้งแต่ต้น และยังมีงบประมาณคงเหลือจากการดำเนินงาน โดยชุมชนมีแผนการใช้งบประมาณในส่วนที่เหลือดังกล่าวในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมในชุมชนต่อไป

ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

ปัจจุบันชุมชนบ้านมั่นคงเมืองปากพูนดำเนินการสร้างบ้านและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคแล้วเสร็จ และเข้าอยู่อาศัยภายในชุมชนได้ประมาณ 4 ปีแล้ว สภาพบ้านเรือนนั้นสวยงามและน่าอยู่มาก โดยเจ้าของบ้านแต่ละหลังจะตกแต่งทาสีบ้านของตนตามใจชอบ และประดับประดาด้วยการปลูกต้นไม้ ดอกไม้มงคล พืชผักที่กินได้รอบตัวบ้าน ทำให้ชุมชนมีสีสันและโดดเด่นจากชุมชนอื่นโดยรอบไปมาก ซึ่งเป็นความภูมิใจและดีใจของสมาชิกทุกคนที่ได้มีบ้านเป็นของตนเอง จึงอยากทำบ้านที่ตนเองไม่คิดว่าจะมีได้นั้นให้สวยงาม อีกทั้งสมาชิกทุกคนยังได้ร่วมกันดูแลความสะอาดของชุมชน ทำให้ภายในชุมชนทุกชอกชอยนั้นสะอาดสะอ้าน และมีสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่อาศัย

เมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้ว ชุมชนบ้านมั่นคงเมืองปากพูน ไม่เพียงแต่รวมตัวรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างบ้านแหล่งที่อยู่อาศัยที่มั่นคงกันเท่านั้น พวกเขายังร่วมกันสร้าง “คุณภาพชีวิตที่ดี” หรือที่เรียกบ้านที่มากกว่าบ้าน ด้วยการสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลสมาชิกและบ้านทุกหลังด้วย สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูนพัฒนา จำกัด เป็นสหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี บริหารจัดการมีกำไร และสามารถจัดสรรเป็นกองทุนต่าง ๆ รวมทั้งการปันผลให้กับสมาชิกได้ถึงร้อยละ 10 ตามจำนวนหุ้น สร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิกเป็นอย่างมาก มีกองทุนภายในไว้ดูแลสมาชิกเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งในกรณีนอนโรงพยาบาลสมทบช่วย คินละ 100 บาท และในกรณีเสียชีวิตช่วยค่าทำศพ 1,000 บาท นอกจากนี้สมาชิกได้ใช้หลักสหกรณ์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วยังทำให้ชุมชนเกิดการออมมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของอีกด้วย

อาชีพ และรายได้ หลังจากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย ประมง และรับจ้างทั่วไป แต่จากการสอบถามพบว่าสมาชิกมีรายได้มากขึ้นจากแต่ก่อน เพราะมีการทำอาชีพเสริมหารายได้เพิ่มอีกทาง ทั้งจากการรวมกลุ่มกันเองภายในชุมชนสร้าง

แบรน์น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นของชุมชน เนื่องจากในพื้นที่ตำบลปากพูนมีการปลูกต้นมะพร้าวจำนวนมาก ชุมชนเลยนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้ตามเทรนด์รักสุขภาพในปัจจุบัน และยังมีการรวมตัวกันใช้เวลาว่างสาน ทราย กระเป๋ามาจากเชือกพลาสติก ที่นอกจากจะมีรายได้เพิ่มเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนแล้ว ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้มีกิจกรรมทำร่วมกับสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

กติกาการอยู่ร่วมกัน ระบบชุมชน ด้วยความต่างคน ต่างที่มาหลากหลายชุมชน เมื่อมาอยู่ร่วมกันจึง จำเป็นที่จะต้องร่วมสร้างกฎ ระเบียบการอาศัยร่วมชุมชนเดียวกัน โดยชุมชนบ้านมั่นคงเมืองปากพูนมีกติกาการอยู่ร่วมกันเพียง 3 ข้อเท่านั้น คือ 1) ให้ดูแลสัตว์เลี้ยงให้ดี เก็บมูล และไม่ให้รบกวนเพื่อนบ้าน 2) การต่อเติมบ้าน ต่อเติมได้เพียงด้านหลัง 50 เซนติเมตร 3) ต้องเข้าร่วมการประชุมชุมชนทุกครั้ง และได้มีการแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบประจำโซนทั้ง 4 โซน มีการสื่อสาร แจ้งข่าว และพูดคุยกันผ่านกลุ่มไลน์ของชุมชน นอกเหนือจาก นั้นไม่ว่าจะเป็นการส่งเสียงรบกวน หรือการดูแลสอดส่องชุมชน เด็ก คนแก่ รวมถึงผู้พิการ สมาชิกทุกคนจะถือ ปฏิบัติกันเอง โดยไม่เคยเกิดปัญหาภายในขึ้น แต่ทำให้ได้รู้จักและรักใคร่กลมเกลียวกันมากขึ้นจากการช่วยกัน ดูแลชุมชน เป็นหูเป็นตาเมื่อเพื่อนบ้านไม่อยู่ด้วย

การเชื่อมโยงภาคี เครือข่าย ชุมชนบ้านมั่นคงเมืองปากพูนไม่ได้พัฒนาจากความเข้มแข็งของสมาชิก ชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่ด้วยความเข้มแข็งและเป็นชุมชนรูปธรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้ มีรายได้น้อยสำเร็จ จึงทำให้สามารถสร้างภาคี เครือข่ายได้มากมาย โดยได้เชื่อมโยงการพัฒนาโครงการด้าน สาธารณูปโภคร่วมกับเทศบาลตำบลปากพูนที่เข้ามาช่วยสนับสนุนระบบไฟฟ้าส่องสว่างในชุมชน และบ้าน มั่นคงเมืองปากพูนถูกบรรจุเข้าในแผนการพัฒนาของเทศบาล ทั้งในเรื่องของการดูแลประชาชนทุกช่วงวัย เด็ก/เด็กพิเศษ ถนนปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มเปราะบางทางสังคม ในส่วนของห้องที่ที่จากเริ่มแรกที่มีความ กังวลในการย้ายเข้ามาของโครงการบ้านมั่นคงนั้น เมื่อสมาชิกโครงการเข้าอยู่อาศัยและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ ชุมชนโดยรอบ และได้เห็นถึงระบบการจัดการตนเองของชุมชนก็มีความสนใจอยากเข้ามาศึกษาโครงการบ้าน มั่นคง โดยได้สนับสนุนการติดตั้งไฟฟ้าในชุมชน

สมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ และ นอกจากจะดูแล เป็นหูเป็นตาในชุมชนตัวเองแล้ว สมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงยังช่วยสอดส่องดูแลชุมชนรอบข้าง ด้วย ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง หรือสังเกตความปลอดภัยบ้านในบริเวณรอบ ๆ ชุมชน ตัวแทนชุมชน 2 คน เข้าไป เป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์กรในการวางแผนพัฒนาตำบล (ภาคประชาชน)

สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงธนภูมิเมืองนครศรีธรรมราช จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช

สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงธนภูมิเมืองนครศรีธรรมราช จำกัด เป็นชุมชนที่เกิดจากการ รวมกลุ่มของผู้เดือดร้อนในที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ที่กำลังจะถูกไล่รื้อ ไล่ที่ สมาชิกในชุมชน ต้องการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงและมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นผ่านรูปแบบการจัดซื้อที่ดิน เพื่อ ดำเนินการสร้างชุมชนใหม่จำนวน 48 ครัวเรือน และเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง

สมาชิกในชุมชนได้รวมกลุ่มกัน เพื่อเริ่มออมทรัพย์สำหรับเช่าที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย สำหรับอยู่อาศัยในระยะสัญญา 30 ปี ช่วงแรกได้เริ่มสำรวจข้อมูลความเดือดร้อน ทั่วประเทศในช่วงปีพ.ศ. 2541 – 2542 จำนวน 61 ชุมชนของผู้ที่ได้รับผลกระทบในที่ดินการรถไฟ ฯ ซึ่งสหกรณ์บริการเคหสถานบ้าน

มั่นคงชนภูมิ สมาชิกส่วนใหญ่อาศัยในที่ดินการรถไฟฯ สภาพบ้านไม่แข็งแรง สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และมีความแออัด อีกทั้งมีปัญหาเรื่องยาเสพติด จึงได้มีการทำความเข้าใจร่วมกันเรื่องโครงการบ้านมั่นคงและเร่งประสานการดำเนินงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. เพื่อจัดซื้อที่ดินสำหรับพัฒนาที่อยู่อาศัยและแก้ปัญหาความเดือดร้อน

ชุมชนได้ออกแบบแผนการจัดซื้อและสร้างบ้านในที่ดินใหม่ และกู้เงิน โดยสมาชิกทั้งหมดมี 48 ครอบครัวเป็นคนในชุมชนที่อาศัยชุมชนหน้าสถานีรถไฟ (เขตนอกโคก) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้ซื้อที่ดิน 6 ไร่ ราคาที่ดิน 1,200,000 บาท เงินกู้จากพอช. จำนวน 1,080,000 บาท สมาชิกสมทบเพิ่มจำนวน 120,000 บาท ที่ดินตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลท่าซึก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้รับงบประมาณระบบสาธารณูปโภคตามโครงการ 2,400,000 งบประมาณ 48 หลังคาเรือน 1,200,000 บาท งบประมาณจัดการ 60,000 บาท รวมงบประมาณที่ได้รับ 3,660,000 บาท ได้มีการจัดสิทธิในแปลงที่ดิน และแบ่งที่ดินโดยให้สมาชิกเลือกที่ตามความต้องการและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ ผ่านการออกแบบรูปแบบบ้านของชุมชนร่วมกันเพื่อให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และออกแบบผังชุมชนเพื่อจัดสรรพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมร่วมกันและพื้นที่ที่อาศัย เพื่อวางระบบสาธารณูปโภค แรกเริ่มระบบสาธารณูปโภคทางชุมชนได้ร่วมกันร้องเรียนกระทรวงมหาดไทยเรื่องระบบไฟฟ้า และเชื่อมโยงการทำงานกับอบต.ท่าซึกช่วยจัดหางบประมาณจากอำเภอเพื่อจัดตั้งระบบน้ำประปาในชุมชน ซึ่งปัจจุบันทางชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชนแล้ว

สมาชิกในชุมชนมีจำนวน 48 ครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และธุรกิจส่วนตัวร้านชำในชุมชน จากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงทำให้เกิดรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น ความเป็นอยู่ดีขึ้นตามลำดับเนื่องจากอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกันจึงเกิดความสามัคคี มีบ้านที่มั่นคงและแข็งแรง สภาพแวดล้อมดีขึ้นจากชุมชนเดิม และได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกทั้งชุมชน ซึ่งปัจจุบันสมาชิกผ่อนชำระสินเชื่อกับพอช. ครบตามจำนวนแล้ว ขณะนี้สร้างบ้านเสร็จครบจำนวน 48 หลัง สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มทยอยเข้าอยู่อาศัย

การพัฒนาที่อยู่อาศัยไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบ้าน หากแต่เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วม และเกิดวินัยแผนการออมผ่านกองทุน/สหกรณ์ภายในชุมชนเพื่อเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อสมาชิกในชุมชนเกิดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย และรายได้ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนสาธารณประโยชน์ กองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนสุขภาพ และกองทุนกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ อีกทั้งมีการจัดตั้งกองทุนรักษาดินรักษาน้ำ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนและชาวบ้านเครือข่ายชุมชน จัดระบบการดูแลรักษาและป้องกันความเสี่ยงอันอาจเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสีย ที่ดินและที่อยู่อาศัยจากการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ และเป็นการป้องกันความเสี่ยงของกลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ของชุมชนในการบริหารสินเชื่อกภายในชุมชน รวมไปถึงเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการเพื่อที่อยู่อาศัยกับระบบประกันความเสี่ยงของพอช. สร้างระบบร่วมกันระหว่างชุมชน เครือข่าย และ พอช. โดยคณะกรรมการได้ร่วมกันปรับเปลี่ยนแผนการพัฒนาชุมชนและสร้างกฎเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสมาชิกมากขึ้น

ทั้งนี้แผนการพัฒนาของสมาชิกในชุมชน เป็นการสร้างลานอเนกประสงค์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมและสมาชิกสามารถใช้สอยพื้นที่ได้ ครอบคลุมเรื่องการพัฒนาาระบบระบายน้ำ พัฒนาลาน และพัฒนาระบบน้ำประปาให้สะอาดมากขึ้น มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มเสริมรายได้ให้แก่สมาชิกในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 โดยแผนที่สำคัญคือการบริหารการก่อสร้างเรื่องบ้านสร้างไม่แล้วเสร็จบางส่วนให้สมาชิกเริ่มทยอยเข้าให้อยู่ครบตามจำนวน 48 หลัง อีกทั้งได้ร่วมออกแบบแผนสหกรณ์ 1.การขยายธุรกิจสหกรณ์ เป็นการออกแบบแผนธุรกิจจัดหาสินค้า 2.การพัฒนาสหกรณ์ตามเกณฑ์การจัดลำดับสหกรณ์ 3.เร่งแก้ไขปัญหาสหกรณ์ภายในชุมชน เรื่อง การเดินบัญชี การเปลี่ยนสิทธิ การส่งเงินของสมาชิก การมีส่วนร่วมใน

การเข้าร่วมประชุม ซึ่งประธานชุมชนเองได้กล่าวว่า “ภูมิใจมากกับการได้มีบ้านมั่นคงเป็นของตัวเอง มีอากาศที่บริสุทธิ์ สภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นจากความเป็นอยู่เดิม รวมถึงขอบคุณทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำบ้านมั่นคงครั้งนี้ ขอขอบคุณสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่ช่วยเสริมให้ชีวิตได้เป็นที่ยอมรับและมั่นคง”

ข้อเสนอแนะจากชุมชน และจากเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนบ้านมั่นคงต่อบ้านมั่นคงธนภูมิ สหกรณ์บริการเคสสถานบ้านมั่นคงธนภูมิเมืองนครศรีธรรมราช ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับสหกรณ์จังหวัด โดยได้ส่งเสริมกระบวนการตั้งแต่เริ่มอาศัยในชุมชนหน้าสถานีรถไฟ (เขตนอกโคก) ในเรื่องการจัดการบัญชี ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในชุมชน เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบสหกรณ์มากขึ้น และเป็นการสร้างระเบียบในการทำงาน

ภาคกลางและตะวันตก

สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด จังหวัดเพชรบุรี

‘ชุมชนซอยเศรษฐกิจ’ เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนที่ดินเอกชน บนเนื้อที่ 3 ไร่เศษ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่ายาง โดยย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยที่ชุมชนนี้ตั้งแต่ปี 2518 มาจากต่างจังหวัดเพื่อประกอบอาชีพและเสริมสร้างรายได้ เป็นการขอเช่าที่ดินของนางจรัส จันทร์พวง ซึ่งช่วงแรกให้เช่าในอัตราปีละ 350 บาท ต่อมา มีการขึ้นค่าเช่า จนกระทั่งก่อนถูกไล่ที่ที่เช่าอยู่ปีละ 1,000 บาท ชุมชนจึงเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการถูกไล่ที่ที่อยู่อาศัยในปี 2548 เนื่องจากกรรมสิทธิ์ที่ดินตกไปสู่รุ่นลูก ซึ่งต้องการใช้ที่ดินในการทำบ้านจัดสรร จึงมีความประสงค์ให้ชาวบ้านย้ายออกจากพื้นที่ไปหาที่อยู่ใหม่ และจะไม่ต่อสัญญาเช่า ปัญหาหนักจึงตกที่ชาวบ้าน เนื่องจากไม่มีที่อยู่อาศัย หลังจากรณีการเจรจาผ่นผัน เจ้าของที่ดินจึงให้ชาวบ้านทำสัญญาอยู่อาศัยได้ไม่เกิน 2 ปี หากไม่ย้ายออกไปจากพื้นที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และค้าขายในตลาดท่ายาง ด้วยความเป็นชุมชนเมืองผู้คนเข้าออกมากหน้าหลายตา ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นแม่ค้าในตลาดจึงเป็นที่มาของชื่อ “ชุมชนซอยเศรษฐกิจ” สภาพบ้านทรุดโทรมไม่แข็งแรงมากนัก พื้นที่แออัด ขาดระบบระบายน้ำ เวลาฝนตกจึงเกิดอุทกภัย

กระบวนการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง หลังจากชาวบ้านได้ร้องเรียนความเดือดร้อนผ่านจดหมายร้องทุกข์ให้นายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งในวาระนั้น ชุมชนจึงได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งระดับจังหวัด อำเภอ เทศบาล การเคหะฯ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในเวลาต่อมาเจ้าหน้าที่ พอช. ได้ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจ ให้คำแนะนำและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยโดยหาที่ดินของรัฐรองรับผู้เดือดร้อนจากการถูกไล่ที่ ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและขบวนองค์กรชุมชนสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน สร้างความเข้าใจ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เกิดชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงท่ายางในที่สุด

การสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน ในช่วงปี 2548 จากสภาพปัญหาการถูกไล่ที่ ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยร่วมกัน นำไปสู่การเก็บข้อมูลผู้เดือดร้อนทั้งเมืองเทศบาลตำบลท่ายาง โดยความร่วมมือของชาวชุมชนที่คิดจะช่วยเหลือกัน พบว่ามีผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยอยู่จำนวน 120 ครัวเรือน จึงมีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาสิทธิผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่โดนไล่ที่ และเป็นผู้

เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย หรือเป็นผู้เช่าบ้านเพื่อที่อยู่อาศัย ต้องการที่ดินร่วมกัน เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย เป็นคนสัญชาติไทย และต้องย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนนานกว่า 6 ปี

การสำรวจที่ดิน เพื่อรองรับผู้เดือดร้อนของตำบลท่ายาง จากการสำรวจที่ดินรัฐในตำบลท่ายางมีพื้นที่ของรัฐแห่งหนึ่ง ภายในพื้นที่เอกชนเช่าอยู่ก่อนแล้ว ทำให้ไม่สามารถขอใช้ที่ดินผืนดังกล่าวได้ จึงได้มีการเรียกประชุมสมาชิกเพื่อสำรวจหาที่ดินที่สามารถเช่าอยู่อาศัยได้และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยได้มีมติให้ดำเนินการจัดซื้อที่ดินเอกชน ที่จะต้องคำนึงถึงราคาที่ไม่สูงนัก และมีระยะทางไม่ไกลจากชุมชนเดิม เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ หลังจากสำรวจได้ที่ดิน 4 แปลง นำเข้าพิจารณาในที่ประชุมสมาชิก สมาชิกตัดสินใจร่วมกันว่าจะซื้อที่ดิน เนื้อที่ 10 ไร่ 3 งาน 12 ตารางวา ราคาไร่ละ 250,000 บาท รวมเป็นเงิน 2,695,000 บาท โดยใช้เงินออมในสหกรณ์ฯ จำนวนหนึ่ง และใช้สินเชื่อเพิ่มจาก พอช. จากนั้นร่วมทำสัญญาขายที่ดินกับสมาชิกแต่ละราย และเริ่มมีการผ่อนชำระค่าที่ดินตั้งแต่เดือนตุลาคม 2549 เป็นต้นมา โดยแต่ละคนจะชำระราคาที่ดินแตกต่างกัน ตามขนาดของที่ดินและศักยภาพในการผ่อนชำระของสมาชิก

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเตรียมการในเรื่องที่อยู่อาศัย จึงเกิดการจัดตั้ง “กลุ่มออมทรัพย์เศรษฐกิจมั่นคง” จากนั้นได้ยกระดับกลุ่มออมทรัพย์โดยจดทะเบียนเป็น “สหกรณ์ชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงท่ายาง จำกัด” เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2549 มีการแบ่งบทบาทการทำงานกัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน 10 คน รับผิดชอบทั้งชุมชน และแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อใช้กลไกในการติดตามดูแล ตรวจสอบร่วมกัน เป็นกลุ่มย่อยค้ำประกัน และใช้ในการพิจารณากลับกรองสินเชื่อในกลุ่มร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่ม 1 คน เพื่อเชื่อมประสานการทำงานกับคณะกรรมการดำเนินงาน

(1) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

ชุมชนเศรษฐกิจมั่นคง ท่ายาง จากผู้เดือดร้อนถูกไล่ที่ วันนี้สมาชิกทุกคนได้รับโอกาสเช่าอยู่อาศัยในชุมชนที่มีข้อตกลง ข้อกำหนดการอยู่ร่วมกัน จัดวางผังอยู่ชุมชน อยู่ในสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ต้องการตลอดจนกำหนดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเอง

โดยได้ร่วมกันจัดกระบวนการวางผังชุมชน จากที่ดิน 10 ไร่ 3 งาน 12 ตารางวา ทำให้สามารถรังวัดแบ่งแปลงที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยได้จำนวน 104 แปลง และแบ่งพื้นที่บางส่วนเป็นสวนกลางเพื่อจัดสร้างศาลาชุมชน ที่ทำการสหกรณ์ รวมถึงพื้นที่สีเขียว (ผักสวนครัว) ในส่วนของแปลงที่อยู่อาศัยประกอบไปด้วยชาวบ้านจากชุมชนซอยเศรษฐกิจ และสมาชิกจากชุมชนในเขตเทศบาลท่ายาง ในการแบ่งกลุ่มชุมชนบ้านใช้ความสัมพันธ์เป็นหลัก พี่น้องกันอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกที่มีความเข้าใจกัน สนับสนุนกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน จากนั้นมีการออกแบบวางผังชุมชนร่วมกัน ซึ่งรูปแบบบ้านได้ร่วมออกแบบบ้านให้สอดคล้องกับความต้องการและการใช้ประโยชน์ รวมถึงความสามารถในการส่งผ่อนชำระค่าบ้าน โดยการประชุมให้สมาชิกได้ตัดสินใจเลือกแบบบ้าน 3 แบบ คือ

- 1) แบบที่ 1 บ้านชั้นเดียว สำหรับสมาชิกที่มีรายได้น้อย มีจำนวนผู้อยู่อาศัยน้อย
- 2) แบบที่ 2 บ้านชั้นเดียว สำหรับสมาชิกที่มีความสามารถผ่อนส่งปานกลาง
- 3) แบบที่ 3 บ้านสองชั้น เป็นกลุ่มสมาชิกที่ต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพมีจำนวนผู้อยู่อาศัยเกิน 4 คน และมีความสามารถในการผ่อนส่งสูง

การพัฒนาสาธารณูปโภคในชุมชนเศรษฐกิจมั่นคง ท่ายาง ได้รับสนับสนุนงบประมาณจาก พอช. จำนวน 2,600,000 บาท ชาวชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และลงมือดำเนินการโดยเทศบาลตำบลท่า

ย่างให้การสนับสนุนโดยบรรจุลงในแผนดำเนินการของเทศบาล การทำงานได้มีการประสานความร่วมมือ กับ ท้องถิ่น อบจ. เทศบาล เสนอแผนพัฒนาเข้าสู่แผนของเทศบาลเรื่องประปา ท่อระบายน้ำ ส่วนถนนท้องถิ่นได้ ประสานกับ อ.บ.จ และผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการทำถนนทั้งโครงการ

ปัจจุบันทางชุมชนได้ผ่อนชำระหนี้ค่าที่ดินกับ พอช. หหมดแล้ว สะท้อนให้เห็นความสามารถในการส่ง ชำระหนี้สินของชุมชนมีความเข้มแข็งในเรื่องการออม เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดท่าทาง บางส่วนเป็นกรรมกร และบางส่วนรับจ้างทั่วไป เมื่อพิจารณาพบว่าเมื่อ สมาชิกเข้าอยู่อาศัยในชุมชนแล้ว มีแนวคิดในเรื่องการพัฒนาที่ดีขึ้นๆ ที่มากกว่าการสร้าง “บ้าน” เพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดระบบชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและจัดการตนเอง เช่น เกิดการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ผ่านโครงการ “ออมบุญวันละบาท” มีการกำหนดกฎระเบียบการใช้ กองทุนเพื่อดูแลสมาชิกในชุมชน (กรณีเจ็บป่วยและพักรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยมีใบรับรองแพทย์ กองทุน จะมอบเงินช่วยเหลือคืนละ 200 บาท ไม่เกิน 7 คืนต่อปี, กรณีคลอดบุตร สมาชิกผู้ให้กำเนิดบุตรจะได้รับเงิน 300 บาท และได้ค่าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลคืนละ 200 บาท ไม่เกิน 3 คืน กรณีเสียชีวิตจ่าย ประมาณ 2,000 – 5,000 บาทต่อราย) เป็นต้น

ปี 2553 จัดตั้งกองทุนรักษาดินรักษากัน ในการช่วยเหลือในเรื่องบ้านกรณีภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น ไฟ ไหม้ วาดภัย อุทกภัย หรือกรณีสมาชิกเสียชีวิตแล้วผู้รับประโยชน์ไม่สามารถรับภาระต่อไปได้ (เป็นการแบ่งเบ ภาระให้กับผู้รับประโยชน์ของสมาชิก) อย่างไรก็ดีตามสหกรณ์ได้ช่วยเหลือความเป็นอยู่ของสมาชิกจาก “เงิน หุ้น” เก็บเงินจากสมาชิกเดือนละ 100 บาท ซึ่งเป็นการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกที่ส่งชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 6 เดือน คริวเรือนละไม่เกิน 20,000 บาท เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และใช้ตามวัตถุประสงค์ตาม ความต้องการของสมาชิก รวมถึงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 สามารถช่วยแบ่งเบภาระ ด้้านค่าใช้จ่ายให้แก่สมาชิกในชุมชนได้ ปัจจุบันมีเงินออมทรัพย์ในสหกรณ์ทั้งสิ้น 1,900,000 บาท

ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ทางชุมชนเองได้รับผลกระทบในเรื่องรายได้ และ ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ซึ่งทางประธานชุมชนได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำ “ครัวกลาง” เพื่อ ช่วยเหลือแบ่งเบาค่าใช้จ่ายให้แก่สมาชิก ระยะ 3 เดือน โดยประสานทางสหกรณ์ และเทศบาลตำบลท่าทางให้ ช่วยเหลือและบริจาคของในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ทางสหกรณ์เองได้พักชำระหนี้ค่าบ้านกับทางพอช. จำนวน 6 เดือน

ชุมชนได้ดำเนินการ เรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาวะ อาหารปลอดภัย การออกกำลังกาย มีการ พุดคุยรวมกลุ่มของคนที่อยู่บ้าน ใช้เวลาออกเหนือการทำงานมาปลูกพืชผักสวนครัว ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ และการรักษาอนุรักษ์ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ซึ่งทางชุมชนได้ร่วมกันเสนอแผนการพัฒนา ในชุมชนในเรื่องของ “การส่งเสริมเศรษฐกิจและกลุ่มอาชีพ” โดยได้ต่อยอดจากทุนชุมชน เช่น ธิบับันพวงมาลัย พับถุงกระดาษ ขนมหอมมัน เย็บกระเป๋า เป็นต้น ได้ร่วมกันออกแบบแผนและกระบวนการสร้างเสริม โครงการดังกล่าว เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิกเดิมที่ทำอยู่แล้ว และสมาชิกที่มีความประสงค์อยากจะ เข้าร่วม ซึ่งจะต้องออกแบบเพื่อแบ่งบทบาทการบริหารจัดการให้ชัดเจน ทั้งฝ่ายการตลาด ฝ่ายผลิต การอบรม เรื่องการแปรรูปอาหารเพื่อสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จัก สร้างตลาดรองรับสินค้า ทั้งนี้จะต้องประสาน สถาบันการศึกษา กศน. เพื่อช่วยเหลือเรื่องการอบรมกลุ่มอาชีพให้แก่สมาชิก อีกทั้งได้เล็งเห็นความสำคัญเรื่อง การใช้พื้นที่ส่วนกลาง จึงได้เสนอแผนให้ติดตั้ง เครื่องออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น สร้างส่วนหย่อมเพิ่มขึ้นซึ่ง อยู่ในกระบวนการประสานกับทางเทศบาล และขั้นตอนการจัดการเรื่องพื้นที่เพื่อจัดวางอุปกรณ์ดังกล่าว

ตลอดจนการกำหนดกติกาการชุมนุมใหม่ เพื่อให้เกิดการรื้อฟื้นการทำงานที่มีส่วนร่วมมากขึ้น และมีเวทีพบปะพูดคุยติดตามปัญหา สถานการณ์ในชุมชนให้บ่อยมากขึ้น

จากการดำเนินงาน “บ้าน” ของชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงทำนอง เกิดจากการรวมกลุ่มกันของผู้เดือดร้อนที่ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาด้วยตัวเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จนนำมาสู่การสร้างบ้าน และเกิดชุมชนเศรษฐกิจมั่นคงทำนอง ซึ่ง “บ้าน” นอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ยังนำมาสู่การสร้างชุมชน การดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในชุมชน สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนา ยกย่องคุณภาพชีวิตนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวได้ว่า เป็นเรื่องของ “คนสร้างบ้าน บ้านสร้างชุมชน” อย่างแท้จริง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น

ชุมชนต้นแบบที่เปลี่ยนจากบ้านเรือนที่สร้างบุกรุกที่สาธารณะมารวมตัวกันเป็นชุมชนใหม่

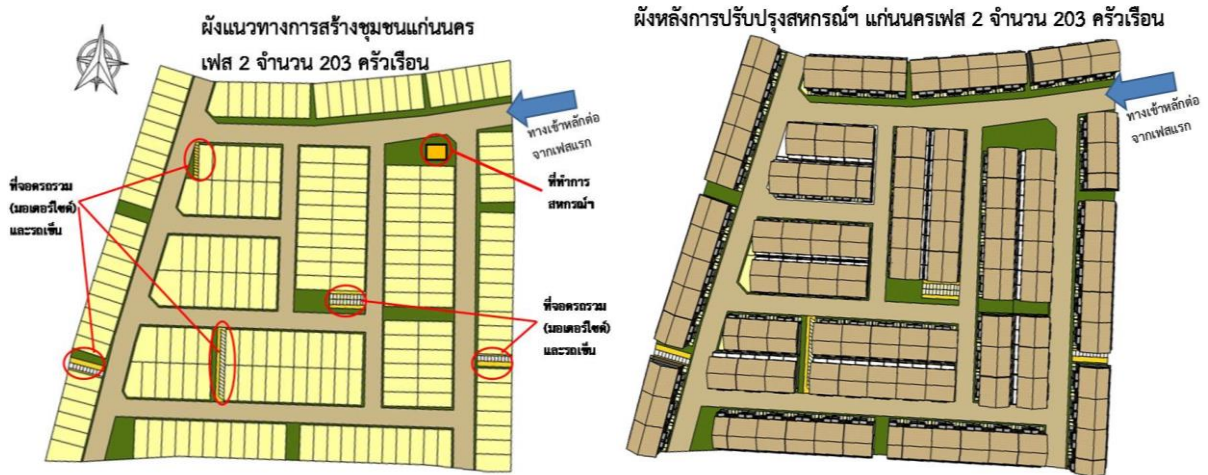
1. ที่มาและการก่อตั้งชุมชน

สหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด เริ่มต้นจากการรวมตัวกันของผู้เดือดร้อนที่อาศัยอยู่ในที่ดินรถไฟ และชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นที่เป็นกลุ่มบ้านเช่า ครอบครัวย้าย หรือย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่น โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเทศบาลนครขอนแก่น “โครงการคนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน” ที่ให้มีการสำรวจผู้ที่ประสบปัญหาความลำบากและรวบรวมคนเหล่านั้นมานั่งพูดคุยกันเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย จนเกิดการจัดตั้งกลุ่มดำเนินกิจกรรมและเริ่มการออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยตั้งแต่ ปี พ.ศ.2551 และจึงได้จดทะเบียนเป็น สหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2552 เพื่อบริหารจัดการโครงการ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาลนครเมืองขอนแก่น หรือ “คณะกรรมการเมืองขอนแก่น” ดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกที่ต้องการมีที่อยู่อาศัย จำนวน 333 ครอบครัว โดยสหกรณ์ดำเนินการจัดซื้อที่ดินจำนวน 2 แปลง แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 เฟส เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในโครงการ

ในการเริ่มกระบวนการบ้านมั่นคง สมาชิกได้ศึกษาดูงานโครงการบ้านมั่นคงก่อนเริ่มจัดกระบวนการ โดยมีชุมชนนำร่อง 3 โครงการที่ดำเนินการบ้านมั่นคงแล้วในจังหวัดขอนแก่นเป็นที่เลี้ยง ได้แก่ ชุมชนหนองวัด 2 ชุมชนหนองใหญ่ และชุมชนไคนาโม ต่อมาได้ร่วมกันสำรวจที่ดิน 2 แปลง และเลือกที่ดินปัจจุบันเนื่องจากราคาถูก / ใกล้เมือง / การคมนาคมสะดวก ผ่านการประชุมและตกลงร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เลือกแปลงที่ดินโดยการจับฉลาก

- แปลงที่ 1 เนื้อที่ 8 ไร่ 93.7 ตารางวา ราคาไร่ละ 750,000 บาท ได้รับการอนุมัติสินเชื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยจาก พอช. เพื่อที่ดิน 2,838,118 บาท ขนาดที่ดินสามารถรองรับสมาชิกได้ 136 ครัวเรือน และสินเชื่อสำหรับปลูกสร้างบ้าน จำนวน 25,619,548 บาท รวมสินเชื่อทั้งหมด 28,457,702 บาท และได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 10,691,000 บาท สำหรับผู้เดือดร้อนจาก 21 ชุมชน 283 ครัวเรือน

- แปลงที่ 2 พื้นที่ 8 ไร่ 95 ตารางวา ได้รับการอนุมัติสินเชื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย พอช. เพื่อซื้อที่ดิน จำนวน 14,827,000 บาท สมาชิกผู้รับประโยชน์ 203 ครั้วเรือน จัดสรรเป็น 203 แปลง เนื้อที่ต่อแปลงขนาด 10 ตารางวา ถึง 19.25 ตารางวา มีบ้านแบบเดียวคือบ้านแถวสองชั้น ขนาด 60 ตารางเมตร ดำเนินการก่อสร้างแล้ว จำนวน 287 ครั้วเรือน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างเฟสสุดท้าย จำนวน 46 ครั้วเรือน

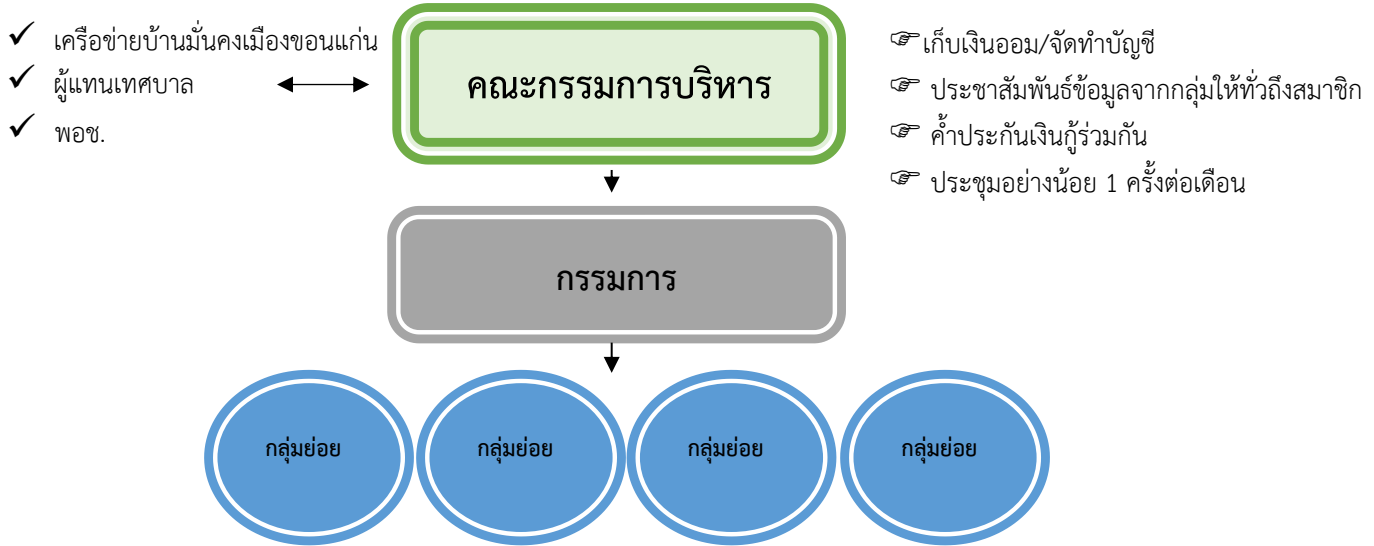
2. การก่อสร้างบ้าน

การบริหารก่อสร้าง ใช้การจ้างผู้รับเหมาทั้งค่าของและค่าแรง โดยสมาชิกชุมชน เทศบาล พอช. ทำหน้าที่ในการกำกับและติดตามการก่อสร้าง โดยรูปแบบบ้านเป็นบ้านแถว 2 ชั้น 12 ตารางวา ราคา 260,00 บาท และบ้านแฝด 2 ชั้น 18 ตารางวา ราคา 294,794 บาท ในส่วนระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้าและน้ำประปาในชุมชน ช่วงแรกใช้น้ำบาดาลโดยการขุดเจาะ และสหกรณ์ดำเนินการขอหม้อแปลงช่วยคราว 2 หม้อ ต่อมาเทศบาลได้ประสานและดำเนินงานเรื่องไฟฟ้า-ประปาให้ชุมชน

3. การบริหารจัดการชุมชน

โครงสร้างคณะกรรมการแก่นนคร

สหกรณ์เคหสถานแก่นนคร จำกัด มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ได้แก่

- 1.กองทุนรักษาดินรักษาบ้าน
- 2.การออมค่าบ้าน
- 3.การออมค่าที่ดิน
- 4.การออมค่าหุน
5. การออมวันละบาท

โดยรายได้ของสหกรณ์จะช่วยดูแลความปลอดภัยและความสะอาดในชุมชนเพื่อดูแลสมาชิกในชุมชนทั้งติดตามหนี้สิน ประชาสัมพันธ์ และจัดการบัญชี

อาชีพในชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่รับจ้าง(ทั่วไป) ค้าขาย บางส่วนเป็นคุณครูและลูกจ้างหน่วยงานราชการ ปัจจุบันไม่มีหนี้สิน

กติกาการอยู่ร่วมกันในชุมชน

- 1.สามารถเลี้ยงสัตว์ได้แต่ต้องดูแลรับผิดชอบไม่ให้เดือดร้อนผู้อื่น
2. การต่อเติมบ้านต้องผ่านมติคณะกรรมการชุมชน
3. จอดรถบ้านใครบ้านมัน
4. ห้ามส่งเสียงดังหลังจาก 22.00 น.เป็นต้นไป

4. การประสานภาคีความร่วมมือ

- **เทศบาลนครขอนแก่น** “โครงการคนขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกัน” ร่วมสำรวจผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ในเขตเทศบาลจากโครงการรถไฟรางคู่และสนับสนุนกระบวนการบ้านมั่นคง สนับสนุนระบบสาธารณูปโภค การอนุญาตและบริหารการก่อสร้าง ปัจจุบันชุมชนได้ขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนของเทศบาล จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณ การดูแลและพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การประสานหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยภายในเขตเทศบาล เทศบาลได้จัดทำแผนรองรับผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย โดยมีการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และการจัดหาที่ดินเพื่อสร้างโครงการใหม่ **“โครงการบ้านมั่นคงใช้ความร่วมมือ การรวมกลุ่ม การประสานงานเครือข่าย และมีหน่วยงานที่ไปในทิศทางเดียวกัน”** นางวทัญญูตา ธวัชโชติ ผอ.ส่วนสังคมสงเคราะห์ เทศบาลนครขอนแก่น
- **กลไก “คณะกรรมการเมือง”/เครือข่ายเมือง/เครือข่ายจังหวัด** มีบทบาทในการพัฒนา ดังนี้
 - จัดทำข้อมูลผู้เดือดร้อน กำหนดแผนในการแก้ไขปัญหา ประสานงานการหาที่ดิน เสนอทางเลือกในการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับที่ดิน สภาพการอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ
 - ประสานหน่วยงานภาคีในการดูแลแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชน
- **มหาวิทยาลัยขอนแก่น** สนับสนุนการจัดการชุมชนเมืองที่มีรายได้น้อยและการออกแบบ
- **มูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน** บริจาคของในสถานการณ์แพร่ระบาด covid-19

5. กิจกรรมชุมชน ในสถานการณ์โควิด-19

- “ครัวชุมชน” งบประมาณชีวิต (พอช.) เทศบาล และ
- “food stamp” โดยนำไปแลกสินค้าจากร้านค้าที่ร่วมรายการ
- พักชำระหนี้กับพอช.
- สหกรณ์สนับสนุนครัวเรือนละ 300 บาท (ตู้ปันสุข ถุงยังชีพ)
- อสม. ในพื้นที่ประสานงานผู้ติดเชื้อเพื่อเข้ารับการรักษา
- มูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน บริจาคอาหารแห้ง (ข้าวสาร 5 กก.)

6. ปัญหาข้อติดขัดในชุมชน

- ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- เพื่อนบ้านเสียงดังรบกวน
- ลักขโมย
- สัตว์เลี้ยง
- ที่จอดรถไม่เพียงพอ/การขับเร็ว

- การดื่มสุรา + ทะเลาะวิวาท

7.แผนการพัฒนาชุมชนในอนาคต

- การดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงอยากให้มี “กิจกรรม” ในเวลาว่าง ฟึ่กอาชีพ “เย็บผ้า”
- ตลาดชุมชน หรือให้มีมิตรร่วมกันกับสมาชิกทุกคน โดยจะยกระดับครัวกลางเป็นร้านอาหาร Online
- ไฟฟ้าส่องสว่างโครงการ 2 จัดทำแผนโดยยกทางถนนเป็นพื้นที่สาธารณะจากนั้นเข้าแผนของเทศบาล
- โรงน้ำดื่มชุมชนแผนธุรกิจของสหกรณ์
- **แผนร่วมกับเทศบาล** สํารวจข้อมูลผู้เดือนร้อนเพิ่มเติมในกลุ่มเยาวชน (ลูกหลาน) เพื่อแก้ปัญหาให้ตรงตามความต้องการทั้งเรื่องที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต

บ้านมั่นคงชนบทนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์

การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชน คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557 เห็นชอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งในเบื้องต้น “มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ด้านการจัดที่ดินให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” การจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ มาสิทธิ์แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนดในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดิน ทั้งในที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน โดยมีแนวทางการจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร ดังนี้

1.ที่ดินของรัฐที่นำมาจัดที่ดินทำกินมี 4 ประเภทได้แก่

- 1) ที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนเลิกใช้ร่วมกันหรือได้เปลี่ยนสภาพไป เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลยืนยันสภาพข้อเท็จจริงในการเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชน และมีความเห็นสมควรให้นำมาจัดที่ดินทำกิน โดยผ่านความเห็นชอบจากอำเภอและจังหวัดแล้ว
- 2) ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่สงวนหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ เมื่อได้รับความยินยอมจากทางราชการ ว่าไม่จำเป็นต้องใช้ที่ดินนั้นแล้ว
- 3) ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินที่ถูกทอดทิ้งกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน และที่ดินจำแนกออกจากเขตป่าไม้ถาวรตามมติ คณะรัฐมนตรี

ในกรณีที่เป็นที่ดินแปลงค่อนข้างใหญ่ มีความเหมาะสมต่อการเกษตร และยังไม่มี เอกสารสิทธิในที่ดิน คณะกรรมการที่ดินแห่งชาติจะพิจารณาขอให้ดำเนินการจัดที่ดินทำกิน

4) ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการจัดที่ดินทำกิน

2. ที่ดินเอกชน ได้แก่ ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น น.ส. 3 หรือ น.ส. 3ก ซึ่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ที่ดินนั้นมาโดยการจัดซื้อหรือเวนคืนจากเอกชน เอกชนบริจาคที่ดิน ที่ดิน พระราชทาน (ที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์)

การจัดที่ดินทำกินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การดำเนินกิจกรรมการจัดที่ดินของ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่ รั้ววัดที่ดิน สอบสวนสิทธิ เจราจากระจายสิทธิ คัดเลือกเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส่งมอบการถือครองที่ดิน (ส.ป.ก. 4-28) จัดเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน มอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) จัดทำสัญญาเช่า เช่าซื้อ เพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกิน

จากนโยบายดังกล่าว คทช. ได้เห็นชอบพื้นที่ดำเนินการตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตามที่คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดินส่งมอบ พื้นที่ ส.ป.ก. 4 พื้นที่จังหวัด ปังบประมาณพ.ศ. 2558 ได้แก่ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการสำรวจการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผิวดินประสงค์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ในพื้นที่ตำบลนาจำปา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ทำการยึดที่ดินที่ใช้ประโยชน์ผิวดินประสงค์ จำนวน 881 ไร่ โดยนำที่ดินดังกล่าวมาจัดสรรให้เกษตรกรที่ดินทำกิน โดยประสานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ร่วมทำโครงการบ้านมั่นคงชนบท เพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยตาม และคุณภาพชีวิตตามนโยบายรัฐบาล

กระบวนการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง

การสำรวจผู้เดือดร้อน ผู้เดือดร้อนที่ได้รับประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำแม่เผด (พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1,2 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธาร ซึ่งในหลักการต้องให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขให้เหมาะสม) ครอบคลุมพื้นที่อำเภอดอนจาน และอำเภอนามน ซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในกิจกรรมทางการเกษตรได้ อีกทั้งบางส่วนเป็นครัวเรือนขยาย มีสมาชิกหลายคน หลายครอบครัวอยู่อาศัยในบ้านหนึ่งหลังคาเรือน และผู้ที่กลับคืนถิ่น

เมื่อมีการยึดคืนพื้นที่ป่ายูคาลิปตัสจากนายทุนของ ส.ป.ก. ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลนาจำปา ส.ป.ก. จังหวัดกาฬสินธุ์จึงทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ คือเป็นประชากรในจังหวัดกาฬสินธุ์ และไม่มีที่ดินทำกิน โดยให้ไปลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้รับประโยชน์ก็ทราบข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ของผู้ใหญ่บ้านในชุมชนของตนเอง ซึ่งมีการประกาศผู้ได้รับประโยชน์ได้รับการจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน 3 รอบ ดังนี้

- รอบแรก 26 สิงหาคม 2558 27 ราย
- รอบที่สอง 19 พฤศจิกายน 2558 19 ราย
- รอบที่สาม 22 กันยายน 2559 23 ราย

การรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ เมื่อผู้ได้รับประโยชน์ทราบว่าตนเองผ่านการพิจารณาแล้ว ได้ทำการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์พร้อมไปกับการทำความเข้าใจหลักการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง ในรูปแบบ“บ้านมั่นคงชนบท”ไปด้วย ในช่วงแรกได้ทำการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยตามกำลังของสมาชิกแต่ละราย จนเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558 ได้จดทะเบียนประเภทสหกรณ์การเกษตร เป็น “สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย” เพื่อดำเนินโครงการบ้านมั่นคงชนบทนาจำปา มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวน 75 ครัวเรือน มีการแบ่งบทบาทการทำงานกัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน 10 คน ทำหน้าที่จัดซื้อจัดหาพืชผลทางการเกษตรของสมาชิกเพื่อจำหน่าย บริหารจัดการให้สหกรณ์มีกำไรเพื่อชำระค่าเช่าที่ดินให้กับ ส.ป.ก. และปันผลคืนให้กับสมาชิกทุกปี

การบริหารงานของคณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย ใช้กลไกการให้คะแนนจากการเข้าร่วมการประชุมของสมาชิก โดยสมาชิกที่มีคะแนนมากก็จะสามารถลดหย่อนการชำระค่าเช่าที่ดินได้มากขึ้นตามลำดับคะแนน ดังนี้

80 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นสมาชิกเกรด A จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 320 บาท/ปี

60 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นสมาชิกเกรด B จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 400 บาท/ปี

ต่ำกว่า 60 คะแนน จัดเป็นสมาชิกเกรด C จ่ายค่าเช่าที่ดินไร่ละ 500 บาท/ปี

สหกรณ์ได้รับการยกเว้นค่าเช่าจาก ส.ป.ก. 6 ปี โดยปี 2565 มีการเริ่มจ่ายค่าเช่าปีแรก ในอัตรา 205 บาท/ไร่ ซึ่งเป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ รับผิดชอบ และร่วมกันพัฒนาโครงการ โดยการประชุมเพื่อพบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการนั้นจะมีทุกเดือน เพื่อรายงานข่าวสารสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อสมาชิก และตัวแทนคณะกรรมการจะต้องเข้าร่วมการประชุม คทช. จังหวัดทุก 3 เดือน เพื่อรายงานสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหา และความคืบหน้าต่อคณะกรรมการ และผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่ดิน บ้านมั่นคงชนบทตำบลนาจำปา ได้รับการจัดสรรที่ดินให้ปลูกที่อาศัยและทำกินทั้งหมด 881 ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่จัดสรรที่ดินให้ผู้เดือดร้อนที่อยู่อาศัย จำนวน 225 ไร่ รายละ 2.5 ไร่ โดยในพื้นที่ 2.5 ไร่ มีการจัดสรรที่ดินประกอบด้วย ที่อยู่อาศัยและแปลงเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อรับประทานและจำหน่าย
- พื้นที่ 413 ไร่ เป็นพื้นที่แปลงรวมเพื่อใช้ในการปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ และไม้ยืนต้น
- พื้นที่ 100 ไร่ เป็นพื้นที่ส่วนกลางแปลงปลูกหม่อนไหม สนับสนุนศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดขอนแก่น
- พื้นที่ 63 ไร่ เป็นพื้นที่แปลงรวมใช้ในการปลูกมันหวาน ผักปลอดสาร เติบโต และระบบสาธารณูปโภค
- แปลงตัวอย่างประมาณ 15 ไร่
- แปลงปลูกไผ่ประมาณ 10 ไร่
- พื้นที่อื่น ๆ ประมาณ 55 ไร่

บ้าน และการบริหารจัดการงานก่อสร้าง สมาชิกบ้านมั่นคงชนบทตำบลนาจำปาได้รับการสนับสนุนงบประมาณการซ่อมและสร้างบ้านจาก พอช. ใน 2 รูปแบบ คือ โครงการบ้านพอเพียงชนบท งบประมาณสนับสนุน จำนวน 18,000 บาท และโครงการบ้านมั่นคงชนบท งบประมาณสนับสนุน จำนวน 22,000 บาท

การปลูกสร้างบ้าน ในช่วงแรกสมาชิกนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนจาก พอช. ในการทำโครงสร้าง และหลังคาบ้านให้แข็งแรง โดยใช้วัสดุจากบ้านเดิมอย่างไม้ในการทำเป็นพื้นและผนังของบ้าน และเป็นการก่อสร้างโดยตัวเจ้าของบ้านเองเพราะสมาชิกส่วนใหญ่มีทักษะด้านงานก่อสร้างเป็นอย่างดี หรือสมาชิกบางรายที่ไม่มีทักษะด้านงานก่อสร้างก็ใช้การจ้างเหมาจากช่างชุมชน เมื่อมีรายได้จากการขายพืชผลทางการเกษตรแล้วก็ทยอยต่อเติมบ้านเรื่อย ๆ สมาชิกสามารถออกแบบและสร้างบ้านของตนในขนาดและรูปแบบที่สมาชิกเองชื่นชอบได้ตามความพึงพอใจ

ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

โครงการบ้านมั่นคงชนบทนาจำปา หรือสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ที่นี้เรียกว่า “บ้านใหม่” ที่ปัจจุบันได้อาศัยร่วมกันมาราว ๆ 5-7 ปีแล้ว โดยระบบสหกรณ์ของที่นี่เป็นเหมือนร่มใหญ่ร่มหนึ่งที่เข้ามารวมสมาชิก รวมผลิตผลทางการเกษตร และรวมขายสู่ตลาด สร้างรายได้และแบ่งปัน/จัดสรรกัน มีการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน อาชีพ การติดตามผล และมีแผนสหกรณ์ในการส่งเสริมระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ รายได้

1. การพัฒนาจิตใจและความรู้การเกษตรเพื่อการยังชีพ โดย พระอาจารย์สุภาพ พุทธวิริโย ปราชญ์จังหวัดกาฬสินธุ์
2. การเสริมสร้างองค์ความรู้ ด้านการทำบัญชีรับ-จ่าย ในครัวเรือน
3. กิจกรรมพัฒนาอาชีพเกษตรกรแบ่งออกเป็น 3 ประเภท
 - กิจกรรมลดรายจ่ายเป็นกิจกรรมเสริมเพื่อความมั่นคงในด้านอาหารของครอบครัวเกษตรกร
 - กิจกรรมพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ระยะสั้น เผาถ่าน การปลูกผักโตเร็ว การเพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน
 - กิจกรรมพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ระยะยาว ปลูกกล้วย ปลูกไผ่กิมชุง ปลูกมะนาวนอกฤดู และขายกิ่งพันธุ์ ปลูกไม้เศรษฐกิจ (ยางนา สักทอง ประดู่ ฯลฯ) การเลี้ยงโคผลิตลูก การเลี้ยงโคนมหรือโคขุน

ผลผลิตทั้งผัก ผลไม้ และสัตว์เลี้ยงจากโครงการ ได้รับการก้ารันตีมาตรฐาน GAP ย่อมาจาก Good Agriculture Practices แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและกระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ประเทศไทยมีการนำหลักเกณฑ์ของ GAP มาประยุกต์ใช้ ดังนี้ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agriculture Practices: GAP) ของกรมวิชาการเกษตรและกรมการข้าว ที่มุ่งให้เกิดกระบวนการผลิตที่ได้ผลผลิตปลอดภัยปลอดภัยจากศัตรูพืชและคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค ประกอบด้วยข้อกำหนดเรื่อง แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตภายในแปลง การบันทึกข้อมูล การผลิตให้

ปลอดภัยจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ หลังการเก็บเกี่ยว

กองทุน ออมทรัพย์ สวัสดิการ สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย จำกัด ปัจจุบันมีทุนดำเนินงาน ประมาณ 3 ล้านบาท และมีกองทุนสวัสดิการภายในชุมชน จำนวน 700,000 บาท เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมเป็น เงินทุนในการทำเกษตรรายละไม่เกิน 30,000 บาท

การบูรณาการของกลุ่มองค์กร เกิดการบูรณาการของกลุ่มองค์กรในระดับพื้นที่โดยมีองค์การบริหาร ส่วนตำบลนาจำปาเป็นแกนหลักในการประสานงานกับกลุ่มองค์กรในระดับพื้นที่เช่นกองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน ผู้นำฝ่ายปกครองท้องถิ่นและตัวแทนผู้เดือดร้อน โดยร่วมกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยตำบลนาจำปา มีบทบาทในการบริหารจัดการโครงการบ้านพอเพียงชนบท ส่งผลให้เกิด การประชุมปรึกษาหารือของผู้นำในพื้นที่และประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผู้เดือดร้อนในประเด็นสำคัญ ๆ เช่น การบริหารกองทุน

ความร่วมมือหน่วยงาน ภาคี สถาบันการศึกษา

- ส.ป.ก. ประสานงานด้านการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค
- ท้องที่/ท้องถิ่น ให้การสนับสนุนดำเนินโครงการด้านสาธารณูปโภค เครื่องมือและบุคลากร รวมถึงมีการประชุมหาแนวทางดำเนินงานร่วมในระดับพื้นที่ตำบล มีรูปแบบกลไก เป็น คณะทำงานผลักดันการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยระดับตำบล และอาศัยความสัมพันธ์การ ดำเนินของเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ผ่านมา โดยเฉพาะเครือข่ายงานสวัสดิการ
- กรมปศุสัตว์ ให้การสนับสนุนการอบรมการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์
- พัฒนาที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้การสนับสนุนปรับสภาพดิน และสนับสนุนการอบรมการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
- อบต.ตำบลนาจำปา ให้การสนับสนุนส่งเสริมตลาดรองรับสินค้าออนไลน์
- พอช. ให้การสนับสนุนการสร้างบ้าน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ

ระบบการกำกับติดตาม การติดตามการดำเนินงานโครงการของขบวนองค์กรชุมชน ใช้เครือข่ายการทำงานสวัสดิการชุมชนผ่านกลไกระดับอำเภอและระดับตำบลติดตามหนุนเสริมและทำงานความร่วมมือกับ ท้องถิ่นและท้องถิ่น โดยเป็นการวางกระบวนการติดตามหนุนเสริมอย่างมีส่วนร่วม

ปัจจุบันโครงการได้ยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้การจัดการที่ดิน คทช. ที่เป็นการรวมกลุ่มบริหารจัดการ ที่ดินที่มีคุณภาพ ทำให้มีหน่วยงานภาคี สถาบันการศึกษาเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในอนาคตชุมชนมี แผนร่วมกันว่าอยากต่อยอดพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีพื้นที่สำหรับทำโฮมสเตย์/ฟาร์มสเตย์ รองรับ นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อยากมาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรปลอดภัย สว่างเศรษฐกิจที่คนในพื้นที่ไม่ต้อง ออกไปรับจ้างภายนอก แต่สามารถมีรายได้ มีความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีในบ้านของตนเองได้

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคีลี จำกัด (ชุมชนพนาวัลย์) จังหวัดนครสวรรค์

1. ที่มาและการก่อตั้งชุมชน

ปี 2545 มีผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย ถูกไล่อื้อในชุมชน ทำให้เกิดการสำรวจข้อมูลทั้งเมืองพบว่า มีผู้เดือดร้อนจำนวน 135 ครอบครัว จำแนกเป็นผู้ถูกไล่จากที่ดินเอกชน กลุ่มบ้านเช่า ครอบครัวขยาย และผู้ไม่มีบ้าน

ปี 2546 เกิดการรวมกลุ่มเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยเป็น 'กลุ่มออมทรัพย์' จาก 4 ชุมชน ได้แก่ หัวเขา ตีคลี สว่างวงศ์ พิโอง

ปี 2547 จัดทะเบียนเป็นสหกรณ์เพื่อเป็นนิติบุคคล เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2547 มีสมาชิกแรกตั้ง 50 คน ทุนดำเนินงาน 5,000 บาท

เจรจาขอเช่าที่ดินจากธนารักษ์ เนื้อที่ 11 ไร่ (4,400 ตร.ว.) ซึ่งเดิมเป็นที่รกร้าง ไม่มีการใช้ประโยชน์ ลักษณะการเช่าเช่าระยะยาว ทำสัญญา 30 ปี /ปรับขึ้นค่าเช่า 15% ทุก 5 ปี ศึกษาดูงานโครงการบ้านมั่นคงที่ชุมชน บุ่งคูก จ.อุตรดิตถ์

ปี 2548 เริ่มดำเนินการก่อสร้างโครงการบ้านมั่นคง

2. การจัดสรรพื้นที่ชุมชน เป็นพื้นที่ส่วนกลาง (30%) 1,320 ตารางวา และพื้นที่ปลูกสร้างบ้าน (70%) 3,080 ตร.ว.

การบริหารงานก่อสร้าง

การออกแบบบ้านตามความจำเป็นและความสามารถในการชำระของสมาชิก ใช้ระบบการจ้างเฉพาะค่าแรง เจ้าของบ้านเป็นผู้สืบบราคาและสั่งซื้อวัสดุเอง รวมทั้งมีการใช้วัสดุจากบ้านเดิมมาใช้ในการสร้างบ้าน จำนวน 2 หลัง โดยสหกรณ์เป็นผู้ควบคุมงบประมาณการก่อสร้างและจ่ายเงินค่าวัสดุ โดยที่ผ่านมาการปลูกสร้างจะขึ้นตามความพร้อมของเงินออมของสมาชิก ทำให้สามารถปลูกสร้างได้ครั้งละ 4-5 หลัง ส่งผลให้การปลูกสร้างค่อนข้างช้า

การตรวจรับงาน : เจ้าของบ้าน/ช่างชุมชน/ภาคีท้องถิ่น/เครือข่ายจังหวัด ลงร่วมในการตรวจงวดงานก่อสร้าง

ปัญหาในการดำเนินการระยะแรก

1. ระยะเวลาดำเนินโครงการนาน ทำให้สมาชิกขาดความเชื่อมั่นลาออกจากกลุ่ม จากที่มี 135 ราย เหลือเพียง 17 ราย
2. ปัญหาการทุจริตของคณะกรรมการรุ่นที่ 1 และ 2

3. การบริหารจัดการชุมชน

- การบริหารจัดการด้านการเงิน

สหกรณ์สามารถจัดทำบัญชีได้เป็นปัจจุบัน และปิดงบบัญชีได้ทุกปี มีการจัดสรรผลกำไรเป็นกองทุนสาธารณประโยชน์ เงินทุนสำรอง ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ ปล่อยให้สมาชิก

- **ด้านการส่งเสริมอาชีพ** สหกรณ์ฯ ส่งเสริมธนาคารขยะ
- **กิจกรรมของสหกรณ์** ส่งเสริมการออมในเด็กและเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ในชุมชน
- **สหกรณ์มีการประชุมกรรมการทุกเดือน** และมีการประชุมร่วมกับสมาชิกชุมชนเป็นประจำ ทุกวันอาทิตย์ที่ 3 ของเดือน
- **กรณีการเปลี่ยนแปลงสิทธิ** สมาชิกใหม่ที่เข้ามา *‘ต้องทดลองออม’*
- **อาชีพในชุมชน** รับจ้าง และค้าขาย
- **กิจกรรมในชุมชน** ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม
 - กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่ วันพ่อ วันเด็ก วันปีใหม่
 - ทำบุญวันสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
 - การทำความสะอาดชุมชน
 - ธนาคารขยะ / ศูนย์เรียนรู้ในการจัดการขยะ
 - กิจกรรมร่วมกับกลุ่ม อสม.
- **การส่งเสริมสวัสดิการชุมชน** กองทุนสวัสดิการวันละบาท

4. การประสานภาคีความร่วมมือ

➤ **เทศบาลเมืองตากลิ**

- สนับสนุนสาธารณูปโภค ถนน น้ำประปา และช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล
- มีการจัดทำความร่วมมือกับเทศบาลเมืองตากลิ ในการจัดการขยะมูลฝอย และเป็นต้นแบบ *‘บ้าน/ชุมชนปลอดถังขยะ’*
- การป้องกันและช่วยเหลือด้านภัยพิบัติ *‘ดินสไลด์’* ได้รับการสนับสนุนให้ปลูกหญ้าแฝกบริเวณดินสไลด์ และซ่อมแซมบ้านที่ได้รับภัยพิบัติ 1 หลัง
- ร่วมในเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองตากลิ

➤ **เครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองตากลิ** 1 สหกรณ์ 3 กลุ่มออมทรัพย์ ได้แก่ สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตากลิ จำกัด ชุมชนหัวเขา ชุมชนสารภี และชุมชนสามมน

➤ **ชุมชนโดยรอบโครงการ** ชุมชนรอบข้างเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการวันละบาท

5. ปัญหาข้อติดขัดในชุมชน

- น้ำประปาไม่ไหลบ่อยครั้ง
- ดินสไลด์
- สัตว์เลี้ยง

6.แผนการพัฒนาชุมชนในอนาคต

- การส่งเสริมอาชีพ / รายได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และการจัดทำตลาดรองรับสินค้า โดยต้องเริ่มจากการสำรวจความถนัดของสมาชิกในชุมชนเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และการต่อยอดทุนในชุมชน
- การพัฒนาแผนธุรกิจของสหกรณ์
- การติดตั้งแท็งก์น้ำ
- การพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่

กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน

ปัจจุบัน (ปี 2565) คนจังหวัดน่านมีพื้นที่ป่ามากที่สุดในประเทศ แต่ก็มีภูเขาหัวโล้นมากที่สุดเช่นกัน น่านเป็นหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของประเทศ แต่ก็เป็นที่ที่คนมีรายได้รั้งท้ายสุดของประเทศเช่นกัน เป็นปรากฏการณ์ความรึกลั่นที่สะท้อนถึงการพัฒนาที่ยังไม่ถึงกลุ่มคนฐานราก เนื่องจากประสบปัญหาที่ฝังรากลึก ได้แก่ ปัญหาที่ดิน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จำเป็นต้องบุกรุกอยู่อาศัยและทำกินในเขตที่ดินป่าสงวน และปัญหาการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำเกษตรแบบใช้สารเคมี ที่กลายเป็นปัญหาหนี้สินในเวลาต่อมา

ปัญหาที่สะสมนี้ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา จึงทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมตัวกันจัดทำข้อมูลเพื่อผลักดันสิทธิในการใช้ประโยชน์แปลงที่ดิน กันแนวเขตที่ดินทำกิน เขตป่า สู่การทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร มติคทช.ได้กันพื้นที่ทำกินชุมชนออกจากพื้นที่ป่าแล้ว 8,300 ไร่ ตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน ถือเป็นตำบลลำดับต้นๆ ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสมาชิก เข้ามาร่วมกันคิด วางผัง ปรับปรุงที่อยู่อาศัยควบคู่การพัฒนาชีวิต และจัดการทรัพยากรร่วมกัน วางผังทางเลือก วางผังอนาคต บูรณาการความร่วมมือการทำงานของคนในชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ รพ.สต. โดยใช้โจทย์ พื้นที่เป็นตัวตั้ง สู่วิถีชุมชนจัดการตนเอง การแก้ไขอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีโจทย์ร่วมกันลำดับแรก คือ การมีสิทธิในที่ดินทำกิน มีที่กักเก็บน้ำสำหรับทำเกษตร เปลี่ยนวิถีการทำเกษตรเชิงเดี่ยว (ข้าวโพด) เป็นรูปแบบใหม่ แก้ไขปัญหาหนี้สิน และปรับปรุงสภาพการอยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม (บ้าน เส้นทางคมนาคม) ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม

บริบทพื้นที่ สภาพปัญหาเริ่มจากช่วงปี 2524 ที่มีการสัมปทานป่าไม้ จึงเป็นต้นเหตุของน้ำแล้ง ไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรผสมผสาน ปี 2538 เมื่อน้ำแล้ง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเลือกปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าวโพด เนื่องจากใช้น้ำน้อย ปี 2561 ที่โครงการบ้านพอเพียง เข้าม่า เกิดการแก้ไขปัญหอย่างเป็นรูปธรรม 5 หลัง และริเริ่มการจัดตั้งกองทุนเพื่อที่อยู่อาศัย ปี 2562 ทำโครงการบ้านมั่นคง สร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ต่อยอดต้นทุนทรัพยากร เชื่อมโยงหน่วยงาน ภาคีร่วมพัฒนา ปี 2563-64 ได้รับงบประมาณสนับสนุนพื้นที่ป่า 3,000 ไร่ (เฉลี่ยไร่ละ 2,000 บาท) ปี 2565 แผนเสนองบกระทรวง พม. เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ มะแขว่น

โครงการที่อยู่อาศัยของ พอช. เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ลงมาช่วยหนุนเสริมกระบวนการทำงานในพื้นที่ รวมรวมคนจากหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดกระบวนการที่แก้ไขปัญหาท้องตำบล ทุกด้าน “องค์กรร่วม” โดยปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของตำบลที่ว่า “หล่อหลอมความคิด ใช้ชีวิตพอเพียง เมืองลีน่าอยู่ เลิศหรูแหล่งท่องเที่ยว กลมเกลียวพัฒนา ปลอดภัยเสถียร” ซึ่งมีท้องถิ่น (อบต.เมืองลี) ปฏิบัติภารกิจอยู่แล้ว ได้แก่ การทำงานเพื่อสนองต่อกระทรวงมหาดไทย โดยกำหนด 7 ยุทธศาสตร์การทำงานในพื้นที่ ดังนี้ การพัฒนาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การพัฒนา ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การ

พัฒนา ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการบริการ และการพัฒนาด้านการจัดการวิถีชุมชนพื้นที่ต้นน้ำ บริหารงบฯ 20 ล้านบาทต่อปี ที่ อบต.บริหารจัดการ โดยมีข้าราชการ 15 คน และลูกจ้างอบต. 30 คน ในการดำเนินงาน **หลังจากที่ต้องดำเนินโครงการบ้านมั่นคง ท้องถิ่นเข้ามีส่วนในการสนับสนุน** เจ้าหน้าที่ บุคลากร สถานที่ และคอมพิวเตอร์เพื่อทำงานและจัดเก็บข้อมูล พัฒนาโครงการบ้านมั่นคง งานซ่อมสร้าง งานวางแผนพัฒนา ยานพาหนะลงพื้นที่

โครงการบ้านมั่นคงชนบท แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย 166 หลัง + 26 หลัง (เงินกองทุนตำบล) พัฒนาระบบสาธารณสุขโรค สร้างกลุ่ม สร้างองค์กรชุมชนเข้มแข็ง จัดการคน งาน เงิน วิเคราะห์ปัญหา ร่วมออกแบบการพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต จากรูปธรรมการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย เกิดกองทุน เกิดรูปธรรมของสมาชิกในการจัดการงาน งบประมาณ ได้ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ดังนี้

	ก่อน	หลัง
กายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● บ้านทรุดโทรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● บ้านมีความมั่นคงมากขึ้น ● การเดินทางคมนาคมดีขึ้น เข้าถึงได้ง่ายขึ้น
สภาพแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> ● เขาหัวโล้น ● NAN Sandbox แนวคิดการแก้ไขปัญหาสิทธิในที่ดิน และแก้ไขปัญหาสังคมที่มีในพื้นที่ “คนอยู่กับป่า” 	<ul style="list-style-type: none"> ● การกั้นขอบเขตที่ดินที่ชัดเจน ● การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องแนวคิด “คนอยู่กับป่า” และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ● แก้ไขปัญหาที่ฝังรากลึกในชุมชน ได้แก่ ปัญหาที่ดิน การทำเกษตร หนี้สิน
ทุน กองทุน	<ul style="list-style-type: none"> ● มีทุนทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีความร่วมมือในการมาพัฒนาระดับในแต่ละด้าน แต่ขาดการเชื่อมโยง 	<ul style="list-style-type: none"> ● กองทุนแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย ● กองทุนวันละบาท ● กองทุน อื่น ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ และพัฒนาธุรกิจ/ต้นทุนเดิม
เศรษฐกิจ อาชีพ รายได้	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำเกษตรเชิงเดี่ยว แบบดั้งเดิม ใช้สารเคมี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกไม้เศรษฐกิจ
สังคม คุณภาพชีวิต	การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปัน เอาแรงช่วยกันตั้งแต่การทำเกษตร การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมทั้งกลไกท้องถิ่นเองที่ใกล้ชิดสมาชิกชุมชน มีแนวทางการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม	
คน คนรุ่นใหม่	คนส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพภายนอกตำบล	อยากมีแหล่งงานที่ให้คน คนรุ่นใหม่ในตำบลได้ประกอบอาชีพ และยกระดับความสามารถให้ทัดเทียม ไม่พึ่งพิงภายนอก
ความสัมพันธ์ การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคี	การดำเนินงานตามภารกิจงานของแต่ละหน่วยงาน	“องค์กรรวม” ท้องถิ่น และภาคีความร่วมมือในพื้นที่ อย่างมูลนิธิโครงการหลวง มองว่า พอช. เป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานกับพื้นที่ ทำให้หน่วยงานได้เห็นถึงศักยภาพ ความสามารถของชุมชนในการจัดการ (เชื่อมั่น วางใจ) โดยมูลนิธิมีการส่งเสริมเรื่องคุณภาพชุมชนในพื้นที่สูง “อยู่ดีมีสุข” ซึ่งมาต่อยอดการทำงานของ พอช. ส่งเสริม ต่อยอดวางแผนอนาคต

กองทุนตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน		ปี พ.ศ.ที่จัดตั้ง	สมาชิก	เงินทุนสะสม
1	กองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ช่อมแซมบ้าน โดยสมาชิกที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง มีการกำหนดกติการ่วมกันว่า หากช่อมแซมบ้านแล้วเสร็จ จะช่วยกันสมทบเงินมายังกองทุน คริวเรือนละ 10% ของเงินที่ได้รับสนับสนุนไป เฉลี่ยคริวเรือนละ 2,000-3,500 บาท ซึ่งเงินส่วนนี้ได้นำไปปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลาง อาคารถ่ายถอดความรู้ อบต.เมืองลี จำนวน 60,000 บาท และขยายผลไปสู่นบ้านผู้เดือดร้อนที่ยังไม่ได้รับการช่อมแซมที่อยู่อาศัย	2562	166 คริวเรือน	120,000 บาท
2	กองทุนวันละบาทเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยหลังจากที่มีการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงชนบท และแนวคิดในการสร้างทุนภายในตำบลเพื่อใช้ดูแลกันเองภายใน จึงทำให้มีการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวควบคู่กับการดำเนินโครงการ เพื่อให้แต่ละหมู่บ้าน มีกองทุนกองทุน ที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันในอนาคต (อยู่ระหว่างสะสมเงินร่วมกัน ยังไม่มีการจัดรูปแบบการดูแลสมาชิก)	2562	400 คริวเรือน ครอบคลุมทั้งสมาชิกที่ได้รับการช่อมแซมบ้านมั่นคงและไม่ได้รับ	- เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้หมู่บ้านดำเนินการและบริหารจัดการภายในตนเอง
3	กองทุนวิสาหกิจชุมชน/ต่อยอดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ/กิจกรรมชุมชน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มน้ำพริกชุมชน (สมาชิก 20 คน) สนับสนุนการซื้ออุปกรณ์เพื่อใช้ในกลุ่ม เป็นทุนตั้งต้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่สมาชิกมาดำเนินการร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน ก่อนที่จะขยายไปยังกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป - กลุ่มโรงผลิตน้ำดื่ม หมู่ 1 (คณะทำงาน 10 คน) สนับสนุนการซื้อขวดบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นทุนตั้งต้นในการดำเนินธุรกิจ - กลุ่มโรงเพาะเห็ด (สมาชิก 10 คน) สนับสนุนการซื้อก้อนเห็ด เพื่อเป็นทุนตั้งต้นในการดำเนินธุรกิจ - การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น โกโก้ ไข่ ยางพารา โดยสนับสนุนการจัดหากล้าพันธุ์ การผลิตให้มีปริมาณที่มากขึ้น และการพัฒนาคุณภาพการผลิต - การส่งเสริมการทำปุ๋ย หมู่ 2 เพื่อนำมาเลี้ยงไก่ - โรงเรียนผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุประมาณ 30-40 คน มารวมกลุ่มกิจกรรม “ติดสังคม เพิ่มคุณค่า พัฒนาความสามารถทุกช่วงวัย” ทำขนมไทยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน 	2562	400 คริวเรือน ครอบคลุมทั้งสมาชิกที่ได้รับการช่อมแซมบ้านมั่นคงและไม่ได้รับ	-

แผนการพัฒนา พื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ บ้าน ที่มากกว่าบ้าน แผนผังอนาคตการเชื่อมต่อกับหน่วยงานในการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยมีส่วนร่วมทั้งสมาชิก รักษาประเพณีวัฒนธรรม วางแผนเศรษฐกิจให้สมาชิกมีรายได้ที่เพียงพอ เศรษฐกิจจรรยาได้หลัก การท่องเที่ยวชุมชน

มุมมองของหน่วยงาน ภาคี มองว่า หน่วยงานแต่ละหน่วยมีการวางแผนโครงการ/กิจกรรมร่วมกับสมาชิกในพื้นที่ โครงการบ้านมั่นคง ช่วยเชื่อมต่อแผนการทำงานในแต่ละจุด ทั้งเรื่องบ้าน และคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆที่สมาชิกมีความต้องการพัฒนา มีต้นทุนเดิมอยู่แล้ว ให้ง่ายขึ้น บรรลุภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่ทำได้เร็วขึ้น และกระบวนการบ้านมั่นคงที่พัฒนาให้สมาชิกมีคุณภาพ ความสามารถ ยิ่งทำให้งานที่แต่ละหน่วยงานทำให้เกิดการยกระดับมากขึ้นด้วย

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยทิศทางพัฒนาที่เน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้คนต้องอพยพเข้ามาหางานทำในเมืองเป็นจำนวนมาก ซึ่งที่ผ่านมารัฐไม่เคยมีมาตรการรองรับ ทำให้คนเหล่านี้ต้องบุกกรุกเข้าไปอยู่อาศัยในที่ดินว่างเปล่าทั้งที่ของรัฐและเอกชน จนกลายเป็นชุมชนแออัด มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำเค็ญ ไม่ได้รับการบริการระดับพื้นฐานจากรัฐ ตลอดพัฒนาการที่ผ่านมา มีชาวชุมชนแออัดหลาย ๆ แห่ง คนจนเมืองเชียงใหม่ก็หนีไม่พ้นกฎเกณฑ์นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนที่อาศัยอยู่ในแขวงต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้อาศัยมานานหลายสิบปี โดยการบุกกรุกเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามย่านการค้าของเมือง

โครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเริ่มดำเนินโครงการครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2548 ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งในขณะนั้นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ร่วมกับเครือข่ายชุมชนแขวงเมืองราย ได้ทำการสำรวจชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ใน 4 แขวง ได้แก่ แขวงกาวิละ แขวงนครพิงค์ แขวงศรีวิชัย แขวงเมืองราย จำนวน 96 ชุมชน สัมภาษณ์ผู้เดือดร้อนประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยจำนวนมาก จากนั้นจึงได้เริ่มพัฒนาโครงการบ้านมั่นคงเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นมาเพื่อรองรับผู้เดือดร้อนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ 5 ชุมชน ซึ่งแบ่งกลุ่มการเข้าร่วมโครงการตามแขวงพื้นที่การอยู่อาศัยเดิม

กระบวนการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง

ภายหลังจากที่ชุมชนเห็นประโยชน์จากโครงการบ้านมั่นคงแล้ว กระบวนการเข้าร่วมโครงการเริ่มตั้งแต่จัดเวทีทำความเข้าใจ และขยายผลในระดับชาวบ้านทุกหลังคาเรือนในชุมชน ที่ต้องใช้เวลาอยู่นานกว่า 4 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2552 ภายได้กลไกการทำงานของเครือข่ายชุมชนภาคเหนือ ที่ช่วยสู่การจัดการเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งระยะเวลากว่า 4 ปี ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจและขับเคลื่อนกระบวนการร่วมในชุมชนนั้น เป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นต้องทำงาน ทุกคนมีอาชีพหลักที่ต้องทำ หาเลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดังนั้นความเข้าใจหรือความสนใจที่จะร่วมกระบวนการจึงจำกัด และด้วยเงื่อนไขเช่นนี้เองจึงต้องพึ่งพาการใช้กระบวนการกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานบ้านมั่นคง ขับเคลื่อนกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานประเด็นงานที่อยู่อาศัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ หลังจากสำรวจพบผู้เดือดร้อน และแบ่งกลุ่มโครงการตามแขวงพื้นที่การอยู่อาศัยเดิมแล้ว กลุ่มผู้เดือดร้อนก็ได้เริ่มทำการออมเงินเพื่อซื้อที่ดินใหม่ไปพร้อม

ๆ กับการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และสร้างความเชื่อมั่นใน “โครงการบ้านมั่นคง” จนเมื่อปี 2552 ได้ทำการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด และเริ่มดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเมือง

การรื้อย้ายชุมชนออกไปอยู่ที่ใหม่ (Relocation) หรือซื้อที่ดินใหม่ การรื้อย้ายชุมชนใหม่มีข้อดีที่ชุมชนมีความมั่นคง แต่ทำให้ชุมชนอาจต้องอยู่ไกลจากชุมชนเดิม ไกลจากแหล่งงาน สถานศึกษา เสียค่าเดินทางเพิ่มขึ้น อาจต้องสร้างชีวิตและสังคมใหม่ เกิดภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน และก่อสร้างบ้านเพิ่มขึ้น แต่ชาวบ้านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและการอยู่อาศัย สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนใหม่ได้อย่างที่สมาชิกชุมชนต้องการ

ที่ดิน เนื่องจากการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมของทั้งชาวไทยเองและชาวต่างชาติ ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นแหล่งลงทุนที่นายทุนน้อยใหญ่ล้วนต้องการจับจองเป็นเจ้าของพื้นที่ ทำให้ราคาที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่สูงขึ้นสูงมาก ด้วยเหตุนี้หากชุมชนจะซื้อที่ดินใหม่เพื่อพัฒนาโครงการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้นอาจจะต้องใช้เงินซื้อที่ดินจาก พอช. และออมเงินสมทบที่สูงตามไปด้วย อีกทั้งคงทำให้ต้องซื้อที่ดินในพื้นที่ที่กว้างขวางมากพอเพื่อรองรับสมาชิกทั้ง 95 ครอบครัว ไม่ได้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกได้สร้างบ้านที่มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนัก สมาชิกทุก ๆ คนจึงลงความเห็นร่วมกันว่าจะสำรวจหาที่ดินใหม่ในพื้นที่ที่อำเภอใกล้เคียง และเดินทางเข้ามายังพื้นที่ที่เคยทำมาหากินเดิมได้ง่าย เพราะสมาชิกส่วนใหญ่นั้นยังคงต้องประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไปในพื้นที่เดิม

เมื่อทำการสำรวจที่ดินใหม่เพื่อการสร้างบ้านใหม่อยู่สักระยะ ก็ได้พบกับที่ดินแปลงที่เหมาะสม อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง ซึ่งมีระยะทางห่างจากที่ดินเดิมไม่มากนัก ประมาณ 11 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทาง 20 นาที มีเนื้อที่ 6 ไร่ 84 ตารางวา ราคาขาย ณ ขณะนั้น 9 ล้านบาท ชุมชนได้รับการสนับสนุนสินเชื่อซื้อที่ดินจาก พอช. จำนวน 8 ล้านบาท และชุมชนใช้เงินออมทรัพย์สมทบเอง 10 เปอร์เซ็นต์ เป็นเงินหนึ่งล้านบาท

บ้าน และการบริหารจัดการงานก่อสร้าง “ปลูกบ้านตามใจผู้อยู่ ผูกอยู่ตามใจผู้ใช้” เลือกที่ดินตามความสมัครใจโดยมีเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นตัวตั้ง คนนี้สนิทสนม ชอบพอกับคนนี้ก็สร้างบ้านอยู่ติดกัน ใช้กลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการทำงานและดูแลกันอีกที ใช้ระบบกลุ่มคุยกัน เพราะฉะนั้นผังแปลงบ้านพื้นที่ส่วนกลาง แบบบ้าน จึงเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุก ๆ คน ร่วมกันออกแบบบ้านที่ตนต้องการตามศักยภาพความสามารถในการผ่อนชำระสินเชื่อไปพร้อม ๆ กับเจ้าหน้าที่สถาปนิก พอช. บ้านมั่นคงสันผักหวานจึงมีรูปแบบบ้าน 4 แบบ ได้แก่

1. บ้านเดี่ยว (เล็ก)	4X8 เมตร	สินเชื่อ 380,000 บาท
2. บ้านเดี่ยว (ใหญ่)	6X8 เมตร	สินเชื่อ 530,000 บาท
3. บ้านแถว (เล็ก)	4X8 เมตร	สินเชื่อ 350,000 บาท
4. บ้านแฝด	5.8X8 เมตร	สินเชื่อ 400,000 บาท

เนื่องด้วยการขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนหายไปในช่วงนี้ ที่มีสาเหตุมาจากการประกอบอาชีพที่ต้องการนำเงินมาสมทบการสร้างบ้านของตน จนห่างหายจากการเข้ามาร่วมกับตรวจสอบ และร่วมกระบวนการทำงานร่วมกับคณะกรรมการ ทำให้การก่อสร้างบ้านภายใต้การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการชุดแรกนั้นประสบปัญหา ในช่วงของการเริ่มดำเนินงานก่อสร้างที่จะต้องจัดซื้อวัสดุนั้น อาจจะมีการประเมิน

ราคาวัสดุที่ต่ำเพื่อให้กรอบการขอใช้สินเชื่อไม่สูงจนเกินความสามารถในการผ่อนชำระของสมาชิก หรือราคาวัสดุผันผวนขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจ ทำให้สินเชื่อที่ได้รับจาก พอช. ไม่เพียงพอต่อการก่อสร้าง จึงมีการไปกู้เงินจากธนาคารออมสินมาสมทบเพิ่ม จำนวน x,xxx,xxx บาท ต่อมาเกิดปัญหาผู้รับเหมาใช้ในการสร้างบ้านมีคุณภาพต่ำ และผู้รับเหมาทิ้งงานไปจนส่งผลให้บ้านสร้างไม่เสร็จ และสหกรณ์นั้นปิดบัญชีไม่ได้

เมื่อรู้ถึงปัญหาและสาเหตุที่มาของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว สมาชิกทั้งหมดได้ร่วมกันประชุมใหญ่ ทำความเข้าใจร่วมกันอีกครั้ง พร้อมทั้งได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการโดยที่มีเงื่อนไขว่าแม้จะมีคณะทำงาน 9 คน ที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน สมาชิกก็ยังคงต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐทุก ๆ เรื่องของชุมชน ด้วยการสร้างกลไกการรับรู้รับฟังสถานการณ์ชุมชนร่วมกันทุกเดือน หากสมาชิกไม่ว่างจำเป็นต้องมีตัวแทนที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันเข้ามาร่วมกระบวนการทุกครั้ง

ในสร้างบ้านต่อ รอบนี้ใช้ผู้รับเหมาจากภายนอก โดยที่มีคณะกรรมการ สมาชิกที่มีทักษะด้านงานก่อสร้าง เจ้าของบ้านร่วมสังเกตการณ์ทำงาน และตรวจสอบทุกขั้นตอนของการก่อสร้าง พร้อมทั้งมีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก พอช. จำนวน 2,000,000 บาท เพื่อปิดยอดหนี้เงินที่กู้จากธนาคารออมสินมา การก่อสร้างเป็นไปได้อย่างราบรื่น จนใน ปี 2556 บ้านและระบบสาธารณูปโภคเริ่มทยอยสร้างเสร็จ สมาชิกก็ได้ทำการย้ายเข้าอยู่อาศัยในชุมชนตั้งแต่นั้นเรื่อยมา

ระบบสาธารณูปโภคในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก พอช. ได้แก่

1. ถนน ค.ส.ล งบประมาณ 1,417,000 บาท
2. ไฟฟ้า งบประมาณ 1,200,000 บาท
3. ระบบน้ำประปา งบประมาณ 687,980 บาท
4. ระบบบำบัดน้ำเสียรายครัวเรือน งบประมาณ 190,000 บาท
5. ปรับพื้นที่ ถมดิน งบประมาณ 596,160 บาท
6. ท่อระบายน้ำ งบประมาณ 517,360 บาท
7. ปรับภูมิทัศน์ งบประมาณ 20,000 บาท

กองทุน สวัสดิการ การที่ชุมชนจะเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนนั้น นอกจากที่ดินและที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว การวางระบบกองทุนสวัสดิการนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยเหลือสมาชิกชุมชนในยามวิกฤตได้ เนื่องจากผู้มียาได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงการกู้ยืมในระบบอย่างธนาคาร หรือหน่วยงานสินเชื่อได้ เพราะไม่มีอาชีพ รายได้ที่มั่นคงพอ อีกทั้งยังไม่ได้รับสวัสดิการการดูแลเมื่อเจ็บป่วยเหมือนคนทำงานราชการ หรือพนักงานเอกชนที่มีประกันสังคม ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นจากทุนของชุมชนเองจึงเป็นหลักประกันที่ช่วยเหลือเยียวยาสมาชิกเมื่อเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล หรือแม้แต่ในช่วงที่ต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต สหกรณ์บ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด จึงสร้างกองทุนเพื่อสร้างสวัสดิการให้กับสมาชิกชุมชนขึ้นมา อย่างกองทุนสวัสดิการวันละบาท โดยสมาชิกชำระเงินเข้ากองทุนเพียงวันละ 1 บาท หรือเดือนละ 30 บาท เมื่อสมาชิกกองทุนเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล กองทุนช่วยเหลือ 200/คืน และในกรณีสมาชิกกองทุนเสียชีวิตช่วยเหลือรายละ 10,000 บาท นอกจากสวัสดิการดูแลเมื่อเจ็บป่วยแล้ว สหกรณ์ยังมีกองทุนให้กู้ยืม โดยสมาชิกสามารถกู้ยืมทุนได้ตั้งแต่ 10,000 บาท สูงสุดถึง 300,000 บาท (ขึ้นอยู่กับภาระหนี้สินบ้านและที่ดิน) ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบอื่น ๆ

กติกการ การอยู่ร่วมกัน ในการอยู่ร่วมกันในระบบชุมชนที่มีสมาชิก 95 ครัวเรือน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างระเบียบ กฎ กติกการในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันภายใต้ข้อตกลงที่สร้างขึ้นมาด้วยกัน ชุมชนบ้านมั่นคงสันผักหวานมีกติกาชุมชนอยู่ 4 ข้อ ได้แก่

- 1) ห้ามส่งเสียงดัง หากต้องต่อเติมบ้านสามารถทำได้ถึงเวลา 18.00 น. ในช่วงเทศกาลสำคัญหากมีการจัดงานเฉลิมฉลองสามารถส่งเสียงได้ถึงเวลา 22.00 น.
- 2) การเลี้ยงสัตว์ หากต้องดูแลสัตว์เลี้ยงของตนเองเป็นอย่างดีไม่ให้รบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน
- 3) ห้ามทะเลาะวิวาท
- 4) ห้ามเล่นการพนัน

ด้านความสัมพันธ์และความเป็นอยู่ของชุมชน จากกระบวนการทำงานโครงการบ้านมั่นคงของสมาชิกชุมชนสหกรณ์เคหสถานสันผักหวาน จำกัด ส่งผลให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมเหมือนญาติพี่น้องที่คอยช่วยเหลือและดูแลซึ่งกันและกัน ถึงแม้สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนจะประกอบอาชีพที่เป็นการทำงานประจำที่อยู่ภายนอกชุมชน แต่ก็จะมีการจัดสรรเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างกิจกรรมการทำความสะอาดชุมชน ที่จะกำหนดให้เกิดกิจกรรมนี้อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง วัตถุประสงค์ก็เพื่อดูแลรักษาความสะอาดภายในและโดยรอบชุมชน อีกทั้งก็เพื่อให้สมาชิกได้มีเวลาพบเจอกันนอกเหนือจากการประชุมใหญ่สมาชิกเพื่อรับรู้จะสถานการณ์ชุมชนทุก ๆ สองเดือน และชุมชนบ้านมั่นคงสันผักหวานเองก็ได้ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกช่วงวัยด้วยการจัดกิจกรรมตามเทศกาลวันสำคัญของไทย ทั้งวันปีใหม่ วันเด็ก วันผู้สูงอายุ (สงกรานต์) ซึ่งมีกิจกรรมการร้อง เต้น เล่นสนุก พร้อมรับประทานอาหารร่วมกันประจำทุกปี

ช่วงเวลาวิกฤต โควิด-19 สมาชิกชุมชนได้รับผลกระทบจากภาวะสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นอย่างมาก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไปกัน ทำให้ไม่สามารถออกไปขายสินค้าทำมาหากินกันได้ตามปกติ ส่งผลให้ขาดรายได้ตามมา สหกรณ์จึงเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองและชนบทจาก สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน พอช. เพื่อใช้ในการทำ “ครัวกลางชุมชน” ประกอบอาหารปลุกสุกแจกจ่ายเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความด้วยร้อนให้กับสมาชิกทุก ๆ คน ผู้ที่ติดเชืหรือกักตัวก็จะมีอาหารและอุปกรณ์ยังชีพตลอดระยะเวลาของการรักษาตัว พร้อมทั้งสร้าง “พื้นที่สีเขียว” ทั้งในพื้นที่สวนของชุมชน และบริเวณหน้าบ้านของสมาชิก ปลุกผักสวนครัว ปลุกพืชที่กินได้ สมุนไพรรักษาโรค เพื่อลดต้นทุนการประกอบอาหารของครัวกลางและครัวเรือนของสมาชิก เป็นการดูแลกันเองภายในชุมชนจนสามารถผ่านพ้นสภาวะวิกฤตร่วมกันมาได้

และต่อจากนี้สมาชิกชุมชนได้มีการออกแบบแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งเป็นข้อเสนอจากความต้องการของสมาชิกทุกคน โดยสรุปออกมาเป็น 3 ด้าน ดังนี้ (1) การพัฒนาอาชีพ/กลุ่มอาชีพเสริมในชุมชน สร้างอาชีพ รายได้เสริมให้กับสมาชิก (2) ร้านค้าสหกรณ์ราคาถูก เพื่อลดค่าครองชีพ และ (3) ลานอเนกประสงค์ชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่เด็กเล่น และพื้นที่ออกกำลังกาย เพื่อให้สมาชิกทุกช่วงวัยได้มีพื้นที่ออกกำลังกาย และผ่อนคลายร่วมกัน

ส่วนที่ 3 รูปภาพประกอบ และเครื่องมือในการศึกษา

3.1 รูปภาพประกอบ

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงประชาสามัคคี จำกัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ วันที่ 19 มิถุนายน 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองดอนสัก จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันที่ 23 มิถุนายน 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงปากพูน จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 24 มิถุนายน 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

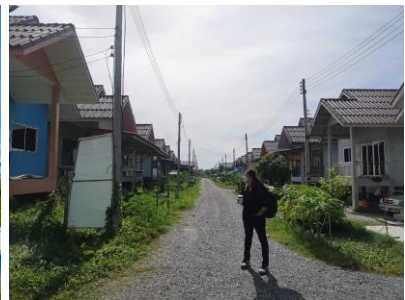

สหกรณ์บริการเคหสถานบ้านมั่นคงเมืองธนภูมิ จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 25 มิถุนายน 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลงิ้วเหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 31 มิถุนายน 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์เคหสถานชุมชนกองขยะหนองแขม จำกัด เขตหนองแขม กรุงเทพฯ วันที่ 1 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงแก่นนคร จำกัด จังหวัดขอนแก่น วันที่ 3 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย (ตำบลนาจำปา) จำกัด จังหวัดกาฬสินธุ์ วันที่ 4 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์บ้านมั่นคงท่ายาง จำกัด (โครงการ 1) จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 9 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงสันผักหวาน จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 17 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลเมืองลี จังหวัดน่าน วันที่ 18 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงตาคลี จำกัด จังหวัดนครสวรรค์ วันที่ 31 กรกฎาคม 2565

(1) กระบวนการศึกษาในพื้นที่ชุมชน

(2) ชุมชนบ้านมั่นคงหลังดำเนินโครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ

3.2 เครื่องมือในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล : ชื่อ-สกุล	เบอร์ติดต่อ
--------------------------------	-------------------

แบบสอบถามผลการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบทั้งเมือง และ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ของโครงการบ้านมั่นคง ปี 2565

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากชุมชนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ประมวลเป็นผลการศึกษารวมในการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบทั้งเมือง และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคมจากโครงการบ้านมั่นคงเท่านั้น จะไม่มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปเปิดเผยต่อที่ใด หากมีข้อสงสัยติดต่อที่ สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โทร. 062-9822616 (พิมพ์พลอย-เจ้าหน้าที่บริหารงานข้อมูล)

คำชี้แจง : ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมายในช่อง ในข้อตัวเลือกที่ตรงกับครอบครัวของท่านมากที่สุด และกรอกข้อมูลในช่องว่าง ให้ครบถ้วน

แบบสำรวจข้อมูลรายครัวเรือน

1. การอยู่อาศัยในชุมชน (ที่อยู่อาศัยจริงปัจจุบันในชุมชน)

บ้านเลขที่ ชุมชน เข้าอยู่อาศัย เมื่อ พ.ศ.

- เป็นสมาชิกเริ่มแรกของโครงการ
- เป็นสมาชิกใหม่ได้รับสิทธิจากคนในครอบครัว-ทายาท
- เป็นสมาชิกใหม่ได้รับสิทธิจากเจ้าของคนเดิม ที่ลาออก

2. มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

3. รายได้ รายจ่ายของครอบครัว

- 3.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายได้หลักของครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน บาท
- มีรายได้เสริมของครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน บาท

3.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน บาท (ไม่รวมเงินออม เงินสมทบกองทุน หลักประกันต่างๆ)

3.3 ครอบครัวท่านมีเงินออมรวม ณ ปัจจุบันประมาณ บาท (ทั้งหมด)

3.4 ค่าใช้จ่ายของครอบครัว เปรียบเทียบก่อน-หลัง เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง

ข้อ	ค่าใช้จ่ายของครอบครัว	เปรียบเทียบก่อน-หลังเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง			
		เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง	ไม่มี
1	การส่งชำระค่าบ้าน หรือการปรับปรุงบ้านในที่เดิม				
2	ค่าใช้จ่ายสมทบเพิ่มเติมในสร้างบ้าน หรือปรับปรุง				
3	ค่าใช้จ่ายส่วนกลางของชุมชน (ถ้ามี)				
4	การส่งชำระค่าที่ดิน หรือจ่ายค่าเช่าที่ดิน				
5	ค่าเดินทาง คมนาคม				
6	ค่าไฟฟ้า น้ำประปา				
7	ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน				
8	เงินออมในครอบครัว (ถ้ามี)				
9	หนี้สิน จากแหล่งเงินกู้ยืม/สถาบันการเงินในระบบ (ถ้ามี)				
10	หนี้สิน จากแหล่งเงินกู้ยืม/สถาบันการเงินนอกระบบ (ถ้ามี)				

4. ทรัพย์สิน-บ้าน

4.1 สภาพที่อยู่อาศัยและรูปแบบบ้าน

(1) สมาชิกในบ้านเดิม คน

(2) ขนาดบ้านเดิม ตารางเมตร

- (3) ก่อนทำบ้านมั่นคง สภาพไม่แข็งแรง/ทรุดโทรม/แออัด อาศัยอยู่ร่วมกันหลายครอบครัว
 ห้องเช่า/บ้านเช่า บุกรุก*
 อื่น ๆ โปรดระบุ _____

(4) หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง

- ปรับปรุงบ้านเดิมให้แข็งแรง/มั่นคง สร้างใหม่ พื้นที่ใช้สอย ตารางเมตร

4.2 การใช้ประโยชน์บ้าน

- 1) อยู่อาศัยอย่างเดียว
 2) เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นร้านค้า-บริการ (ขายของชำ/ขายอาหาร/เสริมสวย ฯลฯ)
 3) เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งผลิตสินค้า/เลี้ยงสัตว์/ที่เก็บสินค้า
 4) เป็นที่อยู่อาศัยและรับงานมาทำที่บ้าน/สำนักงาน-ออฟฟิศ
 5) เป็นที่อยู่อาศัยและแบ่งให้เช่า
 6) อื่น ๆ โปรดระบุ _____

4.3 การสมทบปรับปรุง/สร้างบ้าน (ถ้ามี) (ตอบได้หลายข้อ)

1) เจ้าของบ้าน/ครอบครัว/เครือญาติสมทบเพิ่ม จำนวนเงิน บาท

2) ได้รับการสนับสนุนเพิ่ม จาก จำนวนเงิน บาท

สนับสนุน (สิ่งของ-วัสดุก่อสร้าง)

3) ได้รับการสนับสนุนเพิ่ม จาก จำนวนเงิน บาท

สนับสนุน (สิ่งของ-วัสดุก่อสร้าง)

4) ได้รับการสนับสนุนเพิ่ม จาก จำนวนเงิน บาท

สนับสนุน (สิ่งของ-วัสดุก่อสร้าง)

4.4 ประเมินมูลค่าบ้าน (ตอบทุกข้อ)

1) ต้นทุนราคาบ้าน เมื่อเสนอโครงการแล้วเสร็จ บาท/หลัง

2) ต้นทุนราคาบ้าน รวมตกแต่งเพิ่มเติมภายหลัง บาท/หลัง

3) ประเมินราคาบ้าน ณ ปัจจุบัน บาท/หลัง

4.5 ขนาดบ้านและที่ดินเพียงพอหรือไม่

ดีกว่าที่คิด เกินกว่าที่จะมีได้

พอใจแล้ว เพียงพอตามสมควรแล้ว

ยิ่งเล็กไปสักหน่อย แต่ก็พอใช้ได้

เล็กเกินไปแล้ว เพราะ

5. สถานภาพ การมีส่วนร่วม และการเข้าถึงสิทธิ

5.1 การแสดงความคิดเห็นและ เสนอแนะ	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
5.2 ร่วมทำกิจกรรมของชุมชน	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
5.3 เป็นคณะกรรมการชุมชน/กลุ่ม	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ เคยเป็น	☐ ไม่เคยเป็น
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ เคยเป็น	☐ ไม่เคยเป็น
5.4 โอกาสในการรับรู้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารในชุมชน	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
5.5 การเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาล	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก
5.6 การเข้าถึงสิทธิการศึกษา	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
5.7 การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ (สหกรณ์ หรือสถาบันการเงิน)	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก
5.8 การเข้าถึงกองทุนชุมชน / สวัสดิการชุมชน	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ มี	☐ ไม่มี
5.9 การเข้าถึงความช่วยเหลือ สาธารณะจากหน่วยงาน	ก่อนทำบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก
	หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคง	☐ เข้าถึงง่าย	☐ เข้าถึงยาก

6. หลังเข้าร่วมบ้านมั่นคงครอบครัวได้เรียนรู้/พัฒนาตนเองเรื่องอะไรบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)

- 1) การก่อสร้าง และการบริหารงานก่อสร้าง
- 2) การจัดทำบัญชี การออมเงิน
- 3) การบริหารจัดการชุมชน
- 4) การบริหารจัดการตนเอง และการปรับตัว เมื่อมีวิกฤติ
- 5) การติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน
- 6) การเฝ้าระวังทางสังคม/สุขภาพ เช่น ชุมชนสีขาว คุณแม่วัยใส ฯลฯ
- 7) การป้องกัน/จัดการภัยพิบัติ หรืออุบัติเหตุ
- 8) การเชื่อมโยงเครือข่ายเมือง/ตำบล จังหวัด ภาค
- 9) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อทำงานชุมชน
- 10) การสื่อสาร ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในและนอกชุมชน
- 11) อื่นๆ ระบุ

7. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ช่อง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้	ความพอใจต่อคุณภาพชีวิต				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	พอใช้ (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. บ้านมั่นคงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวท่านดีขึ้น					
2. บ้านมั่นคงทำให้คนในครอบครัวสนิทสนมกันดี					
3. บ้านมั่นคงทำให้อาชีพการงานดีขึ้น					
4. บ้านมั่นคงทำให้ฐานะการเงินในบ้านดีขึ้น					
5. ครอบครัวมีความพอใจในบ้านที่มีอยู่					
6. บ้านมั่นคงทำให้คนในชุมชนสามัคคีร่วมมือกัน					
7. บ้านมั่นคงทำให้คนช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลกัน					
8. บ้านมั่นคงทำให้มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน					
9. เด็ก เยาวชนในชุมชนมีสุขภาพและชีวิตที่ดีขึ้น					
10. การทำงานของกรรมการเป็นที่น่าพอใจ					

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้	ความพอใจต่อคุณภาพชีวิต				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	พอใช้ (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
11. ครอบครัวได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน และสังคมโดยรอบ					
12. ความพอใจโดยรวมของท่านต่อโครงการบ้านมั่นคง					

8. มีปัญหาอะไรที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขในครอบครัวและชุมชนอีกบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)

9. ใน 1-3 ปีข้างหน้า ท่านอยากทำอะไรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น

- 1)
- 2)
- 3)

10. ใน 1-3 ปีข้างหน้า ท่านอยากทำอะไรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น

- 1)
- 2)
- 3)

11. มีอะไรที่อยากเล่าให้ฟังอีก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

